

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı**

**EVLİ ÇİFTLERİN EVLİLİK UYUMU İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE
ROMANTİK İLİŞKİLERİNDEKİ SOSYAL İLGİNİN İNCELENMESİ**

**Şeyma ÖZAYDINLIK
(Yüksek Lisans Tezi)**

İstanbul, 2014

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı**

**EVLİ ÇİFTLERİN EVLİLİK UYUMU İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE
ROMANTİK İLİŞKİLERİNDEKİ SOSYAL İLGİNİN İNCELENMESİ**

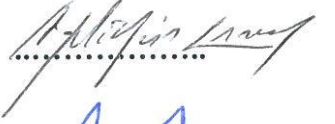

**Şeyma ÖZAYDINLIK
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Azize Nilgün CANEL**

İstanbul, 2014

ONAY

Şeyma ÖZAYDINLIK tarafından hazırlanan “Evli Çiftlerin Evlilik Uyumu ile Kişilik Özellikleri ve Romantik İlişkilerindeki Sosyal İlginin İncelenmesi” konulu bu çalışma 06/06/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
TEZ DANIŞMANI	YRD.DOÇ.DR. AZİZE NİLGÜN CANEL	
JÜRİ ÜYESİ	YRD.DOÇ.DR. MÜGE YUKAY YÜKSEL	
JÜRİ ÜYESİ	YRD. DOÇ.DR. NECLA TUZCUOĞLU	

**Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2014**

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Şeyma ÖZAYDINLIK

Doğum Yılı : 1989

Doğum Yeri : İstanbul

EĞİTİM

2012-2014 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans

2007-2011 Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü Lisans

2003-2007 Adile Mermerci Anadolu Lisesi

1997-2003 Özel Merter Fatih İlköğretim Okulu

1995-1997 Yayla İlköğretim Okulu

DENEYİM

2012-2014 Mobil İmam Hatip Ortaokulu/Rehber Öğretmen

2011-2012 Erguvan İlköğretim Okulu/Vekil Sınıf Öğretmeni

İLETİŞİM

E-Posta : seymaozaydinlik@marun.edu.tr
ssynozay@hotmail.com

ÖNSÖZ

Evlilik ve aile kavramları tarih boyunca her dönemde ilgi odağı olmuş ve insan hayatında büyük bir yer kaplamıştır. Öyle ki, toplum içerisinde evli olan ve olmayan bireyler farklı şekillerde değerlendirilmeye başlanmış, görünmez ahlak kuralları bile bu bağlamda ele alınmıştır. Yaşamın içinde bu denli canlı olan ve önem arz eden bu kavramı ele almak, evlilik uyumuna etki eden faktörleri irdelemek ve hem psikoloji alanına hem de insanlara ışık tutmayı amaçlamak Evlilik ve Aile Danışmanlığı alanına gönül vermiş biri olarak beni onurlandırmaktadır. Bu amaca hizmet etmesi açısından bu araştırmada, evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgileri arasındaki ilişki incelenmektedir.

Tez hazırlık sürecimde kıymetli düşünceleriyle beni yönlendiren, tüm sorularıma sabırla yanıt veren ve kendisiyle çalıştığım süre boyunca her ihtiyaç duyduğumda beni rahatlatan tez danışmanım Yrd.Doç.Dr. Azize Nilgün CANEL'e minnettarlığımı ifade etmek istiyorum.

Tez çalışmam sırasında yardımlarını esirgemeyen ve bana destek olan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Müge YÜKSEL'e ve Yrd. Doç. Dr. Mustafa OTRAR'a ve arkadaşım Mustafa Kemal ECEVİT'e teşekkür ederim.

Çalışmalarım esnasında her türlü nazımı çeken, hayatımda yaptıkları düzenlemelerle gerginliğimi azaltan, kendimi tükenmiş hissettiğim anlarda en güzel manevi desteği sağlayan ve yanımda oldukları için her gün şükrettiğim babam Mustafa ÖZAYDINLIK'a, annem Sevim ÖZAYDINLIK'a ve aileme şükranlarımı sunmaktan gurur duyuyorum.

Şeyma ÖZAYDINLIK

İstanbul, 2014

ÖZET

EVLİ ÇİFTLERİN EVLİLİK UYUMU İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE ROMANTİK İLİŞKİLERİNDEKİ SOSYAL İLGİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın amacı, evli çiftlerin evlilik uyumları ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgilerinin incelenmesidir. İlişkisel tarama modeline uygun olarak düzenlenen araştırmada, evli çiftlerin evlilik uyumları ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgileri arasında ilişki var mıdır sorusuna cevap aranmaktadır. Örneklem grubu 100 evli çiftten yani 200 kişiden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan evli çiftlerin sosyodemografik özelliklerine ve evlilik yaşamlarına ait bilgileri elde etmek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu”; algıladıkları evlilik uyumunu ölçmek amacıyla “Evlilikte Uyum Ölçeği”, kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla “Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgililik Ölçeği” kullanılmıştır.

Evliliğe katılan çiftlere kişisel bilgi formu, Evlilikte Uyum Ölçeği, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ve Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgililik Ölçeği'nin yer aldığı dokümanlar kapalı bir zarf içerisinde birlikte verilmiş ve çiftlerden eşlerinden bağımsız bir şekilde formları doldurarak kimlik bilgisi yazmadan yine kapalı zarf içerisinde araştırmacıya teslim etmeleri istenmiştir.

Verilerin toplanması aşamasından sonra, elde edilen verilerle ilgili istatistiksel analizler yapılmıştır. Örneklem grubunun demografik değişkenlerini açıklamak amacıyla yüzde ve frekans değerlerine bakılmıştır. Evlilik uyumu, kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgileri arasındaki ilişkiyi bulmak amacıyla Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu Katsayısı uygulanmıştır. Evlilik uyumu ve demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla da Bağımsız Gruplar T Testi, ANOVA, KRUSKAL WALLIS analizleri yapılmıştır. ANOVA'da fark çıkan durumlarda Scheffe, KRUSKAL WALLIS'te fark çıkan durumlarda MANN WHITNEY U testlerine başvurulmuştur. Araştırma kapsamında tüm veriler için anlamlılık düzeyi en az .05 olarak kabul edilmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda, evli çiftlerin evlilik uyumu ile dışadönüklük, deneyime açıklık, sorumluluk ve yumuşak başlılık kişilik özellikleri alt boyutları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki; evlilik uyumu ve duygusal dengesizlik kişilik özelliği alt boyutu arasında ise negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evli çiftlerin evlilik uyumu ile romantik ilişkilerindeki sosyal ilgileri arasında da pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Evlilik Uyumu, Kişilik Özellikleri, Romantik İlişkilerde Sosyal İlgiler.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF MARRIAGE ADJUSTMENT AND PERSONALITY TRAITS OF MARRIED COUPLES AND SOCIAL INTEREST IN THEIR ROMANTIC RELATIONSHIPS

The purpose of this study was to examine married couples' personality traits with their marital adjustment and their social interest in their romantic relationship. In this research coordinated according to the relational screening model, answer was searched for the question that "Is there any relationship between married couples' personality traits with their marital adjustment and social interest in their romantic relationship? The sample group consisted of 200 people (100 married couples). To obtain information related to sociodemographic characteristics and marital life of married couples who participated in the study, "Personal Information Form"; to measure their perceived marital adjustment, "The Marital Adjustment Scale", to determine their personality characteristics, "The Personality Test Based on Adjective" and in order to reveal their social interest in their romantic relationships " the Adlerian Social Interest Scale-Romantic Relationship Form" was used.

"Personal Information Form", "The Marital Adjustment Scale", "The Personality Test Based on Adjective" and "The Adlerian Social Interest Scale-Romantic Relationship Form" were given to married couples in a sealed envelop and couples were requested to fill out forms independently from their wives and delivering to the researcher in a sealed envelope again without writing credential

After the step of collecting the data, the statistical analysis was made on the data obtained. In order to explain the demographic variables of the sample group, percent and frequency values were examined. In order to find the relationship between marital adjustment, personality traits of couples and social interest in their romantic relationships, Pearson Product-Moment Correlation Coefficient was carried out. In order to reveal the relationship between marital adjustment and demographic variables, The Independent Groups T Test, ANOVA and KRUSKAL-WALLIS analysis were conducted. Scheffe was used in case of difference in the analysis of ANOVA and

MANN WHITNEY U test was appealed in case of the difference in the analysis of Kruskal-Wallis. The significance level was accentuated as .05 minimum for all data in this research.

As a result of this research, positive and significant correlation between marital adjustment of married couples and extraversion, openness to experience, responsibility and sub-dimension of personality traits of docility; negative and significant correlation between emotional instability sub-dimension of personality was found. Besides positive and significant relationship between marital adjustment of married couples and social interest in their romantic relationships was identified.

Key Words: Marital Adjustment, Personality Traits, Social Interest in Romantic Relationships.

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
ÖZGEÇMİŞ.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMA VE SEMBOLLER.....	xv

BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	10
1.3. Önem.....	11
1.4. Sınırlılıklar	12
1.5. Sayıtlılar.....	13
1.6. Tanımlar.....	13

BÖLÜM II: ALANYAZIN.....	14
2.1. Evlilik Uyumu.....	14
2.1.1. Evlilik.....	14
2.1.2. Aile.....	17
2.1.3. Evlilik Uyumu.....	22
2.1.4. Evlilik Uyumu-Evlilik Doyumu Farkı.....	24
2.1.5. Evlilikte Çatışma.....	26
2.2. Kişilik Özellikleri.....	30
2.2.1. Kişilik.....	30
2.2.2. Kişilik Gelişimi.....	32
2.2.3. Beş Faktör Kişilik Kuramı.....	34
2.2.3.1. Duygusal Dengesizlik.....	36
2.2.3.2. Dışadönüklük.....	37

2.2.3.3. Deneyime Açıklık.....	37
2.2.3.4. Yumuşak Başlılık.....	38
2.2.3.5. Sorumluluk.....	38
2.3. Romantik İlişkilerde Sosyal İlgi.....	41
2.3.1. Romantik İlişki ve Aşk.....	41
2.3.1.1. Aşk Stilleri Kuramı.....	43
2.3.1.2. Üçgen Aşk Kuramı.....	45
2.3.1.3. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı.....	46
2.3.2. Sosyal İlgi.....	47
2.4. Evlilik Uyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	49
2.5. Evlilikte Kişilik Özellikleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	52
2.6. Evlilikte Sosyal İlgi İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	55
BÖLÜM III: YÖNTEM.....	56
3.1. Araştırma Modeli.....	56
3.2. Evren ve Örneklem/Araştırma Grubu.....	56
3.3. Veri Toplama Araçları.....	57
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	58
3.3.2. Evlilikte Uyum Ölçeği.....	58
3.3.3. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi.....	59
3.3.4. Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgi Ölçeği.....	60
3.4. Verilerin Toplanması.....	60
3.5. Verilerin Analizi.....	60
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	63
4.1. Sosyodemografik Değişkenlerin Frekans ve Yüzde Hesaplamaları.....	63
4.2. Araştırma Sorularının Test Edilmesine İlişkin Bulgular.....	67
4.2.1. Evli Çiftlerin Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Cinsiyet, Yaş, Eğitim Durumu, Algılanan Ekonomik Durum, Herhangi Bir İşte Çalışma, Evlilik Süresi, Çocuk Sayısı, Ailede Kaçınıcı Çocuk Olunduğu ve Evlenme Biçimi Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular.....	67

4.2.2. Evli Çiftlerin Evlilikte Uyum Puanları ile SDKT Alt Boyutları Puanları ve Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgî Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular.....	77
--	----

BÖLÜM V: SONUÇ.....83

5.1. Yargı.....	83
-----------------	----

5.2. Tartışma.....	84
--------------------	----

5.3. Öneriler.....	94
--------------------	----

KAYNAKLAR.....97

EKLER.....106

EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	107
--------------------------------	-----

EK 2: EVLİLİKTE UYUM ÖLÇEĞİ.....	108
----------------------------------	-----

EK 3: SIFATLARA DAYALI KİŞİLİK TESTİ.....	110
---	-----

EK 4: ROMANTİK İLİŞKİLERDE ADLERYAN SOSYAL İLGİ ÖLÇEĞİ.....	111
---	-----

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1.	Beş Faktör Kişilik Modelindeki Temel Faktörler.....	40
Tablo 4.1.1.	Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	63
Tablo 4.1.2.	Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	64
Tablo 4.1.3.	Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	64
Tablo 4.1.4.	Algılanan Ekonomik Durum Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	64
Tablo 4.1.5.	Herhangi Bir İşte Çalışma Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	65
Tablo 4.1.6.	Evlilik Süresi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	65
Tablo 4.1.7.	Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	66
Tablo 4.1.8.	Ailede Kaçınıcı Çocuk Olunduğu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	66
Tablo 4.1.9.	Evlenme Biçimi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	67
Tablo 4.2.1.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	68
Tablo 4.2.2.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Herhangi Bir İşte Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	68
Tablo 4.2.3.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	69
Tablo 4.2.4.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....	69
Tablo 4.2.5.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	70

Tablo 4.2.6.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....	70
Tablo 4.2.7.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	71
Tablo 4.2.8.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....	71
Tablo 4.2.9.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Ailede Kaçınıcı Çocuk Olunduğu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	72
Tablo 4.2.10.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Algılanan Ekonomik Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	72
Tablo 4.2.11.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Algılanan Ekonomik Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	73
Tablo 4.2.12.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	74
Tablo 4.2.13.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	74
Tablo 4.2.14.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	75
Tablo 4.2.15.	Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	76

Tablo 4.2.16. Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Dışadönüklük Kişilik Özelliği Puanları Arasındaki İlişkiler.....	77
Tablo 4.2.17. Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Yumuşak Başlılık Kişilik Özelliği Puanları Arasındaki İlişkiler.....	78
Tablo 4.2.18. Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Sorumluluk Kişilik Özelliği Puanları Arasındaki İlişkiler.....	78
Tablo 4.2.19. Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Duygusal Dengesizlik Kişilik Özelliği Puanları Arasındaki İlişkiler.....	79
Tablo 4.2.20. Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Deneyime Açıklık Kişilik Özelliği Puanları Arasındaki İlişkiler.....	79
Tablo 4.2.21. Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Romantik İlişkilerde Adlerian Sosyal İlgi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler.....	80
Tablo 4.2.22. Uyumlu ve Uyumsuz Olarak Değerlendirilen Evliliklerin Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgi Ölçeği ve SDKT Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	81

KISALTMA VE SEMBOLLER

TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
M.Ö.	: Milattan Önce
BEM	: Birleşik Etmen Modeli
EUÖ	: Evlilikte Uyum Ölçeği
SDKT	: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi
ANOVA	: Tek Yönlü Varyans Analizi
PDR	: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem

İnsan yaradılış itibariyle karmaşık bir yapıya sahiptir. Pek çok farklı özelliklerle donatılmış insanın duygu, düşünce ve davranışları da karşılaşılan koşullara göre değişkenlik gösterir. Eskiden bu yana insan davranışlarına bakıldığında, bireyleri etkileyen birbirinden ayrı ama birbiriyle bağlantılı olan kavram ve özelliklerin ilişkisi araştırılmaya değer bulunmuştur. Yaşamın her aşamasında üstlendikleri kimliğe göre hareket eden kişilerin evlilik ve aile yaşantısında da bu kimliğe uygun hareket etmesi beklenmektedir. Evlilik döneminde bireysel farklılıklardan kaynaklanan nedenlerden dolayı eşler arasındaki ilişkinin, iletişim biçiminin, sosyal hayatı algılayışın ve olaylara bakış açısının değiştiği görülmektedir. Evlilikle birlikte meydana gelen ailede, kişiler bazen yeni bir özelliğini keşfetmekte bazen de var olan özelliğini şartlara uyacak şekilde yeniden düzenlemektedir.

Aile, toplum içindeki en küçük sosyal birlik olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda aile; evrensel bir nitelik taşıyan, duygusal temellere dayanan, kişiyi şekillendirme özelliği olan, toplumun çekirdeğini oluşturup sosyal ve yasal kuralları içeren ve toplumsal kurumlarla etkileşim içerisinde önemli bir yapıdır (Özgüven, 2001, s.1). İnsanlar bir topluluk içinde diğer insanlarla ilişki kurmaya meyilli olarak yaratılmış varlıklardır. Diğer insanlarla olan ilişkileri bir gereksinim olduğu gibi karşı cinsle olan ilişkileri de vazgeçilmez bir gereksinimdir (Bener, 2011, s.38). Evlilik, karşı cinsle yaşanan ilişkinin toplum tarafından rahatlıkla kabul görüldüğü en yaygın birliktelik biçimidir.

Evlenip karşı cinsle ortak bir yaşam kurmak insanların en belirgin özelliklerindedir. Evlilik tanım olarak; “tam ve sürekli bir hayat ortaklığı yaratmak üzere ayrı cinsiyetteki iki kişinin hukuken makbul ve geçerli birleşmesi olup, sosyal, ahlaki ve aynı zamanda

hukuki bir kurumdur” (Öztan, 2000). Evlenme her toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da yasalarla onaylanmış, önemli sosyal bir davranış biçimidir. Bireyler toplumun hangi kesiminden olursa olsun, belirli yaşa geldiklerinde karşı cinsle birlikte yaşama ve hayatı paylaşma ihtiyacı duyarlar ve kendilerine uygun bir eş bulup evlenirler.

İnsanın doğası gereği evlilikte kadın ve erkek arasındaki uyum eskiden beri önemli bir mevzu olmakla birlikte, son yıllarda uzmanların daha fazla ilgilenmesi gereken bir konu olmaya başlamıştır (Şener ve Terzioğlu, 2002, s.1). Çünkü aile, sadece iki kişinin bir araya gelmesiyle oluşan bir kurum değildir. Her şeyden önce bu iki kişinin birbirine uyması ailenin sürekliliği için zorunludur.

Evlilik; bireyin diğerine yüksek düzeyde bağlandığı, iki kişi arasındaki yoğun duygusal bağlıdır. Sosyal çoğalmayı sağladığı için toplum hayatının temelini oluşturmaktadır. Bu bağın gün geçtikçe daha sağlam bir hal alabilmesi için eşlerin psikolojik ve biyolojik ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. İhtiyaçların karşılanması evlilik uyumunu önemli ölçüde etkilemektedir.

Spanier (1976) evlilikte uyumu, eşlerin günlük yaşantıya ve yaşantı içinde değişen koşullara uyum sağlaması ve belirli bir süre içinde birbirlerine uygun olarak değişmesi şeklinde tanımlamaktadır. Sabatelli (1988) ise, uyumlu evliliği eşlerin birbirleriyle iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlık yaşanmadığı, anlaşmazlıkların her iki tarafı da hoşnut edecek şekilde çözümlendiği evlilik olarak betimlemektedir. Nelson-Jones (1986), insan ilişkilerinin başlama, geliştirme, sürdürme ve sonlandırma şeklinde dört aşama da gerçekleştiğini belirtmektedir. Sürdürme aşaması ise evlilikte yüksek uyumu gerektirmektedir. Tezer (1986) de evlilik uyumunu “bireyin evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı” olarak tanımlamaktadır (Akt. Gökmen, 2001).

Birbirleri ile ilişkisi ve etkileşim düzeyi yüksek, evliliklerini ve aileyi ilgilendiren konularda ortak kararlar alabilen ve sorunlarını yapıcı yollarla çözebilen eşlerin evlilikleri uyumlu evlilikler olarak kabul edilmiştir. Evlilik uyumu kavramı eşlerin uyumlu birliktelikleri sonucu evlilik hayatlarındaki mutluluk ve memnuniyeti de tanımlar (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005, s.39).

Ailede birlik ve beraberliğin sağlanması ve devam etmesi için eşler arasında ekonomik, yönetsel ve psikososyal konularda anlaşma olmalıdır. Aksi takdirde ailenin işleyişinde, birlik ve beraberliğinin sağlanmasında aksaklıklar söz konusu olabilir, ailede anlaşmazlıktan doğan duygusal yıkım ve çözümler meydana gelebilir (Şener ve Terzioğlu, 2002, s.2).

Evlilikte uyuma etki eden bazı faktörler ele alındığında bunların, eşlerin problem çözebilme yetenekleri, depresyon, kadın eşin çalışıp çalışmaması ve eşler arasında yaşanan çatışmalar olduğu görülmektedir (Almas, 2010, s.17). Eşlerin uyumlu bir evlilik yaşantısına sahip olmaları için duygularını paylaşmaları, empatik anlayış sergilemeleri, bireysel farkları kabul etmeleri, ilgi ve sevgi duygusunu birbirlerine iletebilmeleri gerekmektedir (Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012, s.28).

Evlilik uyumu bazı faktörlerin varlığına veya yokluğuna göre şekillenmektedir. Bazı araştırmalarda evlilik uyumunun hangi alanlarda bozulduğuna dair çeşitli sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmalarda genel olarak ele alınan alanlar, eş seçimi, eşlerin kişilik yapıları, bağlanma özellikleri, eşler arasındaki cinsel yaşamın niteliği, eşlerin fiziksel ve ruhsal durumları ve evliliğe etkiyebilecek sosyodemografik özelliklerdir (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005; Tutarel Kışlak ve Çabukça, 2002; Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006).

Eş seçimi dışında tamamlayıcılık gereksiniminin evlilik uyumu ve doyumunda önemli bir belirleyici olup olmadığı merak edilen bir konu olmuştur. Winch kuramında uyumdan bahsetmemesine karşın, bu kuram doğal olarak gereksinimlerin

tamamlanmasına yönelik eş seçiminde bulunanların evliliklerinde, tamamlayıcı eş seçiminde bulunmayanlara göre daha uyumlu oldukları şeklindedir. Bu yaklaşımı kullanarak bazı araştırmacılar, ihtiyaçların ve dolayısıyla kişisel özelliklerin benzerliğinin genel ölçümü ve evlilik uyumu arasında olumlu bir ilişki olduğunu ileri sürmüştür (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005, s.45).

Bireylerin evlilik uyumları ve bu uyuma etki eden faktörlerin çeşitliliği son dönemlerde büyük önem kazanmıştır. Çiftlerin evlilik kurumunu algılayışları, kişilik özellikleri, birbirlerine karşı tutumları, romantik ilişkilerini yaşama süreçleri ve sosyal ilgileri evlilik uyumlarını etkilemektedir (Markowski ve Greenwood, 1984; Nemecek ve Olson, 1999; Zoby, 2005; Düzgün, 2009; Erişti, 2010; Kansız ve Arkar, 2011). Bu açıdan bakıldığında araştırma kapsamına girmesinden dolayı ilk olarak kişilik, ikinci olarak da sosyal ilgi kavramlarının üzerinde durulması ve anlaşılır düzeyde kısaca açıklanması gerekmektedir.

Batı dillerinde personality-personnalite olarak kullanılan kişilik kelimesinin kökeni, Latince'deki "persona" kavramına dayanmaktadır. Kişilik, bireyi başkalarından ayıran doğuştan getirdiği ve sonradan kazanılan, tutarlı olarak sergilenen özelliklerin bütünüdür. Kişilik, bireyin zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel özelliklerinin süreklilik gösteren yönlerini içerir (Burger, 2006, s.22). Bir başka tanımlamada kişiliğin; bireyin kendine özgü düşüncelerini ve sergilediği davranışlarını belirleyen sistemlerin bütünü olduğu vurgulanmıştır (Taymur ve Türkçapar, 2012, s.155).

Kişilik alışma alanına teorisyenler birçok farklı yönden yaklaşmıştır. Bazıları genetik ve erken çocukluk dönemi deneyimlerinin kişiliğin gelişmesinde etkili olduğuna değinmiş, bazıları ise çevresel ve toplumsal etkilerin kişiliğin sürekli gelişmesinde rol oynadığını belirtmişlerdir. Bazı teorisyenler kişiliği bir bütün olarak görürken diğer bir kısmı ise ayırt edici özellikler üzerine odaklanmıştır (Dal, 2009, s.31).

Özdemir ve arkadaşlarının (2012, s.566) aktardığına göre kişiliğin gelişim sürecini açıklayan pek çok kuram ortaya atılmıştır. Hepsi birbiriyle bağlantılı olsa da, birbirinden ayrı bakış açılarıyla bu karmaşık süreci açıklamaya çalışmışlardır. Her bir gelişim kuramı insan gelişiminin özellikle bir alanını odak noktası olarak kabul ederek bu gelişimi genel olarak diğer alanlarla da girift hale getirmiştir. Kişiliği, gelişimini ve özelliklerini ele alan kuramlara bakıldığında Freud'un psikoseksüel gelişim kuramı, Erikson'un psikososyal gelişim kuramı, Bowlby'nin bağlanma kuramı, Kohut'un kendilik psikolojisi kuramı ve Jung, Adler, Cattell ve Eysenck gibi isimlerin kuramları önemli kuramlar arasında sayılabilir. Her kuramcı kişilik kavramını kendi öznel düşünme biçimlerine göre ele almakla birlikte kuramcılarının birleştiği görüşlerden biri, yaşam sürecinde çocukluğun, özellikle ilk 5-6 yılın, kişiliğe olan etkisinin küçümsenmeyecek kadar önemli oluşudur. Doğuştan gelen genetik özellikler ve çevresel faktörlerin etkileşimi uzun bir büyüme-gelişme sürecinde kendine özgü bir kişilik ortaya çıkarmaktadır. Birçok gelişim kuramcısı kişiliğin temel özelliklerinin hayatın ilk yıllarında belirlendiğini belirtmişlerdir.

Kişilik kavramı bilimsel araştırmalarda yer almaya başladığı tarihten bu yana kişiliği anlamaya yönelik bazı değerlendirme araçları da geliştirilmiştir. Değerlendirme araçları nesnel ölçüm yapan testler veya projektif olarak tanımlanan öznel değerlendirme yapan testler olarak iki gruba ayrılabilir. Yapısal değerlendirmede kullanılan testler arasında en sık kullanılanı Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteridir (Minnesota Multiphasic Personality Inventory- MMPI). Soruları doğru/yanlış biçiminde uygulanan bir testtir. Projektif testler arasında en sık kullanılanlar ise Rorschach ve Tematik Algı Testi (Thematic Apperception Test -TAT)dir (Taymur ve Türkçapar, 2012, s.157-158).

Kişilik ile ilgili birçok görüş ortaya atılmıştır. Beş faktör kişilik kuramı bu farklı görüşleri bir çatı altında bütünleştirmiş görünmektedir. Yapılan çalışmalar kişilik ile ilgili çalışmaların beş faktörde derlenebileceğini göstermiştir (Bacanlı, İlhan, Aslan, 2009, s.262). Costa ve McCrae tarafından geliştirilen beş faktör kişilik kuramının kökenini 'dil varsayımı' oluşturmaktadır. Bu varsayım göre, dil kişilik özellikleri araştırmalarının temel hareket noktasıdır. Sözcükleri temel alarak yapılan bu çalışmalar

oldukça tutarlı biçimde beş genel faktörün varlığını göstermiştir (Sevi Tok ve Arkar, 2012, s.263). Bu faktörler dışadönüklük, duygusal denge/nevrotizm, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık/kültür olarak birçok kültürler arası çalışmada doğrulanmıştır (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009, s.262).

Beş faktörden birincisi olan *dışadönüklüğün* temel özellikleri sıcaklık, girişkenlik, atılganlık, heyecan arama ve olumlu duygular yaşama eğilimidir. Dışadönük olmayanlar ise oldukça sessiz ve çekingen davranışlarla betimlenir. İkinci bir kişilik boyutu olan *duygusal dengesizlik* (nörotizm), kaygı, depresyon ve öfke gibi olumsuz duyguları yaşama eğilimidir. Duygusal dengesizliği olan (nörotik) bireyler kaygı yaşama eğilimi ile ifade edilir. Duygusal dengesizlik eğilimi düşük olanlar ise tam tersine rahat ve sakin kişilerdir. Üçüncü boyut olan *yumuşak başlılık*, prososyal davranış eğilimine sahip olmaktır. Yumuşak başlı kişilerin en belirgin özellikleri insancıl, arkadaşça, sıcak ve hoşgörülü olmalarıdır. Kişiliğin dördüncü faktörü olan *sorumluluğu* temsil eden temel özellikler liderlik, öz disiplin, amaç yönelimlilik, yeterlik, düzenlilik, görev bilinci, üretkenlik ve kararlılıktır. *Deneyime açıklık* olarak adlandırılan beşinci kişilik boyutu, entelektüel etkinliklere katılma, yeni duygu ve düşüncelere açık olma eğilimini temsil etmektedir. Deneyime açıklık, bir bakıma, entelektüel ilgi, estetik duyarlık, hayal gücü, esneklik ve geleneksel olmayan tutumlarla ilişkilidir. Deneyime açıklığı yüksek olanlar tutucu olmama özelliğine sahiplerdir (Chamorro-Premuzic, 2007; akt. Çivitci, Arıcıoğlu, 2012, s.82).

Bugüne kadar geliştirilen kişilik özellikleri modelleri içerisinde beş faktör modelinin bu kadar geniş çapta kabul görmesinin temel sebebi, bu modelin insan kişiliğini tanımlamakta geçerli ve güvenilir olduğunun bilimsel olarak kanıtlanmış olmasıdır (Hough ve Öneş, 2001; akt. Yelboğa, 2006, s.200).

Literatür incelendiğinde kuramsal olarak öne sürülen kişilik boyutlarının farklı örneklem gruplarında tanımlayıcı rolünün araştırıldığı görülmektedir (McCrae ve Costa, 1985; 1987; Hurley, 1998; Caligiuri, 2000; Thompson, Brossart, Carlozzi ve Miville, 2002). Beş Faktör boyutlarının eğitimle (Chamorro-Premuzic, Furnham, Dissou ve

Heaven, 2005; Kelly ve Johnson, 2005; Bassili, 2006), farklı kişilik değişkenleriyle (Graziano ve Ward, 1992; McCrae, 1993; Mongrain, 1993; Saucier, 1997; Avery, 2003), çeşitli meslek gruplarıyla (Barrick ve Mount, 1991; Borges ve Gibson, 2005), iş performansı, kariyer başarısı, yaşam doyumu ve örgütsel erdem (Caldwell ve Burger, 1998; Judge, Higgins, Thoresen ve Barrick, 1999; Lounsbury, Tatum, Chambers, Owens ve Gibson, 1999; Eggers, 2000) yaşam sigortası, iş görüşmeleri, dinsel oryantasyon ve cinsel yaşantının farklılığı (McManus ve Kelly, 1999; Barrick, Patton ve Haugland, 2000; Witt 2002; Rowatt ve Schmitt, 2003) ile ilgili konularda çalışıldığı görülmektedir (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009, s.262).

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında ise kişilik özelliklerinin öz saygı, karar verme stilleri, aile yapısı, depresyon, empati becerileri, anne-baba tutumları, mesleki yetkinlik, iş doyumu, yaşam değerleri, tükenmişlik, iş başarısı, örgütsel bağlılık, stresle başa çıkma, öğrenme stilleri, psikolojik rahatsızlıklar, dine yaklaşım vb. gibi pek çok farklı konuyla ilgili olarak ele alındığı görülmektedir (yök tez merkezi).

Kişilik özellikleri insandan insana farklılık göstermektedir. Çeşitli kişilik özelliklerini bünyesinde toplayan bireyler de birbirinden ayrı yapılara sahip olmaktadır. Böylece fiziksel olarak benzemediği gibi yapısal olarak da birbirine benzemeyen kişiler meydana gelmektedir. Bu yabancı kişilerin oluşturduğu evlilikler kimi zaman sorunsuz devam ederken kimi zaman uyum problemlerine neden olmaktadır. Tüm bu farklı kişisel özelliklerin bir araya gelmesiyle evliliklerdeki uyumun da değişkenlik göstermesi beklenmektedir.

Evlü çiftlerin evlilik uyumlarına etki eden faktörler arasında kişilik özellikleri olduğu gibi onların romantik ilişkilerini yaşama süreçlerinin ve sosyal ilgilerinin de yer aldığı konusuna yukarıda değinilmiştir. Romantizm ve aşk kavramları her evlilik için önemli ve vazgeçilmez olgulardır. Daha çok duygusal gereksinimlerin karşılandığı romantik ilişkilerin ve eşlerin her birinin bu ilişki biçiminde sosyal ilgilerini kullanma şekillerinin çiftler arasındaki uyuma olası etkilerini açıklayabilmek için romantik ilişkiler ve sosyal ilgi kavramlarından bahsetmek araştırmanın amacının anlaşılması için yararlı olacaktır.

Literatürde, romantik ilişkilerin, ana baba ve çocuk arasında gerçekleşen ilişkilerin ve arkadaşlık ilişkilerinin tümü yakın ilişkiler üst başlığı altında sıralanır. Bu anlamda romantik ilişki, yakın ilişkilerin önemli bir ögesidir ve romantik ilişkilerin bir süreç olarak ele alındığı görülür (Eryılmaz ve Ercan, 2010, s.383).

Romantik ilişkiler ve aşk literatürüne bakıldığında pek çok kuramcının bu konuda birbirinden farklı görüşleri olduğu görülmektedir. Lee aşkı renklere benzetmiş ve aşkın birden çok boyutunun olabileceğini dile getirmiştir. Lee aşkı tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk olarak üç ana sınıflama yapmış ancak arkadaşça ve oyun gibi aşkın bileşiminden mantıklı aşk, tutkulu ve oyun gibi aşkın bileşiminden bağımlı aşk ve tutkulu ve arkadaşça aşkın bileşiminden özgeci aşkın ortaya çıktığını savunmuştur. Stenberg ise üçgen aşk kuramını ortaya atmıştır. Buna göre aşk, yakınlık, tutku ve bağlılık öğeleri olan bir kavramdır ve bu üç öge, bir üçgenin üç açısındaki her bir noktaya denk gelmektedir. Bir diğer aşk kuramı evrimsel kökenli biyolojik aşk kuramıdır. Evrimsel bakış açısıyla aşk, insanların başarılı üremelerini sağlayan bir uyum mekanizmasıdır. Bu uyum, iki insanı onların bakımına gereksinimi olan bir bebeğin anababası olmaları için birbirine bağlamaktadır. Başka bir aşk kuramı da romantik aşk kuramıdır. Branden'e göre romantik aşk, iki birey arasında cinsel, duygusal ve ruhsal bir tutkunun gerçekleşmesinden dolayı her iki tarafın da birbirlerini ödüllendirdiği bir aşk türüdür. Romantik aşk kuramları incelendiğinde tutkulu aşk ve romantik yakınlık olmak üzere iki kuram dikkati çekmektedir (Atak ve Taştan, 2012).

Aşk ve romantik ilişkiler, 1970'lerin ortalarında sosyal psikoloji araştırmalarında önemli bir çalışma konusu olmuş, 1980'lerin ortalarında yeniden bir çalışma alanı haline gelmiştir. Genel olarak romantik ilişki ile ilgili stres, gereksinim giderme, çatışma, ilişki doyumu, depresyon, ilişki değerlendirme gibi konularda araştırmalar vardır. Prager ve Buhremester yakın ilişkide kendini açmayı ele almış, Hojjat ise romantik ilişkilerde çatışma olgusunu araştırmıştır. Bregdan ve arkadaşları, ergenliğin ilk yıllarında karşı cins arkadaşlığını, romantik ilişkileri, özsaygıyı, anti-sosyal davranışları ve akademik performansları incelenmişlerdir. Büyüksahin, ailesiyle yaşayan ve yaşamayan kız ve erkek üniversite öğrencilerinden yakın ilişkisi olan ve olmayanların, bağlanma

stilllerinin duygusal ve sosyal yalnızlık hissetmelerinin ve stres düzeylerinin, benlik saygılarının ve başa çıkma stillerinin farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır (Atak ve Taştan, 2012, s.540-541). Romantik ilişkiler pek çok farklı alanda araştırma konusu olduğu gibi Adler'in ortaya attığı sosyal ilgi kavramıyla da ele alınmaktadır.

Bireysel psikolojinin kurucusu Alfred Adler'e göre, insanlar başkalarıyla ilişki kurmak üzerine hali hazırda bir potansiyelle dünyaya gelmiştir. Adler'in kişilik kuramının temel taşı sayılan bu potansiyel Almancada 'gemeinschaftsgefühl' olarak isimlendirilmiş, Türkçeye sosyal ilgi olarak geçmiştir. Sosyal ilgi, topluluk duygusu ya da toplumsal duygu (community feeling) anlamını taşımakta olup arkadaşlık, empati, sempati, işbirliği, dayanışma, tolerans, ilgi ve bakım göstermeyi içerir. Sosyal ilgi, Adler'in 'yaşam görevleri' (life tasks) adını verdiği iş ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri ve aşk ilişkilerinde rol oynar (Ansbacher, 1991, s.28; Leak, 1991, s.136). Soyer (2004, s.30)'in aktardığına göre Adler'in yaşam görevlerinden kastı, her insanın bu alanlarda kurduğu ilişkilerdir. Adler'e göre, bu ilişkiler kişiliğin önemli bir boyutu hatta temel yapısı olarak gördüğü toplumsal ilginin yansımasıdır. Birey, sosyal ilgiye sahip olarak diğerlerine yardım etmeyi, onlarla bütünleşmeyi, eşitliği ve diğerlerini de içeren bir mutluluğu ortaya koymaktadır. Bir başkasına ilgi göstermenin, onun gözüyle bakabilmenin, dayanışma içinde olmanın, diğerinin gelişimine katkı sağlamanın ve ortak kazançlar peşinde olmanın ilişkiyi güçlendireceği varsayılmaktadır.

Evlilikte uyum kavramı duyguların paylaşılması, empatik anlayış sergileme, bireysel farkların kabul edilmesi, ilgi ve sevgi duygusunu iletibilme gibi özelliklerle birlikte anılırken sosyal ilgi kavramının da arkadaşlık, empati, sempati, işbirliği, dayanışma, tolerans, ilgi ve bakım göstermek gibi özelliklerle tanımlandığı görülmektedir. Özünde benzer temellere dayanan bu iki kavramın arasında doğal olarak yüksek düzeyde bir ilişki olması beklenmektedir.

Tüm bu açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda evlilik, evlilik uyumu, kişilik özellikleri ve sosyal ilgi kavramlarının birbirini etkilediği ve bağlantılı oldukları

düşünülmektedir. Buna bağlı olarak evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerdeki sosyal ilgi arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bu çalışmada “İstanbul ili Anadolu ve Avrupa yakasında yaşayan evli çiftlerin evlilik uyumları, kişilik özellikleri ve sosyal ilgileri arasında ilişki var mıdır” sorusuna cevap aranmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt bulmaya çalışılmıştır:

1. Evli çiftlerin evlilik uyumları ile cinsiyet, yaş, eğitim durumu, algılanan ekonomik durum, herhangi bir işte çalışma, evlilik süresi, çocuk sayısı, ailesinin kaçınıcı çocuğu olduğu ve evlenme biçimi değişkenleri anlamlı bir düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. Evli çiftlerin evlilik uyumları ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?
3. Evli çiftlerin evlilik uyumları ile dışadönüklük kişilik özelliği anlamlı bir düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Evli çiftlerin evlilik uyumları ile yumuşak başlılık kişilik özelliği anlamlı bir düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Evli çiftlerin evlilik uyumları ile sorumluluk kişilik özelliği anlamlı bir düzeyde farklılaşmakta mıdır?
6. Evli çiftlerin evlilik uyumları ile duygusal dengesizlik kişilik özelliği anlamlı bir düzeyde farklılaşmakta mıdır?
7. Evli çiftlerin evlilik uyumları ile deneyime açıklık kişilik özelliği anlamlı bir düzeyde farklılaşmakta mıdır?
8. Evli çiftlerin evlilik uyumları ile romantik ilişkilerindeki sosyal ilgileri arasında anlamlı ilişki var mıdır?

9. Evli çiftlerin evlilik uyumu puanlarının uyumlu ve uyumsuz evlilik olarak kategorilendirilmesi ile romantik ilişkilerindeki sosyal ilgileri ve duygusal dengesizlik, dışadönüklük, yumuşak başlılık, deneyime açıklık, sorumluluk kişilik özellikleri anlamlı bir düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.3. Önem

Evliliğin gerçekleşmesiyle ortaya çıkan aile kavramı Türk toplumunun yapıtaşlarından biri olarak kabul görmektedir. Ailenin dayandığı temellerin sarsılması ya da yıkılması, kişisel ve toplumsal pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Bahsi geçen bu sorunların önlenmesinde aile içi ve özellikle eşler arasındaki iletişimin sağlam kurulması önemli bir yer tutmaktadır. Bunun yanı sıra eşler arasındaki uyum, aile içi iletişime yön veren bir olgu özelliğini taşımaktadır.

Eşler arasındaki uyumun derecesi ve kalitesi evlilik hayatını şekillendirmektedir. Böylesine önemli olan evlilik uyumunu etkileyen birden fazla kavram söz konusudur. Bu kavramlardan biri de kişilik özellikleridir. Bireyin doğuştan getirdiği özellikleri çevresel faktörlerle harmanlayarak oluşturduğu kişiliği, hayatı boyunca alacağı kararlarda, seçimlerinde, duygu, düşünce ve davranışlarında başrol oynamaktadır. İnsan benliğinin merkezinde olan bu kavram evlilik uyumunda da mühim bir etkidir. Bunun yanı sıra evlilik yaşamının sağlıklı sürdürülebilmesi için gerekli olan duygusal süreçlerin yanında eşler arasındaki sosyal ilgi, arkadaşlık, sempati, sosyal destek ve işbirliği gibi kavramlar da evlilik uyumunun başlıca öğeleridir. Farklı sosyodemografik özelliklerin eşlerin evlilik uyumlarını farklılaştırdığı bazı araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Ancak insandaki bazı kişisel özelliklerin varlığı cinsiyete, yaşa, eğitim durumuna ya da ailede kaçınıcı çocuk olduğuna göre değişkenlik göstermektedir. Farklı derecelerdeki kişisel özellikler ise evlilik uyumunu etkilemektedir.

Kişilerin evlilikte yaşadıkları uyum, hem bireysel hem de sosyal hayatları üzerinde önemli bir faktördür. Bireylerin, hangi davranışları sergilemelerinin ya da hangi özellikleri taşımalarının evlilik uyumlarını artıracaklarını bilmeleri, yaşam içindeki

mutluluk ve tatmin düzeylerini yükseltecektir. Dolayısıyla sahip olunan kişilik özelliklerinin farkına varmak, gerekirse yeniden düzenlemek, eş ilişkisi içindeki duygusal süreçlerin yaşanma sıklığını artırmak ve sosyal ilgi alanlarını ön planda tutmak evlilik uyumunu geliştirecek etmenler arasında yer almaktadır. Bu kavramların birbiriyle ilişkisini ortaya koymaya çalışan bu çalışmanın, henüz evlenmemiş veya evlenmiş fakat dilediği eş uyumunu yakalayamamış bireylere yol göstermesi beklenmektedir.

Tüm bu sebepler göz önüne alındığında bu araştırmanın; Türkiye’de evlilik uyumu, kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerde sosyal ilgi arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk araştırma olduğunu ve bundan dolayı önem teşkil ettiğini söylemek mümkündür. Hem evlilik uyumu hem de kişilik kavramları güncelliğini hiçbir zaman kaybetmeyecek ve insanlık var olduğu sürece yaşam içerisindeki değerini yitirmeyecek kavramlardır. Bu iki ana kavram arasındaki bağlantıyı ortaya koymaya çalışan bu araştırmanın ilgili literatüre mühim katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma “Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgi Ölçeği”nin yani sosyal ilgi kavramının evlilik uyumu konusu kapsamında kullanıldığı ilk tez çalışması olması açısından da değerli görülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- Örneklem açısından İstanbul ilinde yaşamakta olan evli çiftler ile sınırlıdır.
- Zaman açısından 2013-2014 yılı ile sınırlıdır.
- Konu açısından evli çiftlere uygulanan “Evlilikte Uyum Ölçeği”, “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” ve “Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgi Ölçeği” ölçeklerinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.5. Sayıtlılar

Bu araştırmanın temel sayıtlıları aşağıda verilmiştir:

- Örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin araştırmada kullanılan ölçeklere ve kişisel bilgi formuna içten ve doğru cevaplar verdikleri kabul edilmiştir.
- Örneklem grubunun evreni temsil ettiği düşünülmektedir.

1.6. Tanımlar

Evlilik: Tam ve sürekli bir hayat ortaklığı yaratmak üzere ayrı cinsteki iki kişinin hukuken makbul ve geçerli birleşmesi olup, sosyal, ahlaki ve aynı zamanda hukuki bir kurumdur (Özta, 2000).

Evlilikte Uyum: Birbiri ile etkileşen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin beraberlikleri tanımlanır (Erbek, Beştepe, Akar, Eradaımlar ve Alpkan, 2005).

Kişilik: Bireyi başkalarından ayıran, doğuştan getirdiği ve sonradan kazanılan, tutarlı olarak sergilenen özelliklerin bütünüdür (Burger, 2006).

Sosyal İlgı: Sosyal ilgi, topluluk duygusu ya da toplumsal duygu (community feeling) anlamını taşımakta olup arkadaşlık, empati, sempati, işbirliği, dayanışma, tolerans, ilgi ve bakım göstermeyi içerir (Leak, 1991).

BÖLÜM II: ALANYAZIN

Bu bölümde ilk olarak araştırmanın temel değişkeni olan evlilik uyumu kavramına yer verilmiştir. Evlilik uyumu ile ilişkisi olduğu düşünülen evlilik, aile, evlilik doyumu ve evlilikte çatışma kavramları açıklanmıştır. İkinci olarak evlilik uyumu ile ilişkisi incelenen kişilik özellikleri konusu hakkında bilgi sunulmuştur. Kişilik konusu açıklanırken kişiliğin farklı bakış açılarına göre tanımlanması, kişiliğin gelişimi ve araştırma kapsamına girdiği için beş faktör kişilik kuramı bölümlerine değinilmiştir. Üçüncü olarak romantik ilişkilerde sosyal ilgi kavramı anlatılmıştır. Sırasıyla romantik ilişki, çeşitli aşk kuramları ve sosyal ilgi ele alınmıştır. Son olarak evlilik uyumu, kişilik ve sosyal ilgi kavramlarıyla ilgili bazı araştırmalardan örnekler verilmiştir.

2.1. Evlilik Uyumu

2.1.1. Evlilik

İnsanın varoluşuna bakıldığında hem bireysel hem de sosyal ihtiyaçları olan bir canlı olduğunu söylemek mümkündür. Pek çok ihtiyacının yanında en önemli ihtiyaçlarından biri de toplum içerisinde yaşamaktır. Toplum içinde kendine yer edinen insan duygu, düşünce ve davranışlarını sosyal ilişkilerine bağlı kalarak oluşturur. Bireyin karşı cinsle olan ilişkisi de diğer insanlarla arasındaki ilişki gibi çok temel bir esasa dayanmaktadır. Yaşamın değişikliğe uğradığı, kişinin “ben” yerine “biz” olarak düşünmeye başladığı ve öncesi ve sonrasıyla arasında farklar oluşturan evlilik ise geçmişten günümüze devam eden en yaygın ikili birliktelik olarak görülmektedir.

Evlilik kişiler arası ilişkiler içinde belki de en önemli olan ilişkidir (Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006, s.61). Çağdaş yaşamda evlilik, eş seçiminde ve ilişkide özgürlük, cinsellikte eşitlik ve yakın ilişki gibi özelliklerle tanımlanmaktadır (Tutarel Kışlak, 1999, s.50). Bir başka tanıma göre evlilik, kadın ve erkeğin arasında akrabalık bağı oluşturma, insanlık tarihiyle birlikte gelişen ve süreç içinde farklılıklar gösterse de halen var olan bir kurumdur. (Erişti, 2010, s.7). Doğal olarak böylesine geniş kapsamlı

bir kavram birçok kuramcı ve araştırmacı tarafından farklı şekillerde açıklanmaya çalışılmıştır.

Özgüven (2000)'e göre evlilik, kadın ve erkeğin birlikte yaşamak, yaşamı ve cinselliği paylaşmak, çocuk sahibi olmak gibi amaçlarla kurmuş oldukları yasal bir birlikteliktir. Kısaca evliliğin, biyolojik, sosyal ve psikolojik işlevleri bulunmaktadır. Öztan (2000) evliliği; "tam ve sürekli bir hayat ortaklığı yaratmak üzere ayrı cinsiyetteki iki kişinin hukuken makbul ve geçerli birleşmesi olup, sosyal, ahlaki ve aynı zamanda hukuki bir kurum" olarak açıklamıştır.

Geçtan (1984)'a göre evlilik; "mutluluğu ve sıkıntılarıyla birlikte, insanların büyük bir çoğunluğu için ulaşılmak istenen normal bir amaçtır." "Evlilik karşılıklı bir dayanışma, toplumsal onaylamayla gerçekleşmiş bir sözleşme ve tüm toplumsal yasaklamalar dışında tutulan cinsel gereksinmelerin karşılıklı olarak doyuma ulaştırıldığı bir kaynaşmadır" diyen Özügurlu (1990)'ya göre evlilik aynı zamanda "özel bir iletişim sistemidir." Güvenç (1984)'e göre evlilik, bir sosyal yapı içinde mevcut normlara uygun bir şekilde, örf veya medeni hukuk açısından, meşru bir bağın kurularak, aile kurumunun o topluluk tarafından kabulünü sağlayan bir olgu olarak kabul edilmektedir. Ayrıca evlilik doğuma izin veren bir geçiştir. Gökçe (1978)'ye göre evlilik; toplum tarafından onanan kadın ve erkek ya da kadınlar ve erkekler arasında yaratılan bir ilişki türünü karakterize etmektedir. Böylece evlilik kadın ve erkek arasında gelenek ve göreneğe bağlı olarak şekillenen bir anlaşma özelliği taşımaktadır. (Akt; Bener, 2011, s.33).

Türk Medeni Kanunu'nun 185. maddesine göre evlilik olgusu; "Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar." şeklinde yer almaktadır (www.tbmm.gov.tr).

Bir diğerk yönüyle de evlilik, kültürler arasında farklılık gösterse de tüm toplumlarda gelenek olarak oturmuş ve resmi olarak kabul edilmiş tek birliktelik şeklidir (Tarhan, 2012, s.13).

Görüldüğü gibi evlilik kavramı ile ortaya çıkan tanımlarda evliliğin hukuki boyutunun olduğu, toplum tarafından kabul edilen bir birliktelik olma özelliği taşıdığı, kadın ve erkek arasındaki tüm duygusal ve cinsel süreçleri yaşamaya fırsat oluşturduğu, farklı kültürlere göre çeşitlendiği ve bireylerin gelişimine katkı sağladığı vurgulanmaktadır.

Evlilik yaşantısı; yiyecek, barınma ve dış tehlikelere karşı korunmayı sağlayan birlik ve beraberlik, olumlu eş ilişkilerinin yarattığı doyum, cinsel olgunlaşmayı sağlayacak rollerin paylaşımı, sosyal rol ve sorumlulukları kabullenme, kişisel girişimcilik ve yaratıcılığı desteklemeyi de içermektedir. Bu alanlarda birbirini bütünleyen eşlerin oluşturduğu evlilikler, toplumsal gelişimin ve olgunlaşmanın da yapı taşlarını oluşturmaktadır (Gülsün, Ak ve Bozkurt, 2009, s.68). Bir bakıma evlilik ilişkisi için bireysel ve sosyal hayatı düzene koyan ve kişinin neredeyse her alandaki tatmin duygusunu karşılayan bir olgu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Evlilikle birlikte toplumsal düzendeki yeri değişen birey, tekil varlıktan çoğul varlığa adım atmış sayılmaktadır.

Kadın ve erkeğin bir araya gelmesiyle başlayan evlilik hayatı ailenin temelini oluşturmaktadır. Evliliğin amacı çekirdek aile birliği kurmak, eşlerin ve çocukların yasal korunmasını ve aşk ve sevgilerinin toplum tarafından onaylanmasını sağlamaktır. Birey kendi psikolojik, fiziksel ve toplumsal varlığının ve iyilik halinin devamı için uğraş verir (Erişti, 2010, s.10). Bunun yanı sıra evlilikle amaçlanan, kadın ile erkeğin tam bir yaşam ortaklığına erişmesine zemin hazırlamaktır. Buna göre, evlilik sadece bir erkekle kadının oluşturduğu sıradan bir birliktelik değildir. Aksine evlilik, insan hayatında başından sonuna kadar süreklilik sağlayan en önemli sözleşmenin ürünü olan bir kurumdur ki bu sözleşmenin sonucunda toplumun temel taşı olarak nitelendirilen aile doğmuş olmaktadır (Taşbaş, 2010, s.1).

Evlilik hayatının bireysel ve sosyal işlevlerini Özgüven (2001, s.60-61) şu şekilde sıralamıştır:

- Eşlerin neslin devamına ilişkin sorumlulukları yerine getirmeleri
- Bireylerin toplumun devamlılığını sağlayacak ve ortak toplumsal kuralları kazanacak şekilde yetiştirilmeleri
- Aile üyelerinin ekonomik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaları
- Çocuğun toplumsallaşmasını sağlamaları
- Aile üyelerine cinsiyet rollerini kazandırmaları
- Çocuğun toplum hayatına daha kolay uyum sağlamasını kolaylaştırmaları

Evlilikle başlayan ve aile kurmakla devam eden bu süreci daha iyi anlamak adına aileyi ve özelliklerini açıklamak gerekmektedir.

2.1.2. Aile

Özellikle Türk toplumunda aile inkar edilemeyecek bir öneme sahiptir. Kültürel olarak ele alındığında aile birleştirici, bütünleştirici ve toparlayıcı olan, çoğunlukla kişinin hayatını nizama sokan bir etken olarak görülmektedir. En belirgin sosyal destek kaynağı olan ailenin işleyişini ve yapısını anlamak, bireyin gelişimine sağladığı katkıları kavramak için de ilk adım niteliğindedir.

Günümüzdeki ilke ve kurallarına ulaşmış evlilik kavramı ilk kez M.Ö. iki bin yıllarında Mısır da ortaya çıkmıştır. Neredeyse dört bin yıllık bir geçmişi olan evlilik kurumu, toplum düzenini, kültür ve geleneklerin sürekliliğini, yeni nesillerin bakım ve eğitimini sağlayan bir kurum olarak varlığını sürdürmüştür, toplum, dini kurumlar ve devlet tarafından da desteklenmiş ve aile kavramının dillendirilmesine ortam oluşturmuştur (Yıldırım, 1993, s.23 ve Canel, 2007, s.54).

Özgüven (2000, s.60)'e göre aile, bir erkekle bir kadının evlilik sözleşmesi ile bir araya gelmesi biçiminde hayat bulmaktadır. Ancak, evlilik ve aile kavramları arasında belirgin farklılıklar söz konusudur. “Aile” daha çok bir örgüt ve bir grup; “evlilik” ise karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşmedir.

Toplumsal hayatta insanların bir araya gelerek oluşturduğu pek çok kurum vardır ancak aile, bunlardan etkisi en belirgin düzeyde hissedilen kurumdur. Var olan insan ilişkileri içinde destek olma, sevgi, koruma, hayatı paylaşma ve bağlılık gibi değerlerle en sık anılan ilişki biçiminin aile olduğu ifade edilebilir.

Aile küresel bir kurum olduğundan tek bir aile tanımı yapmak mümkün değildir. Coğrafi bölgelere, kültürlere, yaşam şartlarına, alışkanlıklara ve hatta ekonomik duruma göre aile kavramı farklı biçimlerde ifade edilmektedir. İlgili literatür incelendiğinde de tanımların çeşitlendiği anlaşılmaktadır.

Aile; eşler alt sistemi, anne-baba alt sistemi ve kardeşler alt sistemi olarak üç alt sisteme ayrılmıştır. Evlilikle oluşan eşler alt sistemi, en anlamlı kişilerarası ilişkilerden biridir (Özgüven, 2000).

Devlet Planlama Teşkilatı Türk Aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonu tarafından 1987 yılında aile: “Kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımların sağlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal birim” şeklinde tanımlanmıştır (<http://www.genbilim.com/sosyal-bilimler/psikoloji/aile-terapileri/>).

Toplumun en küçük birimi olarak kabul edilen ailenin insan yaşamında vazgeçilmez bir önemi vardır. İnsanın ihtiyaçlarını karşılayabileceği doğal yer kendi ailesidir. Nazlı

(2011, s.18)'e göre bireyin yaşamında doyum sağlaması, fonksiyonlarını etkili bir şekilde yerine getirmesi ve yaşadığı topluma uygun bir kişi olarak yetişmesi önce aile çevresinde sağlanır.

Toplumun içerisinde bir iletişim grubu olarak kabul gören ailede kadın ve erkek, grubun bir üyesi olarak birlikte yaşamak ve var olmak durumundadır. Böylece evlilikten önceki 'ben' ve 'sen' yerine biz yaşantısı ortaya çıkmaktadır. Biz yaşantısı, gücünü eşlerin kişilik yapılarının uyumundan almaktadır (Köknel, 1997; akt. Güven, 2005, s.33).

Aile, birden meydana gelen ve tek bir etkene bağlı olarak oluşan basit bir kurum değildir. Evlenmeye karar vermeye başlayan, eş seçimiyle devam eden ve evliliğin gerçekleşmesiyle yerini bulan aile, bir zincirin halkaları gibi birbiriyle bağlantılı ve sağlam bir zeminde işlerlik göstermektedir. Nasıl ki halkalardan biri zayıf olduğunda zincir kopacak ve kullanılmayacak hale gelir, sağlıklı bir aileye hayatı yaşayabilmek için de evlenmeye karar verme ve eş seçimi aşamasında bireylerin bilinçli davranmaları gerekmektedir.

Eş seçim aşaması evlilik sürecinin sağlıklı işlemesi adına büyük önem teşkil etmektedir. Eş adaylarının tercih ettikleri yollar evliliğin gidişatını belirlemektedir. Bireylerin mutlu ve huzurlu evlilikler yapmasını sağlayan iki yol vardır. Bunlardan biri, önce kişilerin birbirlerini görüp beğenmesi, tanınması, arkadaşlık kurması ve bu konuda bir karara varmadan; sözüne, değer yargılarına güvenilir, tarafsız, büyüklerinin, yakınlarının, yakın arkadaşlarının görüş ve düşüncelerini alıp ondan sonra bir karara varmalarıdır. İkinci yol ise yine sözüne, değer yargılarına güvenilir büyüklerin, yakınların, yakın arkadaşların buldukları, tavsiye ettikleri insanları tanımaya, bu insanla anlaşılabilir anlaşamayacağını öğrenmeye çalışıp buna göre karar vermeleridir. Her iki yol da genel anlamda birbiriyle aynıdır. Başkalarının bulup beğendiği ya da tavsiye ettikleri insanla evlenmek söz konusu olunca, kişinin beğenmesi ve sevmesi şarttır. Aksi durumda böyle bir seçim tek taraflı, eksik ve kusurlu olur (Ondaş, 2007, s.9-10).

Evlilikle birlikte kişilerin yaşamlarında birçok değişiklikler olmaktadır. Evlilik yaşantısıyla bekârlık rollerinden sıyrılan bireylerin evliliğin ilk yıllarında eşin ailesiyle yeni oluşan sosyal ilişkilere alışabilmeleri, evlilik normlarına uyabilmeleri ve aralarındaki taze ilişkide oluşabilecek olumsuzluklarla başa çıkabilmeleri çok önemlidir. Aile yaşamının temelini eşler arasındaki iletişim ve etkileşim oluşturmaktadır. Eşler duygusal olarak birbirlerine bağlı, aynı evi paylaşan ve alınan kararlarda sorumluluğu birlikte üstlenen kişiler olarak kabul edilmektedir (Demiray, 2006, s.2).

Evlilik çatısı altında eşlerin duygularını açıkça ifade etmesi ve bu duyguları yaşayabilmesi, kritik nokta olarak düşünülebilir. Evliliği diğer sosyal birlikteliklerden özel yapan ve evliliğin uzun sürmesini sağlayan esas, duyguların dile getirilmesinde cömert olunmasıdır. Eşler arasındaki ilişkinin şeffaflığına imkan tanıyan bu davranış biçimi, eşlerin birbirine güven duymasını, iletişimin kuvvetli olmasını ve ikili ilişkinin sağlam temeller üzerine yapılandırılmasını kolaylaştırır.

Evlilikle ilgili olumlu duygular evliliğin niteliğini değiştirecek öneme sahiptir. Bazı araştırmacılar arasında olumsuz duyguların niteliği olumlu mu yoksa olumsuz mu etkileyeceğine dair belirsiz görüşler vardır. Evliliğin niteliğini belirleyen bir diğer kişiler arası süreç de sosyal destek olmuştur. Bu desteğin diğer eşten, aileden ya da eşlerden birinin arkadaşından gelmesi farklı sonuçlar doğurmuştur (Bradbury, Finchman ve Beach, 2000, s.967).

Evlilikteki mutluluk, bireyin evliliği hakkındaki doyum hissidir. Evlilik doyumunu kişinin hem evlilik hakkındaki duygularını hem de ilişkinin belirli yönleri hakkındaki duygularını içerir (Yılmaz, 2001, s.50). Evlilik hayatında mutlu olan bireyler hayatın diğer tüm alanlarında daha kararlı, dinç ve sağlıklıdırlar. Evlilik hayatında mutluluğun temel şartları ise; sevgi, saygı, anlayış, hoşgörü ve iyimserlik, feragat ve fedakarlık, tutumlu olmak, birbirinin kıymetini bilmek, birbirini kırmamak, birbirini yıpratmamak, sabırlı olmak, arkadaşlık, birlikte karar almak ve paylaşmaktır (Ondaş, 2007, s.6).

Tarhan (2012, s.19, 53)'a göre eşlerin dünyaya, hayata, kültürel değerlere, inanca, aileye yönelik konulara bakış açıları farklılık gösterdikçe evlilikten beklentiler de farklılaşır ve ortak amaçlarda buluşmak zorlaşır. Evlilik başladığı günden itibaren tekdüze giden bir seyir izlemez. Evlilik kendi içinde birbirinden farklı üç döneme ayrılır. İlk dönemde eşlerin ilişkisine romantik duygular hakimdir. Ardından karşılıklı kişilik çatışmalarının yaşandığı dönem gelir. Son aşama ise bağlılık aşamasıdır. Evlilik sağlıklı yürüyorsa aşk sevgi ve saygıya dönüşür. Bu yüzden aşkın ve arkadaşlığın kol kola olduğu evlilikler en ideal birlikteliklerdir.

Evliliğin sürdürülmesini etkileyen etmenlerin neler olduğu literatürde çeşitli yönleriyle tartışılan bir konudur. Bu etmenlerden bazıları; evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik kalitesi, eşlerin kişilik özellikleri, çocuk sahibi olma, dünya görüşü, ekonomik nedenler, fiziksel ve ruhsal hastalıklar, alışkanlıklar, dini inançlar, eşler arasındaki kültür farkları, önceki evlilikler, evliliğin nasıl gerçekleştiği ile ilgili konular, sosyal destek örüntüleri, akrabalık ilişkileri, bireysel beklentiler olarak sıralanabilir. Sağlıklı bir evlilik yaşantısının ve evlilik ilişkisinin sürmesi ile ilgili literatürde en fazla ele alınan kavramlardan biri ise evlilik uyumudur (Erişti, 2010, s.10). Bunun yanında evlilik uyumu ile doğrudan ilişkili, eş seçimi, rol beklentileri, olumlu ve olumsuz eş davranışları, problem çözme etkileşimleri, evlilikle ilgili işlevsel olmayan inançlar, olaylarla ilgili eşlerin yaptığı yüklemeler gibi konularda çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Tutarel Kışlak, 1999, s.51).

Sosyal bilimciler tarafından bir evliliğin nasıl iyi bir şekilde ilerleyeceğine ilişkin yapılan çalışmalarda evlilik uyumu, evlilik doyumu, evliliğin niteliği gibi kavramlar sıkça dile getirilmektedir (Tutarel Kışlak ve Göztepe, 2012, s.28). Bir evliliğin niteliğinin değerlendirilmesinde uyumun daha önemli olduğu düşünülmekte ve evlilik üzerine yapılan araştırmalarda daha çok uyuma etki eden faktörlerin incelenmesi ve uyumu arttırmaya yönelik yaklaşımların geliştirilmesi ön planda tutulmaktadır (Şahin, 2011, s.17).

Erbek ve arkadaşları (2005, s.39), sağlıklı olarak nitelendirilen evliliklerin hem birey hem de toplum hayatı için mühim olduğunu ve aile içerisinde eşlerin uyumunun dikkat çeken ve çeşitli araştırmaların yapıldığı bir konu haline geldiğini söylemiştir. Ailede eşler arasındaki uyumun yani evlilik uyumunun hem aile içerisindeki ilişkilerde hem de aile dışındaki ilişkilerde etkili olması bu duruma verilen önemin artmasına sebep olmuştur.

Evlilik olgusu sözleşmeye dayalı hukuki bir kurum olduğundan hak ve sorumluluklar yönünden bireysel düzeyde değil toplumsal düzeyde bir ilişki biçimi oluşturmaktadır (Özgüven, 2001, s.60). Toplumsal boyutta yaşanan sosyal hayatı sorunlardan izole eden en etkili kavram da uyum kavramıdır. Evlilik uyumu evlilik hayatında bu denli önemli bir rol üstlenmişken evlilik uyumunu tanımlamanın, evlilik uyumuna etki eden değişkenlerin neler olduğunu açıklamamanın ve evlilikteki çatışmaları sebep ve sonuçlarıyla ele almanın gerekli olduğu düşünülmektedir. Böylece konunun herkes tarafından daha anlaşılır olacağına inanılmaktadır.

2.1.3. Evlilik Uyumu

Evlilik kavramının insan hayatı üzerindeki etki alanı bir hayli geniş olduğu için tarihsel süreçte sıkça ele alındığı görülmektedir. Evlilik yaşantısı denince akla ilk gelen genel olarak uyum ve uyumsuzluk olmaktadır. Evlilik uyumunu olumsuz yönde etkileyen faktörler, uzmanlar tarafından araştırılmaya değer bulunmaktadır. İnsan ilişkilerinin başarılı ya da başarısız olarak adlandırılmasındaki temel nokta uyum konusuyla alakalı olduğu için, kadın ve erkeğin özel bir ilişki biçimiyle bir arada yaşaması demek olan evlilikte de bu konu sıklıkla sorun mahiyetinde karşımıza çıkmaktadır. Buna bağlı olarak araştırmacılar, uyum kavramını irdelemek amacıyla her geçen gün yeni çalışmalar yapmaktadır. Çünkü eşler arasında yaşanan uyumsuzluklar, yalnızca o kadın ve erkeği değil aynı zamanda sosyal hayatın parçası oldukları için içinde buldukları toplumu da ilgilendirmektedir.

En basit tanımıyla evlilik uyumu, bir evliliğin zorunlu ve gönüllü niteliklerinin bir dengeye ulaşmasıdır (Tutarel Kışlak, 1999, s.51). Evlilik uyumu karmaşık bir kavram olmasına rağmen, birbiriyle iletişim halinde olan, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda ortak fikir oluşturabilen ve problemlerini yapıcı bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu olarak kabul edilmektedir (Tutarel Kışlak ve Çabukça, 2002, s.41).

Eşlerin uyumlu olabilmesi için; eşler arasındaki iletişimin kuvvetli olması, eşlerin ortak değer ve amaçları benimseyip aile içerisinde alınacak kararları birlikte verebilmeleri, ayrıca akrabalarıyla olan ilişkilerinde, boş zaman etkinliklerinde ve gelir idaresi konularında anlaşma sağlamaları gerekmektedir (Şener ve Terzioğlu, 2002, s.3).

Uyumlu bir evlilik ilişkisi eşlerin evlilikten sağladığı doyum ve evlilik mutluluğunu etkilerken, diğer değişkenlerle birlikte gittikçe zorlaşan sosyo-ekonomik koşullar karşısında eşlerin psikolojik sağlığını da korumaktadır (Sardoğan ve Karahan, 2005, s.92).

Evlilikte karşılıklı uyumun sağlanmasında bireylerin kişilik yapılarının, öznel olarak ilişkiyi yaşama biçimlerinin ve beklentilerinin önemli bir role sahip olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır (Çelik, 2006).

Evlilik uyumu somut değil soyut bir kavramdır. Beşeri bilimlerde bir kavramın ne derecede varlık gösterdiğini belirlemek çok kolay değildir. Ölçülecek kavram içerisinde yer alan alt kavramların belirlenmesiyle bazı ölçütler oluşturulmakta ve buna bağlı olarak çeşitli ölçme araçları geliştirilmektedir. Ancak bu alanda yapılan tüm ölçümler fiziki, sosyal, duygusal ve kültürel farklılıklara göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Yılmaz (2001, s.50)'a göre eşler arasındaki uyumu ölçme konusunda birbirinden ayrı görüşler bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar eşlerin evlilikleriyle ilgili ne hissettiklerine

odaklanmışlar, bazı araştırmacılar da uyumu, eşlerin ayrı ayrı duyguları olarak değil de, eşler arasındaki ilişkinin bir özelliği olarak kabul etmişlerdir.

Batı kùltüründe evlilik ilişkilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş çeşitli ölçekler vardır. Ancak, evlilik üzerine varolan ölçeklerden sadece dördü, hızlı değerlendirme ölçütlerine uymaktadırlar. Bunlar, orijinal adlarıyla 'Locke ve Wallace Marital Adjustment Test', 'Index of Marital Satisfaction', , Quality Marriage Index ve Kansas Marital Satisfaction Scale'dir. 'Dyadic Adjustment Scale', bu ölçüte göre biraz daha uzun kalmaktadır. Ölçeğin uzunluğu dışında, ölçmek istenilen yapıyı yeterli biçimde ölçüp ölçmediği de önemlidir. Locke ve Wallace Marital Adjustment Test, Index of Marital Satisfaction, Dyadic Adjustment Scale, cinsel ilişki, anlaşma, eşe duyulan güven gibi tutumları değerlendirmektedir. Quality Marriage Index ve Kansas Marital Satisfaction Scale ise ilişkideki genel doyumunu ölçmektedir (Kitamura ve ark, 1998; akt. Tutarel Kışlak, 1999, s.51). Bunun yanı sıra Evlilik Ölçeği (Marriage Questionnaire), Evlilikte Problem Çözme Ölçeği (Marital Problem Solving Scale), Evlilikte Uyum Ölçeği (Marital Adjustment Test), İlişki Doyumu Ölçeği (Relationship Assessment Scale) ve Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği (Birtchnell Marital Partner Evaluation Scale) gibi çeşitli ölçekler de evlilik uyumuyla ilgili araştırmalarda kullanılmaktadır (Erdoğan, 2007, s.8).

Evlilik uyumu ve evlilik doyumunu kavramları birbiriyle girift ve çoğu zaman birbirinin yerine kullanılan iki terimdir. Kavram kargaşasına neden olan bu terimlerin ayrıştırılması okuyucuların zihninde şeffaflık oluşturması bakımından yararlı gör÷lmektedir.

2.1.4. Evlilik Uyumu-Evlilik Doyumu Farkı

Evlilik uyumu, evlilik doyumunu, mutluluğu, evlilik bütünlüğü kavramları evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için kullanılan kavramlardır. Evlilik kalitesi kavramı evlilik doyumunu, evlilik uyumu ve evlilik bütünlüğünü de kapsayan genel bir kavramdır.

Evlilik kalitesi, evli çiftlerin ilişkilerinin öznel değerlendirilmesi olarak tanımlanır. Yüksek evlilik kalitesinin, iyi uyum, yeterli iletişim, evlilik ilişkisinde yüksek doyum ve mutluluk derecesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Yılmaz, 2001, s.50).

Evlilik uyumunda bireylerin kişisel düşünceleri değil aralarındaki ilişkinin niteliği değerlendirilir. Evlilik uyumunda eşlerin her birinin ilişkiyi iyi bir şekilde sürdürebilme kapasiteleri önemlidir. Evlilik doyumu ise eşlerin evlilik ilişkilerinde tüm boyutlarıyla hissettikleri öznel mutluluk ve hoşnutluk duygularıdır (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005, s.40). Benzer bir şekilde Nichols (2005) evlilikte doyumu kişinin çift ilişkisine dayalı olarak duyduğu tatmin ve mutluluk duygusunun derecesi şeklinde tanımlamıştır. Bu yönleri ile evlik uyumu ve evlilik doyumu kavramları birbirinden ayrılır.

Evliliğin niteliğini yordamada uyumun daha önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle evliliğin niteliğini değerlendiren çalışmalarda sıklıkla çift uyumunu değerlendiren ölçekler kullanılmaktadır. Tüm bu kavramların nasıl tanımlanacağı ya da nasıl ölçüleceği konusunda henüz bir fikir birliği olmaması nedeniyle bazı araştırmacılar bu kavramların içeriklerinin benzer olduğu ve her birinin etkileşimi ve tutumları betimlediğini ileri sürmektedir.

Özellikle evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramları, aralarında yüksek korelasyon olması nedeniyle çok sık birbirine karıştırılmakta ve eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Doyumlu çiftlerin aynı zamanda uyumlu çiftler olduğu belirtilerek bu iki kavramın birbirinden farklı kavramlar olmadığına vurgu yapılmaktadır. Buna karşılık bazı araştırmacılar ise, bu korelasyon katsayısının böyle yorumlanmasının yanlış olduğunu ileri sürerek doyum ve uyumun iki farklı kavram olduğuna işaret etmektedirler (Yılmaz, 2001, s.50).

Bradbury, Fincham ve Beach (2000, s.973), evlilikte doyum ve doyumsuzluk kavramları üzerinde durmuşlardır. Doyumlu bir evlilik doyumsuzluğun olmaması

değildir. Doyumlu evlilik, evlilik ilişkisinde sıkıntı yaşanmaması durumudur. Doyumsuz evlilik ise fazlaca olumsuz özellikler içerir. Evlilik doyumu algısı dönemlik değildir zamanla değişebilen bir niteliğe sahiptir.

Evlilikte uyum ve çatışma kavramları birbiri ile dirsek teması bulunan iki ana konudur. Yani birinin varlığı doğal olarak ötekinin yokluğu anlamına gelmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde uyum ve çatışma kavramları arasındaki ilişkiye ve bu ilişkinin özelliklerine de değinmek gerekmektedir.

2.1.5. Evlilikte Çatışma

Evlilikte çiftler ortak bir yaşam oluşturdukları ve eşlerin kendine ait amaçları devam ettiğinden dolayı çatışma yaşanması büyük olasılıklı bir ihtimal olarak karşımıza çıkmaktadır. Çatışmalar başlangıçta iyi veya kötü olarak değerlendirilmemelidir. Eşler arasındaki çatışma; olumsuz duygulara ve hatta fiziksel şiddete yol açabileceği gibi başarılı şekilde çözümlenmiş çatışmalar da eşler arasındaki duygusal iletişimin gelişmesine, uyumun artmasına ve yakınlığa zemin hazırlamaktadır (Almas, 2010, s.18).

Özgüven (2000)'e göre eşlerin aşkın anlamına ilişkin farklı görüşleri, iletişim ve etkileşim sorunları, cinsel ilişki konusundaki anlaşmazlıkları, cinsel rollerle ilgili sorunlar, eşlerin kişilik bozuklukları ve zararlı alışkanlıkları, çocuk sahibi olamama, geçim sıkıntısı, evlilik dışı ilişkiler, eşlerin birbirlerini tamamlamalarında ve bütünleşmelerinde uyumsuzluk ve eşlerin ailelerinden kaynaklanan sebepler eşler arasında çatışma yaşanmasına ve huzurun bozulmasına neden olmaktadır.

Genel olarak gözlem yapıldığında, eşlerin kendi aralarında ya da aile içerisinde uyumsuzluk yaşamalarının en önemli nedeninin yanlış iletişim kalıplarını kullanmaktan kaynaklandığı görülmektedir. En basitinden eşlerin suçlayıcı iletişim biçimi olan “sen dili”ni duyguların ve düşüncelerin açığa çıkmasını sağlayan “ben dili”ne göre daha fazla

kullanması çatışmaların ana sebebidir. Bu durum aile ortamında sürekli huzursuzluk ve gerginlik oluşturmaktadır. Doğal olarak eşler arasındaki uyum da bozulmaktadır.

Başka araştırmalarda da yukarıdaki açıklamaya benzer şekilde evlilik uyumunun hangi alanlarda bozulduğuna dair çeşitli sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmalarda genel olarak ele alınan alanlar, eşlerin kişilik yapıları, bağlanma özellikleri, eşler arasındaki cinsel yaşamın niteliği, eşlerin fiziksel ve ruhsal durumları ve evliliğe etkiyebilecek sosyodemografik özelliklerdir ((Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alphan, 2005; Tutarel Kışlak ve Çabukça, 2002; Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006).

Eşler arasında uyumsuzluğa neden olan farklı etmenler de söz konusudur. Erişti (2010, s.16), iki ayrı aile ortamında yetişen bireylerin birbirine uymayan dünya görüşleri, alışkanlıkları, inançları ve değerleri, eşlerin evliliğin uyumla ilgili amaçlarını belirlerken ortak bir noktada anlaşamamaları gibi etmenlerin eşlerin aralarında sorunların yaşanmasına ve uyumsuzluğun ortaya çıkmasına neden olabileceğini ileri sürmektedir.

Ayrıca, eşlerin birbirlerine yeteri kadar zaman ayırmamalarının, aile ile ilgili kararları birlikte almamalarının, ailelerin eşlerin evlilik ilişkilerine karışmalarının, eşler arasında güç elde etme çabasının ve eşlerden birinin ilişkide baskın olmaya çalışmasının evlilik ilişkisini olumsuz etkilediği ve evlilik uyumunun zarar görmesine neden olduğu da araştırmalarda belirtilmektedir.

Canel (2011, s.47) ise evlilikte sıklıkla yaşanan ve çatışmaya neden olup eşler arasındaki uyumu olumsuz etkileyen sorun alanlarını şu şekilde belirtmiştir:

- Eşlerin çatışma ve sorun çözme becerilerinde eksiklikler
- Evliliğe yönelik gerçekçi olmayan beklentiler
- Ailedeki rol dağılımı konusunda eşlerin birbirinden farklı beklentilere sahip olmaları (kimin yemekleri yapacağı, kimin ev dışında çalışacağı, kararları kimin alacağı vb.)

- Cinsiyet farklılıkları (kadınlar ve erkeklerin ilgi, davranış ve alışkanlık vb. genel farklılıkları)
- Ekonomik sorunlar (mevcut paranın nereye harcanacağı, ne kadar para harcanacağı, ne kadarının biriktirileceği vb.)
- Eşlerin arasındaki iletişimin yetersiz veya hatalı olması
- Akrabalara ilişkin sorunlar
- Cinsel sorunlar (cinsellik hakkındaki beklentileri ifade edememek, zorlayıcı tavırlar vb.)
- Çocukların büyütülmesi ve disiplini ile ilgili fikir ayrılıkları (çocuğun gideceği okul konusunda görüş farklılıkları, eşlerden birinin diğerinin çocuğu şımarttığını düşünmesi vb.)
- Din, mezhep, kültür, değer, politik görüş farklılıklarından kaynaklanan sorunlar
- Eşlerin birbirine yeterince vakit ayıramamaları
- Eşlerden birinde alkol, uyuşturucu, kumar vb. bir bağımlılık olması
- Eşlerden birinin psikolojik sorunlarının olması
- Özel konular (çiftin çocuk sahibi olamaması, çocuk sayısı hakkında anlaşamamak, eşlerden birinin işkolik olması, aldatma, kıskançlık vb.)

Bu sorunların yoğunluğu, evlilik süresine ve eşlerin kişilik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

Aile içindeki ilişkiler, yaşanan bazı çatımsalar nedeniyle bozulmaktadır. Karremans ve arkadaşları (2003, s.1012), çatışmanın ardından yaşanan zor durumların çoğu kez affetmeyi gerektiğini söylemekte ve affetme durumunu evlilikteki sevgiyi ve kaliteyi yeniden inşa eden bir fırsat olarak görmektedir. Evlilikte çatışma ortaya çıktığında affedici olma, yoğun şekilde yaşanabilecek öfke ve intikam duygularının yerine güven ve ilişki için umut oluşturmaktadır (Taysi, 2007, s.60).

Sprey'e (1979) göre uygun sayıda ve düzeydeki çatışmalar eşler arasındaki dayanışmayı arttıran ve can sıkıntısını gideren yapıcı bir etkiye sahiptir. Ayrıca çatışmaları halledilebilmek için bir tarafın yok sayılmasından ya da dışarıda bırakılmasından kaçınmak gerekmektedir. Uyum, çatışma çözümünden ziyade, başarılı bir çatışma yönetiminin neticesidir. Tam anlamıyla bir çözüme ulaşmak gerçekçi olmayan bir beklenti değildir, bunu sağlamak için çatışmayı başarılı ve uyumlu bir şekilde yönetebilmek elzemdir. Çatışmadaki uyum, görüş ve isteklerin birbirine uyuşturulmasından daha önemli olan, çatışma süreciyle ilgili olarak eşlerin aralarında yapacakları anlaşmalardır. Yani içerikten çok, süreç ve süreç içerisinde sergilenen davranışlar önemlidir (akt: Kantarcı, 2009, s.16).

Evliliklerini mutsuz olarak algılayan eşler çatışma zamanlarında sakinleştirici davranışlar yerine çatışmayı artıran olumsuz tavır gösterdikleri için çözüme ulaşmakta zorluk çekmektedir. İlişkilerde yoğun ve olumsuz çatışmaların yaşanması, çatışmalarda duyguların olumsuz şekilde ifade edilmesi, eşlerin birbirleri ile tartışma ve etkileşimden kaçınması ya da çatışmalarda yüksek derecede yaşanan kendini savunma davranışı; düşük evlilik tatmini, ayrılıklar ve boşanmalar gibi risk alanlarının oluşmasının önünü açmaktadır. Çözüme kavuşturulan çatışmalar ise ikili yakınlığın ve ilişkiden alınan doyumun artmasına katkıda bulunmaktadır (Kantarcı, 2009, s.17).

Eşlerin arkadaşlık ilişkileri yolu ile kendi aralarındaki paylaşımın da artmasının kişilerin psikolojik refahını olumlu yönde etkilediğini dolayısıyla eşlerin evlilikte ortaya çıkan problemlerle daha kolay baş edebileceğini ve bunun da evliliği olumlu yönde etkileyeceğini düşündürmektedir (Şener ve Terzioğlu, 2008, s.13).

Özgüven (2001)'e göre eşlerin evliliğe uyum sağlayabilmeleri için bazı ilkeleri benimsemeleri ve yerine getirmeleri gerekmektedir. Eşlerin saydam olup duygularını paylaştıklarında, birbirlerinin duygularını anlamaya çalıştıklarında, yaşadıkları sorunları sağlıklı iletişim yollarıyla konuşabildiklerinde, sevgi ve şefkatte bonkör olduklarında, karar ve sorumlulukları paylaştıklarında, cinsel yaşamlarını canlı tuttuklarında ve sosyal ilişkileri ihmal etmediklerinde uyumlu bir evliliğe sahip olacaklarını savunmaktadır.

Bireylerin evlilik uyumları ve bu uyuma etki eden faktörlerin çeşitliliği yukarıda da bahsedildiği üzere son dönemlerde büyük önem kazanmıştır. Çiftlerin evlilik kurumunu algılayışları, kişilik özellikleri, birbirlerine karşı tutumları, romantik ilişkilerini yaşama süreçleri ve sosyal ilgileri evlilik uyumlarını etkilediği düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında araştırma kapsamına girmesinden dolayı sırasıyla kişilik ve sosyal ilgi kavramlarının da üzerinde durulması ve anlaşılır düzeyde açıklanması gerekmektedir.

2.2. Kişilik Özellikleri

2.2.1. Kişilik

Kişilik, bireyi başkalarından ayıran doğuştan getirdiği ve sonradan kazanılan, tutarlı olarak sergilenen özelliklerin bütünüdür. Kişilik, bireyin zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel özelliklerinin devamlılığı sağlayan yönlerini kapsar (Burger, 2006, s.23). Bu açıdan bakıldığında bireyin kişiliği, nispeten kalıcı eğilim, davranış ve ilişki kalıpları ile tepkilerini belirleyen temel bir taş olarak karşımıza çıkar (Taymur ve Türkçapar, 2012, s.155). Duygularımız, yeteneklerimiz, güdülerimiz, mizacımız (huyumuz), sosyal, fiziksel-psikomotor ve bilişsel özelliklerimiz, karakter ve değerlerimiz, inançlarımız, tutumlarımız, görüşlerimiz vb. tüm özelliklerimiz kişiliğimizi oluşturur (Senemoğlu, 2007, s.72).

Burger (2006, s.23) kişiliği, bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlamıştır. Tutarlı davranış kalıbı ile her zaman ve her durum için benzer davranışların gözlenmesi anlaşılırken, kişilik içi süreçlerden kasıt, bireyin ne şekilde davranacağını ve hissedeceğini belirleyen ve insanın içinde gelişen bütün duygusal, bilişsel ve güdysel süreçleri ifade eder. Ekşi ve Otrar (2001, s.111)'ın, bir bireyin özgün davranış ve düşünme biçimini tayin eden dinamik sistemlerin organizasyonu olarak tanımladıkları kişiliğin, çok kapsamlı ve bireyden bireye farklılık gösteren bir olgu olduğunu söylemek mümkündür (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009, s.262).

Cüceloğlu (2007, s.404) ise kişiliği, “bireyin iç ve dış çevresi ile kurduğu, kendisini diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış ilişki biçimi” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamada kişilik; bireyi başkalarından farklı kılan özelliklerini ele aldığı için “ayırt edici”, zaman boyutu içerisinde o kişinin benzer durumlarda davranışının pek değişmediğini vurgulaması ile “tutarlı”, çok sayıda birimlerden oluşması ile “yapılaşmış”, sürekli ilişki halinde olması ve bireyin kendi içindeki duygu ve düşünceleri olduğu kadar, kendi dışında yer alan insan olay ve nesnelere algılaması yönüyle de bir “ilişki biçimi” olarak ele alınmaktadır (Okutan, 2010, s.8-9).

Bazı kişilik kuramcılarına göre kişilik varsayımsal bir kavramdır. Yani kişiliğin tüm özellikleri dışarıdan gözlenemez. Pek çok kişilik özelliği bireyin iç dünyasını yansıtır. Bundan dolayı incelenmesi gereken insan değil kişilerarası ilişkilerdir. Bu mantıksal çerçeveye göre kişilik, yalnızca birey bir veya daha fazla kişiyle ilişki durumundayken tam anlamıyla kendini gösterir (Dal, 2009, s.32).

Araştırmacılar ve kuramcılar tutarlı davranış kalıplarının ve kişilik içi süreçlerin kaynaklarının neler olduğu konusunda ortak bir fikir oluşturmakta zorluk çekmişler ve birbirinden farklı kişilik kuramları ortaya atarak bu kavrama açıklık getirmeye çalışmışlardır. Kişiliği açıklayan altı genel yaklaşımdan söz edilmektedir. Bunlar psikanalitik yaklaşım, ayırıcı özellik yaklaşımı, biyolojik yaklaşım, insancıl yaklaşım, davranışsal/sosyal öğrenme yaklaşımı ve bilişsel yaklaşımdır.

Kişiliği anlatmaya çalışan bu altı yaklaşım kör adamlara benzer. Yani her bir yaklaşım insan kişiliğinin önemli bir boyutunu doğru bir biçimde belirler ve inceler. *Psikanalitik yaklaşım*, insanların davranış tarzlarındaki önemli farklılıklardan bilinçaltı süreçlerinin sorumlu olduğunu ifade eder. *Ayırıcı özellik yaklaşımını* savunan kuramcılar kişinin ayırıcı özellik yelpazesini oluşturan türlü kişilik özelliklerinden bazılarını sahip olduğunu savunur. *Biyolojik yaklaşımı* benimseyen psikologlar kişilikteki bireysel farklılıkları açıklamak için kalıtsal eğilimlere ve fizyolojik süreçlere dikkat çeker. *İnsancıl yaklaşım* ise kişilik farklılıklarının ana nedenini kişisel sorumluluk ve kendini onaylama duygusu olarak görür. *Davranışsal/sosyal öğrenme* kuramcıları, tutarlı

davranış kalıplarını koşullanma ve beklentilerin sonucu şeklinde açıklarken *bilişsel yaklaşımı* savunanlar davranıştaki farklılıkları açıklamak için insanların bilgiyi işleme yöntemlerindeki farklılıkları inceler (Burger, 2006, s.24-25).

Yukarıda, kişilik psikolojisi alanında sağlam temellere oturan yaklaşımların kişilik kavramına bakış açılarının ne olduğu ve bu kavramı nasıl ele aldıkları açıklanmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra bu alanda öne çıkan kuramcılarının da kavramla alakalı öznel yargıları mevcuttur. Örneğin Allport'a göre kişilik, bireyin içsel yapısında yer alan, bireyin duygu ve düşüncelerini yönlendiren bir gerçektir. Freud'a göre kişilik, bilinçdışı süreçlerin büyük oranda etkisi altında olduğu, örtük ve bilinmeyen bir bütündür. Davranışçılığın önemli temsilcilerinden olan Skinner'e göre kişiliğin yapı olarak tanımlanması gereksizdir. Rogers'a göre kişilik ise, bireyin deneyimleri ile şekillenen örgütlenmiş kendilik algısıdır (Burger, 2006).

Görüldüğü gibi kişilik konusu yaşamış, yaşayan ve yaşayacak olan tüm insanlar için hayatlarında mühim bir yer teşkil etmektedir. Çünkü insan davranışlarının ana kaynağını yine kendilerinin sahip oldukları kişilik özellikleri oluşturmaktadır. Bundan dolayı bu kavram, kuramcılar ve psikologlar tarafından uzun yıllar boyunca araştırmaya tabi tutulmuştur. Kişilik kavramı çok geniş kapsamlı olmasına rağmen bu çalışmada, çalışmanın içeriğiyle bütünlük sağlaması bakımından ayırıcı özellik yaklaşımı odak noktası kabul edilmiş ve bu çerçeveye bağlı kalınarak kişilik açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2.2. Kişilik Gelişimi

Kişilik konusu, psikoloji biliminin insanı karmaşık, özel ve bir bütün olarak ele aldığı bir alandır. Bu haliyle bireysel farklarla alakalı bir süreç olduğu söylenebilir. Kişiliği anlamaya yönelik çalışmalar diğer bilim dallarında olduğu gibi yapısal ve süreçsel kavramları kullanırlar. Kişilik bu içsel, gözlenemez yapı ve süreçlerin ürünüdür (Erişti, 2010, s.31).

Özdemir ve arkadaşlarının (2012, s.566) aktarımına göre, kişiliğin gelişim süreci karmaşık olduğundan açıklamak için çok sayıda kuram geliştirilmiştir. Bu kuramlar birbiriyle girift olma özelliği taşıyalar da farklı bakış açılarıyla kişiliği ele almıştır. Her bir gelişim kuramı, insan gelişiminin özellikle bir alanını belirleyici kabul ederek bu gelişimi, genel olarak diğer alanlarla da bütünleşecek halde anlamlandırmaya çalışmıştır.

Kişilik kendi içerisinde hem mizaç hem de karakter özelliklerini barındırır. İnsanlar belirli davranış türlerine karşı geniş eğilimlerle dünyaya gelir. Psikologlar bu genel davranışsal eğilimlere mizaç adını vermektedir. Bu genel eğilimlerin kararlı kişilik özelliklerine nasıl dönüşeceği, kişinin kalımsal eğilimlerinin ve içinde yetiştiği çevrenin karmaşık bileşkesine bağlıdır. Genel olarak mizaç kişiliğin genetik olarak aktarılabilen yönünü, karakter ise sosyal ve kültürel etkileşimlere açık olan, bu etkileşimlerle şekillenebilen yönünü belirtmektedir. Özetle, yetişkin kişilikleri hem kalımsal hem mizaç hem de çevre tarafından belirlenmektedir. Mizaç çevreyi etkilemekte, çevre de huyun kararlı kişilik özelliklerine dönüşümünü sağlamaktadır (Burger, 2006, s.352). McCrae ve arkadaşlarına (2000) göre ise sınırlı ebeveyn etkisi, insan biyolojisi ve yaşam deneyimlerinin farklı oluşu kişilik gelişiminin farklılaşmasındaki önemli etkenlerdir.

Mizaç özellikleri, korku, öfke, bağlanma ve hükmetme şeklindeki temel duygularla ilişkilidir. Mizaç, duygu ve öğrenme sisteminde başı çeken bir konumdur, bu durum da nihayetinde duygulara dayanan otomatik davranışları yani alışkanlıkları meydana getirmektedir (Şahin, 2011, s.15).

Kişiliğin oluşumunu etkileyen birbirinden farklı pek çok faktör bulunmaktadır. Okutan (2010), bu faktörlerin kalımsal ve bedensel yapıya ait özellikler, kültürel değişkenler, aile sistemlerinin farklılığı, bireyi sosyalleşme sürecine bağlı olarak geliştirdiği özellikler, coğrafi ve fiziki faktörler ile bazı durumsal değişkenlerin olabileceğini belirtmiştir.

Kişilik, genetik ve çevresel etkilerin her ikisi tarafından şekillenir. Kültürel etkiler kişiliğin şekillenmesinde önemli bir role sahiptir. Farklı kültürler, kişilik gelişiminde bireysel farklılıkların oluşmasında öne çıkan bir etkidir. Kişilik ayrıca, duyguların ve bilişlerin yapılandırıldığı ve alışkanlıkların devreye girdiği bir kavramdır. Farklı ekolojik kültürlerin de kişilik gelişimi üzerinde etkileri mevcuttur. Kişilik kavramı incelendiğinde hem evrensel hem de kültüre özgü boyut taşıdığı görülür. 5 faktör kişilik kuramının da evrensellik boyutu düşünüldüğünde kültüre özgü olarak özelleştiği söylenebilir (Triandis ve Suh, 2002, s.135).

Sosyokültürel çevreler kişilik yapılarının gelişimine katkıda bulunurlar. Bowlby' nin geliştirmiş olduğu kişilik kuramı kişilik yapıları konusunda kapsamlı araştırmaların neticesinde ortaya çıkmıştır ve beş faktör kişilik kuramındaki yapıların anlaşılması için basamak görevi görür (Deniz, 2011, s.97).

2.2.3. Beş Faktör Kişilik Kuramı

Çevreye bakıldığında bazı bireylerin olay ve durumlara karşı duygusal tepkiler verdikleri görülür. Bazı kişiler, yeni ve farklı düşüncelere, davranışlara karşı hoşgörülü, açık ve kabul edicidir. Bazıları ise, bunun tam tersi yapıdadır. Öte yandan dikkatli, organize olmuş ve etik davranma eğiliminde olan bireyler de toplumda yer almaktadır. Uyumlu, toplumsal ilişkilerde yumuşak huylu bireyler de vardır. Enerjik ve toplumsal çevresi oldukça geniş kişiler de görülebilir. Tüm bu özelliklere sahip bireyleri tanımlayan kişilik modeli, beş faktör modelidir (McCrea ve Costa, 2006).

Kişilik konusunu bir özellik olarak ele alan yaklaşımın temelleri Allport, Eysenck ve Cattell'in çalışmaları ile atılmıştır. Trait kuramı ele alınarak kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik ilk çalışma 1936 yılında Allport ve Odbert tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar bir kişinin davranışını diğerlerinden ayırdığını iddia ettikleri bir terimler listesi oluşturmuşlardır. Raymond Cattell (1946), elde edilen bu listeye faktör analizi uygulayarak 16 temel kişilik özelliğinden (sıcakkanlılık, problem çözme, canlılık, kurallara bağlılık, strese dayanıklılık, girişkenlik, baskınlık, duyarlılık, ihtiyatlılık, soyut

düşünme, kendini sorgulama, değişimlere açıklık, mükemmeliyetçilik, kendine yeterlik, gerginlik, ketumluk) oluşan bir liste elde etmiştir. Bu özellik yaklaşımı, Beş Faktör Modeli'nin temelini oluşturmuştur. Fiske, 1949 yılında, Cattell'in çalışmalarındaki bulgularda hata olabileceğini ve 16 faktörün aslında beş faktör ile (dışadönüklük, uyumluluk/ yumuşak başlılık, sorumluluk, duygusal denge, yeniliklere/deneyimlere açık olma) açıklanabileceğini öne sürmüştür. Beş faktör kişilik modelini günümüzdeki kullanım şekliyle ortaya çıkararak kişi ise Warren Norman'dır (Goldberg, 1990, s.1216; Somer, Korkmaz, Tatar, 2002, s.22; Deniz ve Erciş, 2008, s.303). Allport'un (1961) çalışmalarından esinlenerek Norman (1963), sıfatlara dayalı olarak kişilik özelliklerini belirlemeye çalışmıştır. Bu bağlamda yapmış olduğu çalışmalarının sonucunda Norman (1963), kişiliği açıklayan beş güçlü faktörün olduğunu saptamıştır (Somer, 1998). 1980'lerin sonlarına doğru psikologlar kişilik literatüründeki karmaşık bulguların düzenlenmesi için anlamlı ve kullanışlı bir sınıflandırma sağlayabilen "Beş Faktör Modeli" üzerinde anlaşmaya varmışlardır. Kısacası ayırıcı özellikleri belirlemek ve tanımlamak için yapılan ilk çalışmaların, kaç tip insan olduğunu keşfetmek ve her bir kişinin tipini ortaya çıkarmak amacıyla kurgulanan tipoloji sistemi eksenli olduğunu ancak tip yaklaşımının yerini ayırıcı özellik yaklaşımına bıraktığını söylemek mümkündür (Burger, 2006, s.234).

Allport'a göre kişilik özellikleri, bireyin çevresel uyaranlara tutarlı biçimde tepki vermesini sağlayan yapıdır. Kişilik özellikleri bireye özgüdür ve tüm bireylere genellenemez. Allport kişiliği, bireyin içindeki psikofiziksel sistemlerin yarattığı kişiye özgü davranış, düşünce ve duygu örüntülerinin dinamik yapılanması olarak görür. Bu anlamda, bu özelliklerin değişime uğrayabileceğini kabul eder (Erişti, 2010, s.31). Bir diğer tabirle kişilik özellikleri, benzer durumlarda bireylerin farklı tepkiler göstermelerinin nedenlerini belirlemeye yardım etmektedir (Cooper, 1998).

McCrae ve Costa (2006) özellikleri (traitleri), düşünce, duygu ve davranışlarda tutarlı örüntüler gösteren eğilimlerdeki bireysel farklılık alanları olarak tanımlamaktadırlar. Bireysel farklılık alanları olarak tanımlanan özellikler, bu özellikleri gösterme düzeyine göre sıralanan ya da derecelendirilen insanlar anlamına gelmektedir. İnsanların bazıları

çok güvenir, bazıları güvenir, küçük bir kısmı ise şüphelidir. Bir insana şüpheli demek yerine çok, az, orta düzeyde şüpheli demek o insana dair daha ayrıntılı bir bilgi sunmaktadır. İnsanların sahip oldukları bu özelliklerinin derecelendirilmesi ve sınıflandırılması kişiliğin özellikler açısından anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

Beş Etmen Modelinin (BEM) getirdiği en önemli gelişmelerden biri, daha önce var olan dağınık ve düzensiz alana, ortak bir sınıflandırma getirmesi olmuştur. Beş Etmen Modelindeki kişilik özellikleri, insan kişilik alanını kapsamlı bir biçimde tanımlamıştır (Leung ve Bozionelos, 2004).

Bir özellik kişilik kuramı olan beş faktör modeline göre, insanlar duygu, düşünce ve davranış örüntülerini etkileyen özelliklere sahiplerdir (McCrae ve Costa, 2006). Beş Faktör Kişilik Modeli, kişilik özelliklerinin hiyerarşik bir organizasyonudur ve beş temel boyutta adlandırılmaktadır: Duygusal Dengesizlik/Nevrotiklik (Neuroticism), Dışadönüklük (Extroversion), Deneyime Açıklık (Openness to Experience), Yumuşak Başlılık (Agreeableness) ve Sorumluluk (Conscientiousness).

2.2.3.1. Duygusal Dengesizlik

Beş faktörden birincisi olan *duygusal dengesizlik* (nörotizm), kaygı, depresyon ve öfke gibi olumsuz duyguları yaşama eğilimidir. Duygusal dengesizliği olan (nörotik) bireyler kaygı yaşama eğilimi ile tanımlanır. Duygusal dengesizlik eğilimi düşük olanlar ise tam tersine rahat ve sakin kişilerdir (Çivitci ve Arıcıoğlu, 2012, s.82). Bu boyuttan düşük puan alanlar duygusal açıdan dengelidirler ve genellikle soğukkanlı olarak tanımlanırlar. Onlar stresli durumlarla alt üst olmadan veya kaygılanmadan başa çıkabilirler (Ekşi, 2004, s.89). Duygusal dengesizlik; düşmanca, içe kapanık, güvensiz, incinebilir olma ve stres karşısında aşırı tepki gösterme gibi pek çok olumsuz özelliği içermektedir (Weiten, 2010; akt. Çivitci ve Arıcıoğlu, 2012, s.82). Duygusal sıkıntı yaşayan ve duyguları aşırı değişiklik gösteren insanlar nevrotizm boyutundan yüksek puan alacaklardır. Nevrotiklik düzeyi yüksek insanlar, düşük olan insanlara göre günlük olaylar karşısında daha sık stres yaşamaktadır (Burger, 2006, s.253).

2.2.3.2. Dışadönüklük

İkinci bir kişilik boyutu olan *dışadönüklüğün* temel özellikleri sıcaklık, girişkenlik, atılganlık, heyecan arama ve olumlu duygular yaşama eğilimidir. (Çivitci ve Arıcıoğlu, 2012, s.82). Dışadönük olmayanlar ise oldukça sessiz ve çekingen davranışlarla ifade edilir. Dışadönüklük, insanlara karşı açık olma ve sosyal olma ile tanımlanabilir (Brislin ve Kevin, 2006). Dışadönük kişiler sosyal etkileşimlere odaklıdır, konuşmaktan hoşlanırlar, duygu ve düşüncelerini kolaylıkla ifade edebilirler. İnsanlara yönelik işlerden hoşlanma eğilimindedirler ve genellikle hümanistik amaçlara sahiplerdir (Kail ve Cavanaugh, 2008). Dışadönüklük, bir kişinin ilişkilerindeki kolaylıkla ilgilidir. Dışadönükler genellikle daha kendinden emin ve sempatik olurken, içedönükler ağırbaşlı ve mesafelidirler. Bu etmen aynı zamanda hükmedicilik-boyun eğicilik olarak da tanımlanmıştır (Cloninger, 2000). Bununla birlikte içe dönükler daha ziyade arkadaş canlısı değildirler, bağımsızdırlar yoksa mutsuz veya kötümser değildirler (Ekşi, 2004, s.89).

2.2.3.3. Deneyime Açıklık

Deneyime açıklık olarak adlandırılan üçüncü kişilik boyutu, entelektüel etkinliklere katılma, yeni duygu ve düşüncelere açık olma eğilimini temsil etmektedir. Deneyime açıklık, bir bakıma, entelektüel ilgi, estetik duyarlık, hayal gücü, esneklik ve geleneksel olmayan tutumlarla ilişkilidir. Deneyime açıklığı yüksek olanlar tutucu olmama özelliğine sahiplerdir (Çivitci ve Arıcıoğlu, 2012, s.82). Deneyime açıklık birinin çekiciliği ve diğer şeylere olan ilgisine değinir. Açıklığı yüksek bireyler düşünceli, meraklı ve yaratıcıdır. Bu özellik, yaratıcı insanları gerçekçi ve basmakalıp (sıradan) insanlardan ayırmaktadır. Deneyime açıklığı düşük olanlar tutucudurlar ve tanıdıkları çevre içerisinde daha rahatlardır. Bu boyut, özgür düşünceler, çok kültürlülük gibi özellikleri de bünyesinde barındırmaktadır. Hayalci/ayakları yere basan, çeşitliliği tercih/rutini tercih, bağımsız/uyumcu-itaatkar gibi karşıt ifadelerle karakterize olur (Corver ve Scheier, 2000; akt. Erişti, 2010, s.35).

2.2.3.4. Yumuşak Başlılık

Dördüncü boyut olan *yumuşak başlılık*, prososyal davranış eğilimine sahip olmaktır. Yumuşak başlı kişilerin en belirgin özellikleri insancıl, arkadaşça, sıcak ve hoşgörülü olmalarıdır. Yumuşak başlılık eğilimi yüksek olan bireyler, sakin, uysal/itaatkar, cömert, işbirlikçi, başkalarını seven, verici olan, sosyal ve alçakgönüllü; yumuşak başlılık eğilimi düşük olan bireyler ise sinirli, acımasız, katı ve kuşkuculardır (Burger, 2006, s.254). Uyumlu olmayan kişiler kişisel çıkarlarını, başkalarıyla iyi geçinmenin üstünde tutarlar. Genellikle başkalarının iyiliği ile ilgilenmezler. Bazen bu kişilerin başkaları ile ilgili kuşkuları, onların şüpheli, düşman ve işbirliğini sevmeyen kişiler olmalarına neden olur (Çivitci ve Arıcıoğlu, 2012, s.82). Bu boyut bireylerin diğerleriyle nasıl bağlantı kurduğunu ve diğerlerinin duygu ve düşüncelerine karşı nasıl saygılı olduklarını gösterir. Uyumluluk olmazsa; bireyler daha soğuk, aksi ve agresif olmaya yatkın olurlar. Uyumluluğu yüksek bireyler daha sıcak, güvenilir ve yardımseverdirler. Uyumlu bireyler sempatik olmaya ve diğerlerine karşı düşman olmamaya eğilimlidirler. Uyumlu bireyler mutlu, toleranslı, yardımsever, esnek, cömert ve anlayışlıdır (Barrick ve Mount, 1991, s.6).

2.2.3.5. Sorumluluk

Kişiliğin beşinci faktörü olan *sorumluluğu* temsil eden temel özellikler bir hedefe dönük davranışlardaki planlılık, sabır, motivasyon, organizasyon ve başarı olarak sıralanabilir. Bu özelliğe sahip kişiler amaçlı, iradeli ve kararlıdır. Bu faktörde yüksek puan alan kişiler dakik, güvenilir ve dürüsttürler. Ekşi (2004, s.89)'ye göre düşük puan alanlar ahlaki disiplinden yoksun, amaçlara ulaşmada daha az motivasyonlu ve amaçlıdır. Perry (2003, s.9) ise sorumluluk boyutu düşük olan kişilerin güvenilir olmayışları, başarı isteksizlikleri ve tek bir çizgide kalamayışıları ile eleştirilebileceğini ifade etmiştir. Bu boyut güvenilirliğin bir belirleyicisidir. Sorumluluğu yüksek olan bir birey ısrarcı, düzenli, güvenilirdir. Sorumluluğu az olan bireyler ilgisi kolayca dağılan, güvenilir olmayan ve düzenli olmayanlardır. Öz-denetim gösterme eğilimi, görev bilinciyle hareket etme ve başarı için çaba harcama demektir. Dürtüleri yönlendirme,

düzenleme ve kontrol etme eğilimini belli eder. Sorumluluk sahibi bireyler kasıtlı planlama yaparak ve bunda süreklilik göstererek yüksek başarı düzeyine ulaşırlar ve sorunlardan kaçarlar. Diğerleri tarafından güvenilir ve zeki olarak adlandırılırlar. Diğer taraftan, zorlayıcı mükemmeliyetçiler ve işkolikler olabilirler (Erişti, 2010, s.34).

Somer ve arkadaşları (2004), beş faktör kişilik envanterini geliştirirken beş faktör kişilik modelini temel almışlar ve boyutların faktör analizlerini ve diğer çalışmalarını buna bağlı kalarak gerçekleştirmişlerdir. Her bir faktöre ait özellikler Tablo 2.1'de yer almaktadır.

Tablo 2.1. Beş Faktör Kişilik Modelindeki Temel Faktörler

ÖZELLİKLER	FAKTÖR ADI			ÖZELLİKLER
Mesafeli, ciddi, dikkat çekmeyen, yalnızlığı seven, kararlarını başkalarına dayandırmayan	İÇEDÖNÜK	DIŞADÖNÜKLÜK	DIŞADÖNÜK	Canlı, girişken, sosyal, hareketli, coşkulu, rahat, doğal, iyimser
İnsanlara güvenmeyen, işbirliğinden çok yarışmaya eğilimli, bağımsız, mücadeleci, uyanık, tepkisel, şüpheli, kendini düşünen	Dik Başlı	YUMUŞAK BAŞLILIK	Yumuşak Başlı	Çatışmadan kaçınan, hassas, merhametli, geçimli, sakin, insanlara güvenen, işbirliğine yatkın
Esnek, plansız, çabuk karar veren, fevri, kurallara çok bağlı olmayan	Düşük Sorumluluk	SORUMLULUK	Yüksek Sorumluluk	Düzenli, planlı, amaçlı, kararlı, temkinli, tedbirli, sorumluluk sahibi
Kendine güvenli, engellerle basa çıkmada etkili, sakin, uyumlu, telaşsız	Dengeli Duygusal Durum	DUYGUSAL DENGESİZLİK	Dengesiz Duygusal Durum	Hassas, duygusal, endişeli, gergin, dirençsiz, fevri
Muhafazakar, yeniliğe dirençli, ince düşünmeyen, ilgi alanları sınırlı, geleneksel	Somut-Pratik	DENEYİME AÇIKLIK	Gelişime Açık	Analitik düşünen, duyarlı, ilgi alanları geniş, yeniliğe açık, yaratıcı

Kaynak: Somer ve ark. (2004).

5 faktör kişilik kuramında her bir faktör birbiriyle minimum düzeyde de olsa bir bağlantı içerir. Bu faktörler arasındaki kişisel farklılıkların uzun zaman sabit kaldığı öngörülmektedir (Özyeşil, 2012, s.324).

Diğer kişilik yaklaşımları gibi ayırıcı özellik yaklaşımının da güçlü ve zayıf yönleri vardır. Güçlü deneysel temel üzerine kurgulanması, uygulanabilirlik tarafının kolay olması ve ortaya çıkan çok sayıda araştırmada kullanılabilmesi güçlü yönleri içerisinde yer alırken; davranış sorunlarıyla başa çıkmak için bir yöntem önermemesi ve üzerinde uzlaşmış bir çerçevesinin olmaması zayıf yönleri arasında kabul edilmektedir (Burger, 2006, s.283).

Evli çiftlerin evlilik uyumlarına etki eden faktörler arasında onların romantik ilişkilerini yaşama süreçlerinin ve sosyal ilgilerinin de yer aldığı bilinmektedir. Romantizm ve aşk, her evlilik için temel sayılabilecek kavramlardır. Daha çok duygusal gereksinimlerin karşılandığı romantik ilişkilerin ve eşlerin her birinin bu ilişki biçiminde sosyal ilgilerini kullanma şekillerinin çiftler arasındaki uyuma nasıl etki edeceğini açıklayabilmek için romantik ilişkiler ve sosyal ilgi kavramlarına da değinmek gerekmektedir.

2.3. Romantik İlişkilerde Sosyal İlg

2.3.1. Romantik İlişki ve Aşk

Romantik ilişki dendiğinde akla ilk gelen kadın ve erkek arasındaki duygusal bağıdır. Her toplumda ve her kültürde romantik ilişkinin yaşanması, bu ilişkiye ait alışkanlıklar, davranış biçimleri ve kişilerin algıları değişmektedir. Türk toplumunda kültüre bağlı olarak daha “özel” alanlarda bu ilişkinin yaşanması hoş karşılanırken, batı kültüründe keskin sınırlardan ziyade ilişkinin “uluorta” yaşanmasında pek bir mahsur görülmemektedir. Hangi zaman diliminde ve hangi coğrafi bölgede olursa olsun romantik ilişkiler ve özellikle *aşk*, insan fizyolojisini ve tüm duygusal ve düşünsel süreçleri derinden etkileyen bir rol oynamaktadır. Böylesine önemli bir kavramı bir de bilimsel olarak açıklamak uygun olacaktır.

Literatürde, romantik ilişkilerin, ana baba ve çocuk arasında gerçekleşen ilişkilerin ve arkadaşlık ilişkilerinin tümü yakın ilişkiler üst başlığı altında sıralanır. Bu anlamda

romantik ilişki, yakın ilişkilerin önemli bir ögesidir ve romantik ilişkilerin bir süreç olarak ele alındığı görülür (Eryılmaz ve Ercan, 2010, s.383).

Rotenberg ve arkadaşları (2001), yakın ilişkiyi, bazen kişisel bir ilişki (personal relationship), bazen kişisel ilişkilerin özel bir ögesi, bazen de bir insanın diğerine duyduğu belli bir duyguyu belirtmek için kullanmaktadır. Burada vurgulanması gereken nokta, yakın ilişki ya da aşk için her zaman bir “diğer” kişinin olması gerektiğidir. Atak ve Taştan (2012, s.521) ise aşk ile yakınlık, bağlanma, güven, saygı ve sevgi gibi duyguların beraber anıldığını ifade etmektedir.

Bowlby'nin kuramına göre yakın ilişki, kişilerarası ilişkilerde sıcak olmak anlamına gelmektedir. Çiftlerin birbirlerini aşk ve sevgi yönünden tatmin etmeleri, mutluluğu tadabilmeleri, birbirlerini anlamaları, kendilerini ve sahip olduklarını sevdikleriyle paylaşmalarıdır. Aradaki duygu yoğunluğuna göre de yakın ilişkinin derecesi farklılık gösterecektir (Yılmazçoban, 2011, s.182).

Moss ve Schwebell (1993) romantik ilişkileri, bağlanma, duygusal yakınlık, bilişsel yakınlık, fiziksel yakınlık ve karşılıklılık olmak üzere beş faktörle ifade eder (Akt; Eryılmaz ve Ercan, 2010, s.383).

Farklı kuramcıların yakın ilişkiyi ve romantik ilişkiyi açıklama tarzlarına bakıldığında hepsinin dikkat çektiği yer, bu kavramların değişik bileşenlerden meydana geldiğidir. Tek bir özellekle veya durumla, kapsamlı olan bu ilişki türünü betimlemek mümkün görünmemektedir. En can alıcı nokta ise, bu bileşenlerin zincir halkaları gibi birbirine bağlı olmalarıdır. Bir ya da birkaç özelliğin yokluğu, romantik ilişkilerin sağlıklı yaşanmasının önündeki en büyük engeldir.

Romantik ilişki içerisinde en özel ilişki türü yukarıda da bahsedildiği gibi aşktır. Aşk kabaca, romantik ilişkileri yaşama dozunun doruk noktası olarak tanımlanabilir. Bu

konuyla alakalı literatür incelendiğinde, aşk kavramının genişliğine ve derinliğine bağlı olarak kuramcılarının birbirinden ayrı tanımlar yaptığı ve bu tanımları kendi bakış açıları etrafında şekillendirdikleri görülmektedir.

Moss ve Schwebel (2000)'e göre, Fromm aşkı ilgi, sorumluluk, saygı ve anlayış olarak, Harlow bağlanma davranışı olarak, Freud ise cinselliğin yüceltilmesi olarak tanımlamıştır. Maslow aşkı ikiye ayırmıştır: Birincisi, kişinin güvensizliğiyle gelişen ve düşük düzeydeki duygusal ihtiyaçları ifade eden “yetersizlik aşkı (deficiency love)”, ikincisi ise, yüksek düzeyde duygusal ihtiyaçları içeren ve özellikle kendini ve diğerini gerçekleştirme isteğini ifade eden “aşık olmaktır”. Tennov ise aşkı, bilişsel etkinliği devre dışı bırakan, geçici bağımlılık ve sevilen kişiye yönelik bedenin verdiği duyarlı tepki şeklinde açıklamaktadır (Hojjat, 2000; akt. Atak ve Taştan, 2012, s.521).

Aşk, süreç içinde algılanmasına bağlı olarak bireyden bireye farklılık gösteren bir konudur. Bundan dolayı her insan için aşk ayrı anlamlar yüküdür. Bu durum araştırmacıların farklı aşk türleri sınıflandırması yapmalarına yol açmıştır (Atak ve Taştan, 2012, s.522). Literatürde ve araştırmalarda sıklıkla karşımıza çıkan bazı aşk kuramlarından bahsedip aşkı sınıflamanın ve anlamlandırmanın konuya netlik kazandıracağı düşünülmektedir.

2.3.1.1. Aşk Stilleri Kuramı

Lee aşkı en “renkli” biçimde ele alan kuramcı olarak anılmaktadır. Kuramında aşk kavramını renklere benzetmiş, aşkın tek boyutlu olmadığını ve çok boyutlu bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğini söylemiştir.

Lee'ye göre üç aşk çeşidi vardır. Bunlar tutkulu aşk, oyun gibi aşk ve arkadaşça aşktır. Mevcut üç ana rengin birleşimiyle meydana gelen ara renkler misali diğer aşk çeşitleri bu üç ana aşkın birleşimiyle oluşmaktadır. Lee, aşkın bu üç ana çeşidine aşkın birincil

renkleri adını vermiştir. Lee, tutkulu aşkı kırmızıya, oyun gibi aşkı sarıya ve arkadaşça aşkı ise maviye benzetmektedir. Bağımlı aşk, mantıklı aşk ve özgeci aşk ise aşkın ikincil renklerini oluşturmaktadır.

Mantıklı aşk, arkadaşça aşk ve oyun gibi aşkın; bağımlı aşk, tutkulu aşk ve oyun gibi aşkın, özgeci aşk, tutkulu aşk ve arkadaşça aşkın bileşimi olmasına rağmen birer parça aldıkları aşk türlerinden bağımsız özelliklere sahiptir. Bu altı aşk çeşidi mantıksal olarak birbiriyle ilişkilidir.

Tutkulu aşk, fiziksel çekiciliğe dayalı aşk türüdür. Tutkulu aşk genellikle çok güçlü bir fiziksel çekimle başlar ve cinsel yakınlık çok önemlidir. *Oyun gibi aşk*, bağlayıcılığı düşük, eğlencesi ön planda, kısa süreli ve çok eşliliğe açık aşk türüdür. Bu tür aşkta bireylerin tercih ettikleri ideal özellikler yoktur ve bu bireyler, yaşamlarını tek bir kişiyle geçirmeyi istemezler. *Arkadaşça aşk*, benzerlik ve birbirini gözetmeye dayanan, zamanla gelişen aşk türüdür. Arkadaşça aşklar için birlikte oldukları kişi ile çeşitli etkinlikleri ve ilgileri paylaşmak çok önemlidir.

Mantıklı aşk, devam edileceğine ve olumlu gelecek sağlayabileceğine inanılan ilişkilerdeki eşlere duyulan aşk türüdür. Mantıklı aşklar sosyal ve kişilik özellikleri temel alarak, birlikte oldukları kişide uyum ararlar. Onlar için birlikte oldukları kişinin özellikleri (inanç, aile ve gelecek beklentisi gibi) çok önemlidir. *Bağımlı aşk*, kıskanç, güvensiz, biraz da patolojik bir aşk türüdür. Bağımlı aşklar birbirlerine güvenmezler ve birlikte oldukları kişiyi kaybetme korkusu yaşarlar. *Özgeci aşk* ise, karşısındakini kusurlarına karşın karşısındakini seven, onun iyiliğini kendi iyiliğinden daha fazla düşünen bireylerin yaşadığı aşktır. Özgeci aşklar genellikle bağışlayıcı ve destekleyicidirler (Lee, 1988).

Lee'ye göre, aşk sınıflansa bile genel geçer bir tanımın yapılması ve herkese uyan bir aşk çeşidinin varlığından bahsedilmesi doğru değildir. Her insanın bireysel farklılıkları olduğu gibi aşk konusunda da insanlar ayrılmaktadır.

2.3.1.2. Üçgen Aşk Kavramı

Sternberg'e göre aşk, yakınlık, tutku ve bağlılık öğeleri olan bir kavramdır (Sternberg, 1999). Bu üç öğe, bir üçgenin üç açısındaki her bir noktaya denk gelmektedir. Bundan dolayı, Sternberg'in kuramı "üçgen aşk kuramı" olarak adlandırılmaktadır.

Üçgen aşk kuramında yakınlık kavramı içerisinde kişilerarasındaki yakınlığı, karşılıklı anlayışı, iletişimi ve duygusal açıdan sevgiliye bağlı olma duygularını barındırır. Bu duygular, eşler arasında sıcak bir aşk ilişkisi yaşanmasına da yol açan duygulardır (Sternberg, 1988).

Tutku öğesi, sevgiliyle birleşmek için şiddetle hissedilen özlemi ifade ederken benlik saygısı, egemenlik, kontrol, çekicilik, cinsellik gibi beklenti ve ihtiyaçların baskın bir şekilde ortaya çıkmasına neden olur (Sternberg, 1999). Bağlanmanın anlamı, bireyin birini sevdiğine karar vermesiyken, uzun dönemde kendini aşka adanmasıdır. Birey sevdiğine karşı gerçek aşk duyguları beslemese de, ona bağlı olduğunu hissedebilir ya da birey sevdiğine bağlı olmasa da, ona gerçek aşk besleyebilir (Sternberg, 1988).

Yakınlık, tutku ve bağlanma öğelerinin farklı bileşimleri, üçgen aşk kuramı çerçevesinde tanımlanan sekiz aşk türünü ortaya çıkartır (Sternberg, 1988; Sternberg, 1999).

Beğenme/hoşlanma yani *yakınlık* olarak tabir edilen aşk türü, bir kişinin başka bir kişiye sıcaklık beslemesi; ancak, o kişiye karşı yoğun olarak tutku veya bağlanma hissetmemesidir. *Çılgınca aşk* yani *tutku* aşk türü, "ilk görüşte aşk" olarak nitelenen ve bireyin aşk duygularını beslediği kişiye yönelik fiziksel ve zihinsel olarak uyarılması durumudur. *Boş aşk (bağlanma)*, uzun yıllar süren, ancak doğal duygusal içeriklerin ve fiziksel çekimin zaman içinde yok olduğu ilişkiler olarak tanımlanır. *Yakınlık+Tutku* olarak ele alınan *romantik aşk*, beğenmenin yanı sıra, kişilerin birbirlerine karşı fiziksel ve zihinsel açıdan çekici gelmesi durumunda oluşur. Bu aşkın olması için, fiziksel ve

duygusal olarak eşlerin birbirine karşı ilgi duyması gerekir. *Arkadaşça aşk*, *Yakınlık+Bağlanma* şeklinde ifade edilir. Bu tür aşk, uzun süren bir arkadaşlık ilişkisi gibi tutku duygusunun çok etki etmediği bir biçimde sürer. *Tutku+Bağlanma* birleşiminden oluşan *aptalca aşk* Hollywood tarzı bir aşktır, filmlerde olduğu gibi insanlar tanışıp, ardından kısa bir süre içinde evlenirler. Bu tür aşkta, bireyler tutkuyu ilişkinin temeline yerleştirirler; ancak, tutku azaldığında hayal kırıklığına uğrarlar. *Yakınlık+Tutku+Bağlanma* öğelerinin üçüne de sahip olan *mükemmel aşk*, romantik ilişkilerde herkesin arzuladığı aşk türüdür. Bu tür bir aşkı yaşamak aşkı elde tutmak, onu yaşamaktan daha zordur. Son olarak *aşksızlık* durumu karşımıza çıkar. Bu tür aşkta üç unsurun hiçbiri bulunmamaktadır. Bu tür ilişki, bilinen ve yaşanan kişilerarası ilişkilere iyi birer örnektir. Bu tür ilişkiler nedensel etkileşimleri içerir ve hatta bu tür ilişkide arkadaşlık bile söz konusu değildir. Bu ilişkiler zorunlu ilişkilerdir.

2.3.1.3. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

Yakın ilişki kavramı, Bowlby'nin bağlanma kuramı ile örtüşmektedir. Bowlby'e göre her insanın yakın duygusal bağlar kurmaya ihtiyacı vardır (Bowlby, 1999). Bağlanma kuramına göre gelişim devamlılık gösterir, dolayısıyla anne babalarla erken yaşlarda yaşanan ilişkiler gelecekte kurulacak olan ilişkileri biçimlendiren bir unsurdur. Ancak çocuklukta oluşan bağlanma stillerinin yetişkinlerin romantik ilişkilerinde tekrarlandığı görüşü kesin bir şekilde kanıtlanamamıştır.

Bowlby'nin kuramından yola çıkarak bağlanma ilişkilerinin türlerini belirlemeye çalışan Ainsworth ve arkadaşları, bebeklerin güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma olmak üzere üç farklı türde bağlanma ilişkisi gösterdiklerini bulmuştur. Bağlanma türleri ile romantik ilişkiler arasında yüksek düzeyde bağlantı vardır. Bireylerin bebeklik ve çocukluk çağındaki bağlanma stilleri yetişkinlik döneminde aşık oldukları kişilerle aşkı yaşama süreçlerini belirlemektedir (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988). Buna göre, güvenli bağlananlar başkalarına yaklaşmaktan ve başkalarının kendilerine yaklaşmasına izin vermekten rahatsız olmazlar ve terk edilme korkusu duymazlar. Bu tür bağlananlar, genellikle kendileri ve başkaları hakkında olumlu bir

bakış açısına sahiptirler ve bir eşle duygusal bir yakınlık kurmada ve karşılıklı dayanışmada rahattırlar. Kaçınan bağlananlar, başkalarına fazla yakın olmaktan rahatsız olurlar çok fazla samimiyete ve yakınlığa izin vermezler. Başkalarına bağlanmak ve güvenmek onlar için güçtür. Kaygılı bağlananlar ise, aşık oldukları kişilerin kendilerini yeterince sevmediğini düşünürler ve eşleriyle mümkün olduğu kadar sıkı bir yakınlık kurmak isterler. Bu tür bağlananlar, sürekli olarak aşık oldukları kişiyi kaybetme korkusu yaşarlar.

Romantik ilişki ve aşk kavramı sosyal psikoloji alanında gözde araştırma konularından biri haline gelmiştir. Genel olarak romantik ilişki ile stres, gereksinim giderme, ilişki doyumu, depresyon, ilişki değerlendirme, çatışma, özsaygı, akademik performans, bağlanma stilleri, yalnızlık gibi konular ele alınmıştır (yök tez merkezi). Romantik ilişkiler pek çok farklı alanda araştırma konusu olduğu gibi Adler'in ortaya attığı sosyal ilgi kavramıyla da bağlantılı bulunmaktadır.

2.3.2. Sosyal İlgi

Adler'e göre, insanların diğerleriyle ilişki kurmak yönünde doğuştan gelen bir potansiyeli bulunmaktadır (Ansbacher, 1991, s.28). Sosyal bir varlık olan insanın yaşamı içerisinde aidiyet ve bağlılık duyguları önemli bir yer tutmaktadır. Bu durum sosyal ilgi kavramının kökenini oluşturur (Legget, Roberts-Pittman, Byczek ve Morse, 2012, s.183). Leak (1991, s.136), Adler yaklaşımındaki sosyal ilginin her insan için karakteristik bir özellik olduğunu ve davranışlarla kendini gösterdiğini dile getirirken; Corey (2008, s.112) de sosyal ilgi kavramını, bireylerin bir insan topluluğunun parçası olduklarının farkına varmaları ve sosyal dünya ile mücadele ederken sergiledikleri davranışları olarak ifade etmektedir.

Sosyal ilgi, Adler'in 'yaşam görevleri' (life tasks) adını verdiği iş ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri ve aşk ilişkilerinde temel oluşturur (Leak ve Leak, 2006, s.207). Adler'in yaşam görevlerinden kastı, her insanın bu alanlarda kurduğu ilişkilere. Adler'e göre,

bu ilişkiler kişiliğin önemli bir boyutu hatta temel yapısı olarak gördüğü toplumsal ilginin yansımasıdır (Soyer, 2004, s.30). Yaşam görevlerinin başarıyla yerine getirilmesi sosyal ilgi düzeyine bağlı görülmektedir. Literatürde sosyal ilgi azlığının psikotizm, nevrotisizm, suça yönelme, cinsel istismar, cinsel suçlulardaki empati düşüklüğü ve şiddet ile negatif ilişkisinden söz edilmektedir (Kalkan, 2010, s.243).

Sosyal ilgi; arkadaşlık, empati, sempati, işbirliği, dayanışma, tolerans, yapıcı bağımsızlık, yakınlık ve ait olmayı içeren bir kavramdır (Leak, 1991, s.136; Markowski ve Greenwood, 1984, s.300). Sosyal ilgi, çevreyle ilişkili olmak, benmerkezciliğin ve yalnız kendi için kaygılanmanın karşısında yer almak (Leak ve Williams, 1991, s.160) ve aynı zamanda toplumsal uyumun yanı sıra kişisel uyumu sağlama konusunda da bireylere yardımcı olmaktır (Leak ve Leak, 2006, s.207).

Corey (2008, s.112)'in aktardığına göre sosyal ilgi, insanlığın daha iyi bir geleceğe sahip olması için çabalamak demektir. Çocukluktan başlayan toplumsallaşma süreci, toplum içerisinde yer edinmek, topluma katkıda bulunmak ve aitlik duygusuna sahip olmak için yapılan her türlü faaliyetin birleşiminden oluşmaktadır. Sosyal ilgi öğrenilen, öğretilen ve kullanılan bir kavramdır. Adler; sosyal ilgi, kimlik duygusu ve kendini bir başkasının yerine koyarak onun bakış açısıyla hayata bakmak, onun duyduğu gibi duymaya çalışmak ve onun hissettiği gibi hissetmeye çabalamak anlamına gelen empati kavramlarını birbirine denk olarak görmektedir.

Bireyler sosyal ilgilerini ortak eylemler ve karşılıklı gösterilen saygı ile ortaya çıkarırlar. Adler sosyal ilgi kavramının yaşamın erken yıllarından beri var olduğunu ve ilk olarak anne-çocuk arasındaki ilişkiyi etkilediğini savunmaktadır. Sosyal ilginin durumsal faktörlerden etkilenebileceğini söyleyerek ebeveyn eğitimi buna örnek göstermiştir (Leak ve Williams, 1991, s.160).

Adler bilindiği gibi bireysel psikoloji kuramını oluşturan bir kuramcıdır. Bu kuram çerçevesinde aşağılık duygusu/üstünlük çabası, yaşam tarzı, doğum sırası ve sosyal ilgi

ana kavramlardır. Kuramını bu dört temele oturtan Adler bu kavramların da birbiriyle bağlantı içinde olduklarını ifade etmektedir. Adler bakış açısına göre sosyal ilgi geliştikçe aşağılık duygusu ve yabancılaşma azalmaktadır. Sosyalleşmemiş bireyler cesareti kırılmış ve yaşamı boyunca üretken olamayan insanlardır (Corey, 2008, s.112).

2.4. Evlilik Uyumu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Tutarel Kışlak ve Çabukça (2002), 150 evli kişiyle Empatik Eğilim Ölçeği ve Evlilikte Uyum Ölçeği kullanarak yaptıkları çalışmada, demografik değişkenler ile empatinin evlilik uyumunu yordamadaki katkılarını araştırmıştır. Araştırma sonucunda, empatinin evlilik uyumunu yordayan anlamlı bir değişken olduğu, empatiyle evlilik ilişkisinin niteliği arasında olumlu bağlantının olduğu ve empati puanlarının cinsiyete bağlı olarak değişmediği belirlenmiştir.

Kalkan (2002)'ın evlilik ilişkisini geliştirme programının evli çiftlerin evlilik uyum düzeylerine etkisini incelemek amacıyla 28 evli kişiden oluşan deney ve kontrol grubu üzerinde yaptığı çalışmada Evlilik Uyum Ölçeği ön-test ve son-test olarak uygulanmıştır. Evlilik ilişkisini geliştirme grubuna katılmanın evli bireylerin evlilik uyum düzeylerini artırmaya yardımcı olduğu, cinsiyete göre anlamlı bir değişimin olmadığı, bu programdan hem kadınların hem de erkeklerin anlamlı düzeyde yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Polat (2006)'ın evlilik uyumu, aldatma eğilimi ve çatışma eğiliminin birbirleriyle ve bazı değişkenlerle arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında, veriler Evlilik Uyum Ölçeği, Aldatma Eğilimi Ölçeği ve Çatışma Eğilimi Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Aldatma Eğilimi Ölçeği araştırmacı tarafından geliştirilmiş, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma grubunu evli olan 204 kişi oluşturmuştur. Araştırma sonucunda evlilik uyumu yüksek olanların çatışma eğiliminin düşük olduğu görülmektedir. Kadınların sosyoekonomik düzeyi yükseldikçe evlilik uyumları yükselmekte; çatışma eğilimleri düşmektedir. Evlilik uyumu yüksek olanlar aldatma

eğilimlerini düşük belirtmişlerdir. Aldatma eğilimi yüksek olanların çatışma eğilimlerinin de yüksek olduğu görülmektedir.

Tuncay (2006) evlilik uyumu ile mükemmeliyetçiliğin kişilerarası bağlamda ilişkisini incelemeyi amaçladığı çalışmada, ilk evliliğini sürdüren 105 kadın ve 105 erkek olmak üzere 210 kişi üzerinde çalışmıştır. Sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, kadınların başkalarınınca belirlenen mükemmeliyetçilik boyutundaki yüksek puanları, depresyon ve sürekli kaygısındaki yüksek puanları ile çocuğunun olması, evlilik uyumundaki düşük puanlar ile ilişkili bulunmuştur. Ayrıca kadının, eşinin ona karşı eleştirel olduğu algısına sahip olduğu durumlarda, evlilik uyumu puanlarının düşmekte olduğu bulunmuştur. Erkeğin eşine karşı eleştirel olduğu algısına sahip olduğu durumda, evlilik uyumunun azalmakta olduğu bulguları elde edilmiştir.

Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006)'nun evli çiftlerin evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmalarında, gönüllü katılan 100 evli çiftte (toplam 100 kadın, 100 erkek) Evlilikte Uyum Ölçeği (EUO), İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYO), İlişki Ölçekleri Anketi (İOA) ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSO) uygulanmıştır. Araştırma sonucunda bağlanma biçimlerinin evlilik uyumunu yordadığı ancak bağlanma biçimlerinin eşlerin yüklemelerini yordamadığı bulunmuştur. Araştırmanın en önemli bulgusu güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimine sahip olanlar içinden güvenli ve saplantılı bağlanma biçimi olanların evlilik uyum puanlarının daha fazla çıkmasıdır.

Gaunt (2006)'un çift benzerliği ve evlilik memnuniyetini, bu kapsamda benzer eşlerin daha mutlu olup olmadıklarını incelediği araştırmasında 248 evli çiftle çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, çiftler arasındaki büyük benzerliğin, yüksek düzeyde evlilik doyumu ile ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir.

Açık (2008) tarafından yapılan çalışmada, evlilik uyumu ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada boşanmış ve evli toplam 100 birey ve çiftte

Evlilikte Uyum Ölçeği, Evlilik Yaşamı Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri uygulanmıştır. Araştırmada mevcut veya sonlanmış evliliklerini uyumlu ya da uyumsuz olarak değerlendiren katılımcıların, bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınma ile evlilik doyumu açısından farklılaştığı; uyumluların daha yüksek evlilik doyumu ve daha düşük bağlanmaya ilişkin kaçınma ve kaygı puanları elde ettiği bulunmuştur. Bununla birlikte evlilik uyumunu yordama açısından, bağlanmaya ilişkin kaçınmanın, bağlanmaya ilişkin kaygıdan daha belirleyici bir öngörücü olduğu bulunmuştur.

Güngör ve İlhan (2008) çalışmalarında, evli bireylerin evlilik uyumları ile sahip oldukları mizah tarzları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu çalışmaya katılan 170 evli bireye Çift Uyum Ölçeği ve Mizah Tarzları Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda kadınların erkeklere göre mizahı evlilik ilişkilerinde daha önemli bir faktör olarak algılamakta oldukları bulunmuştur.

Düzgün (2009)'ün evli kişilerde depresyon, ilişkiye ilişkin inanç, kendini ayarlama düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkileri araştırdığı çalışmaya 157 (74 kadın, 83 erkek) evli birey katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Evlilikte Uyum Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri, İlişkilerde İnanç Envanteri ve Gözden Geçirilmiş Kendini Ayarlama Ölçeği kullanılmıştır. Analiz sonucuna göre, evlilik uyumu ile depresyon arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen sonuca göre, yüksek ve düşük evlilik uyumuna sahip kişiler sadece depresyon puanları açısından farklılaşmaktadırlar. Yüksek düzeyde evlilik uyumuna sahip kişilerin depresyon düzeyi, düşük düzeyde evlilik uyumuna sahip kişilere kıyasla daha düşüktür.

Kansız ve Arkar (2011)'in, evli çiftlerde kişilik özellikleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla 55 evli çift üzerinde yaptıkları araştırmada, Mizaç ve Karakter Ölçeği (MKÖ) ile Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, eşlerin memnuniyet-doyum, fikir birliği ve genel olarak evlilik doyumları ile ödül bağımlılığı mizaç boyutu arasında tutarlı bir ilişki saptanmıştır. Ödül bağımlılığı mizaç özelliğinin yüksek oluşunun eşler arasındaki memnuniyet-doyum, fikir birliği, bağlılık ve genel evlilik uyum düzeylerini doğrudan yordadığı görülmüştür.

Duman (2012)'ın yaptığı araştırmada temel amaç, mizaç ve karakter özelliklerini, evlilik uyumu ve cinsiyet açısından incelemektir. Bu amaçla çalışmaya, en az bir yıldır evli ve en az bir çocuğa sahip olan 200 evli birey seçilmiştir. Araştırmada Mizaç ve Karakter Envanteri ile Evlilik Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre zarardan kaçınma mizaç boyutu ile evlilik uyumu arasında negatif yönde, kendini yönetme ve işbirliği yapma karakter boyutları ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yenilik arayışı, ödül bağımlılığı ve sebat etme mizaç boyutları ve kendini aşma karakter boyutu ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tüfekçi Hoşgör (2013)'ün evli bireylerin öfke ifade tarzları ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, 216 evli bireye Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği ve Evlilik Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Öfke ifade tarzları ve evlilik uyumu bazı değişkenler açısından incelenmiş ve ilgili değişkenlerden evlilik uyumunu yordayanlar belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma bulgularında sürekli öfke-öfke ifade tarzları ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya konmuştur.

2.5. Evlilikte Kişilik Özellikleri İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bouchard, Lussier ve Sabourin (1999), 446 çiftin katılımını sağladıkları çalışmada beş faktör kişilik modeli ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çift Uyum Ölçeği ve NEO Beş Faktör Kişilik Envanterinin kullanıldığı araştırmada duygusal dengesizlik ve yumuşak başlılığın, hem kadınlar hem de erkekler için evlilik uyumunun önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Deneyime açıklık, sorumluluk ve dışadönüklük kişilik özelliklerinin evlilik uyumunu etkileyen etmenler olduğu ifade edilmiştir.

Nemecek ve Olson (1999), eşlerin kişilik özelliklerinin benzerliği ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Evli çiftlerle yapılan bu araştırmada sorumluluk, yumuşak başlılık ve duygusal tutarsızlık boyutundaki eş benzerliğinin evlilik uyumuyla

ilgili olduğu görülmüştür. Benzerliğin, yumuşak başlılık ve duygusal dengesizlik boyutlarında kadın ve erkek eşler için farklılaştığı tespit edilmiş ancak sorumluluk boyutu için anlamlı fark elde edilmemiştir.

Fitzpatrick (2001) ise eşlerin kişilik özelliklerindeki benzerlik ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yumuşak başlılık boyutundaki benzerliğin hem kadın hem erkek eş için evlilik uyumuyla güçlü bir ilişkisinin olduğu sonucu elde edilmiştir. Sorumluluk kişilik boyutundaki benzerliğin erkekler, duygusal dengesizlik kişilik boyutundaki benzerliğin kadınlar için evlilik doyumu yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Eşlerin kişilik özelliklerindeki benzerlik ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmada deneyime açıklık boyutundaki benzerliğin her iki cinsiyette de evlilik uyumuyla güçlü bir ilişkisinin olduğu görülmüştür.

Bir başka çalışma ise Zoby (2005)'nin evli, nişanlı ve flört eden çiftlerin evlilik uyumu ve ilişki doyumu üzerinde kişiliğin etkisini incelediği çalışmadır. Kişilik özelliklerini ölçmek için Beş Faktör Kişilik Envanteri ile evlilik uyumunu ölçmek için Çift Uyum Ölçeği ve ilişki doyumunu ölçmek için Kansas Evlilik Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarında yumuşak başlılık kişilik özelliği ile ilişki doyumu ve evlilik uyumu arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. Deneyime açıklık kişilik özelliği ile ilişki doyumu arasında olumlu; duygusal dengesizlik kişilik özelliği ile evlilik uyumu ve ilişki doyumu arasında negatif ve anlamlı bir ilişki elde edilmiştir.

Güngör (2007) tarafından yapılan araştırmada, evlilik doyumunu açıklayan evliliğe hazır oluş düzeyi, evlilikte öz yetkinlik, psikolojik belirtiler, stresle başa çıkma tarzlarından olan aktif planlama ve gelişime açıklık, duygusal tutarsızlık, özdenetim ve yumuşak başlılık kişilik özellikleri arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkileri incelemeye yönelik bir model geliştirilerek test edilmiştir. 1024 evli bireyle yapılan çalışmada evlilik uyumu için Çift Uyum Ölçeği, psikolojik belirtiler için Kısa Semptom Envanteri, kişilik özellikleri için Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu, stresle başa çıkma için Stresle Başa Çıkma Tutumları Envanteri, öz yetkinlik için Evlilikte Öz yetkinlik Ölçeği, Evlilikte Benzerlik Ölçeği ve Kök Aileyle İlişkiler Envanteri kullanılmıştır. Sorumluluk

boyutunun evlilik doyumunu doğrudan etkilediği; duygusal tutarsızlık ve yumuşak başlılığın ise evlilik doyumunu doğrudan etkilemediği saptanmıştır. Evlilik doyumu ile duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık ve yumuşak başlılık arasındaki ilişkide evlilikteki öz yetkinliğin dolaylı bir etkisi bulunmaktadır. Evlilik doyumu ile sorumluluk arasındaki ilişkide stresle başa çıkma yöntemi olarak aktif planlama dolaylı bir etkiye sahipken gelişime açıklık özelliği için bu durum söz konusu değildir. Evlilik doyumu ile evlilikteki öz yetkinlik arasındaki ilişkide de stresle başa çıkma yöntemi olarak aktif planlama dolaylı bir etkiye sahiptir.

Erişti (2010) yaptığı çalışmada, evli bireylerin bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerinin evlilik uyumları ile olan ilişkisini ortaya koymuştur. 174 kadın ve erkek evli bireyden oluşan örnekleme bağlanma biçimlerini ölçmek amacıyla Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterini, evlilik uyumunu ölçmek amacıyla Evlilikte Uyum Ölçeğini ve katılımcıların evliliklerindeki genel doyum-uyum düzeyini saptamak için Evlilik Yaşamı Ölçeğini uygulamıştır. Araştırma sonuçlarına göre; bireylerin sahip oldukları sosyodemografik özellikler ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. Evlilik uyumu bireylerin bağlanma biçimlerine göre farklılaşmaktadır. Kişilik özellikleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. Evli bireylerin bağlanma biçimleri ile dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık/akıl ve olumsuz değerlik kişilik özellikleri birbirleriyle ilişkilidir.

Özden (2013) araştırmasında, 20-45 yaş arası genç yetişkinlerin evlilik ilişkilerindeki çift uyumları ile doğuştan getirdikleri varsayılan mizaç özellikleri ve sonradan kazanıldığı bilinen ebeveynlerinden algıladıkları tutumların, özerklik yapılanmasını sağlayan ayrışma-bireyleşmenin ve kendini toparlama gücünün ilişkisi incelemiştir. 135 çiftten oluşan örneklem grubuna Kişisel Bilgiler Formu, Çift Uyum Ölçeği, Beş Faktör Kişilik Envanteri (Kısa Formu), Kendini Toparlama Gücü Ölçeği, Ayrışma-Bireyleşme Envanteri uygulanmıştır. Bu çalışma kapsamında kişilik özelliklerine yer verildiği için aşağıda bu alana yönelik sonuçlara değinilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre hem erkeklerde hem de kadınlarda dışadönüklük ve gelişime açıklık ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Duygusal tutarsızlık ile çift uyumu her iki

cinsiyet için de negatif yönde anlamlı olarak ilişkilidir. Yumuşak başlılık ise sadece erkeklerde çift uyumu ile pozitif yönde anlamlı olarak ilişkili bulunmuştur. Kadınların yumuşak başlı olmaları ile çift uyumları arasında bir ilişki yoktur.

2.6. Evlilikte Sosyal İlgî İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Sosyal ilgi kavramı psikoloji sayfalarına bakıldığında satır arasında kalmış gibi görünmektedir. Bu zamana kadar pek az araştırmaya konu olmuştur. Bu durumun sosyal ilgi kavramının Adler kuramında fazla yer tutmamasından ve diğer kavramların kuramın mihenk taşı olarak kabul görmesinden kaynaklı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bundan dolayı çok çeşitli alanlarla ilişkisinin incelendiğini söylemek mümkün değildir. Aşağıda literatür araştırmalarında yer alan bazı araştırmalara kısaca yer verilmiştir.

Sosyal ilginin; evlilik uyumu (Markowski ve Greenwood, 1984), cinsel tutum ve aşk tutumu (Leak ve Gardner, 1990) ve iyilik hali (Rareshide ve Kern, 1991) gibi değişkenle ilişkili olduğu görülmektedir. Yine sosyal ilgi ile empati, işbirliğine dayanan ve kültürlerarası ilişkilerde pozitif yönlü bir ilişki vardır (Leak ve Gardner, 1990).

Evlilik uyumu ile sosyal ilgi arasındaki anlamlı ilişkiye dikkat çeken çalışmasında Markowski ve Greenwood (1984) iki kavramın da işbirliği, uyum, empatik olma, pozitif katkı, yakın olma ve ait olmayı içerdiğini vurgulamıştır. Legget ve arkadaşları (2012) da evli çiftlerle yaptığı araştırmasında evlilik doyumu ve sosyal ilgi arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sosyal ilgi, diğerlerine katılma ile de ilişkili olup yaşam problemlerine aktif bir yaklaşımı desteklemektedir (Leak ve Williams, 1989).

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma grubu, araştırmanın evreni, örnekleme, veri toplama araçları ile verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgileri arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde yapılan araştırmalar, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan birey, olay veya nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Tarama modeli içinde yer alan ilişkiyel tarama modelleri de iki ya da daha çok değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi konu edinir. Bu ilişkiyel çözümleme korelasyon türü ilişkilerin karşılaştırılması yoluyla elde edilir (Karasar, 2009, s.77). Araştırma, İstanbul ilinde yaşayan evli çiftlerin evlilik uyumlarını, kişilik özelliklerini ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgilerini belirleme şeklinde yürütülmüş; veriler, ölçme aracı ve kişisel bilgi formu aracılığıyla toplanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem/Araştırma Grubu

Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür (Karasar, 2009, s.109). Araştırmanın evrenini İstanbul ili Anadolu ve Avrupa yakasında yaşayan evli çiftler oluşturmaktadır.

Örneklem (çalışma evreni) ise, örneklem türlerinden oransız eleman örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Oransız eleman örnekleme, evrendeki elemanların tek tek eşit seçilme hakkına sahip oldukları örnekleme türüdür. Evrendeki eleman türlerinin her birinden örnekleme girenlerin sayısı tümü ile şansa bırakılmıştır (Karasar, 2009, s.113). Buna göre araştırmanın örnekleme, İstanbul ili Anadolu ve Avrupa yakasında yaşayan

evli çiftlerden her iki eşin de araştırmaya katılması ve basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmasıyla oluşturulmuştur.

Araştırmaya katılan evli çiftler gönüllülük esasına göre seçilmiştir. Buradan hareketle çiftlerin her ikisinin de rızası alınmış, eşlerden biri araştırmaya katılmak istemediğinde diğer eş de çalışmaya dahil edilmemiştir. Tarhan (2012)'in da ifade ettiği gibi evlilikteki ilk bir yıl eşlerin birbirine alışma evresi olarak düşünöldüğünde bu sürenin evlilik uyumunu objektif olarak yansıtamayacağı hesap edilerek bir yıldan daha az evli olan çiftler araştırmaya alınmamıştır. Ayrıca evli çiftlerin yaş sınırı olarak da 21 yaş belirlenmiş ve bu yaştan daha küçük olanlar araştırmaya dahil edilmemiştir. Bu gerekçelerle her iki eşin de razı olduğu çiftlere ulaşmak zor olduğundan ilk etapta yalnızca 111 çifte ulaşılmıştır. Ancak toplanan veriler incelendiğinde, 11 çiftin verilerinde eksiklikler olduğu tespit edilmiş, bu eksikliklerin analizleri olumsuz etkileyeceği göz önünde bulundurularak analiz kapsamı dışında bırakılmıştır. Sonuç itibariyle bu araştırma 100 evli çiftin katılımı ile gerçekteşmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırma için gerekli verilerin toplanma yöntemi, örneklem grubuna giren evli çiftlerin her ikisinin de araştırmaya dahil edilmesi şeklinde kurgulanmıştır. Araştırmaya katılan evli çiftlerin sosyodemografik özelliklerini ve evlilik yaşamlarına ait bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından düzenlenen “Kişisel Bilgi Formu”; algıladıkları evlilik uyumunu ölçmek amacıyla Tutarel Kışlak (1999)'ın Türkçeye uyarladığı “Evlilikte Uyum Ölçeği”, kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009)'ın geliştirdiği “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla Kalkan (2009)'ın geliştirdiği “Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgil Ölçeği” kullanılmıştır. Veri toplama araçları aşağıda genel olarak tanıtılmış, kişisel bilgi formu ve ölçekler EKLER bölümünde verilmiştir:

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, araştırmaya katılan evli çiftlerin sosyodemografik özelliklerini ve evlilik yaşamlarına ait bilgileri elde etmek amacıyla anket formu biçiminde hazırlanmıştır. Kişisel bilgi formunda katılımcılara cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, ekonomik durumu, herhangi bir işte çalışıp çalışmaması, evlilik süresi, çocuk sayısı, ailesinin kaçınıcı çocuğu olduğu ve evlenme biçimi sorulmuştur.

3.3.2. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)

Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ) Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Hunt'ın (1978) ve Freeston ile Plechaty'nin (1997) puanlama sistemleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. EUÖ 15 maddeden ve 2 alt boyuttan oluşan bir ölçektir. EUÖ "anlaşma ya da anlaşamama durumları" alt boyutunu ölçen dokuz, "ilişki tarzı" alt boyutunu ölçen altı madde içermektedir. Hunt'ın puanlaması temel alındığında ölçeğin toplamından alınacak en düşük puan 1, en yüksek puan ise 60'tır. Ancak Freeston ve Plechaty ölçekteki bazı maddelerin puanlarının değiştirilmesi konusunda önerilerde bulunmuş ve bu önerilerin değerlendirilmesi sonucunda tüm maddelerin korelasyon değerleri anlamlı bulunduğu için ölçekten alınabilecek en yüksek toplam puanın 58 olarak hesaplanması uygun görülmüştür. Ölçekten yüksek puan alınması evlilik uyumunun artması olarak değerlendirilmektedir.

Ölçeğin uyumlu ve uyumsuz evliliği olan bireylerin ayırt edilmesini sağlayan kesme noktası ise 43.5 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla yapılan işlemlerde iç tutarlık güvenilirlik değeri .90, iki yarım test güvenilirliği .84, test- tekrar test güvenilirliği .57 olarak bulunmuştur. Ölçeğin ölçüt geçerliğini belirlemek amacıyla İlişkilerde Yükleme Ölçeğinden yararlanılmış ve korelasyon katsayısı -.54, mevcut araştırmada ölçeğin iç tutarlık katsayı değeri .56 olarak bulunmuştur (Tutarel-Kışlak, 1999).

3.3.3. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT)

Öğrencilerin kişilik özelliklerini ölçmek için Bacanlı, İlhan ve Aslan tarafından 2009 yılında geliştirilen ölçek, beş faktör kişilik kuramında yer alan, duygusal denge (nevrotizm), dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk alt boyutlarını içermektedir. Bu ölçek zıtlıklardan oluşan 40 sıfat çiftinden oluşmuştur. Bu sıfat çiftinde yanıtlama yöntemi olarak 7'li likert derecelemesi kullanılmıştır. Yanıtlayıcılardan iki uçta da yer alan sıfatlardan öncelikle hangisinin kendisine uygun olduğunu belirlemesi ve sonrasında ne kadar uyduğunu bulması istenmektedir (Bacanlı, İlhan, Aslan, 2009).

Test 1-7 puan arasında değişen sol sütundan sağ sütuna doğru çok uygun, oldukça uygun, biraz uygun, ne uygun ne uygun değil, biraz uygun, oldukça uygun, çok uygun gibi 7 farklı düzeyde derecelendirilmiştir. Her sıfat farklı bir kişilik boyutuna girmektedir. Örneğin dışadönüklük kişilik boyutu düzeyi 7 olan bir katılımcının dışadönüklük düzeyi üst düzeydedir. Dışadönük düzeyi 1 olan katılımcının ise, dışadönük kişilik tipi derecesi alt düzeydeyken içedönüklük düzeyi üst derecedir. Bu boyut için derecesi 4 olan bir katılımcı ise ne dışadönük ne de içe dönük olarak değerlendirilmişlerdir.

Ölçeğin yapı geçerliliğini elde etmek amacıyla Temel Bileşenler Faktör Analizi yapılmıştır. Analize göre beş faktörün toplam varyansın %52.63'ünü açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları duygusal dengesizlik alt boyutu için .73, dışadönüklük alt boyutu için .89, deneyime açıklık alt boyutu için .80, yumuşak başlılık alt boyutu için .87, sorumluluk alt boyutu için .88 olarak bulunmuştur (Akın, 2012, s.362-363).

3.3.4. Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgi Ölçeği

Adlerian Sosyal İlgi Ölçeği bireylerin romantik ilişkilere yönelik sosyal ilgi düzeylerini ölçmek için Kalkan (2009) tarafından geliştirilen beşli Likert tipi bir ölçektir. Yirmi dört maddeden oluşan ölçeğin Türkçe geçerlilik çalışmasında yapı geçerliliği ve benzer ölçekler geçerliliği olmak üzere iki farklı geçerlilik yöntemi kullanılmıştır. Yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonuçlarına göre varyansın %34.13'ünü açıklayan tek faktör bulunmuştur. Benzer ölçekler geçerliliği için Soyer tarafından bireylerin genel sosyal ilgi düzeylerini bulmak amacıyla geliştirilmiş Toplumsal İlgi Ölçeği kullanılmış ve her iki ölçeğin arasındaki korelasyon 0.64 ($p<0.001$) bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık güvenilirliği için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı 0.90, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.93'tür ($p<0.001$) (Kalkan, 2009).

3.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırma, Ekim 2013- Ocak 2014 tarihleri arasında evli çiftlere ulaşılması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Evli çiftlere kişisel bilgi formu, Evlilikte Uyum Ölçeği, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ve Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgi Ölçeği'nin yer aldığı dokümanlar kapalı bir zarf içerisinde birlikte verilmiş ve çiftlerden eşlerinden bağımsız bir şekilde formları doldurarak kimlik bilgisi yazmadan yine kapalı zarf içerisinde araştırmacıya teslim etmeleri istenmiştir. Tüm soruların cevaplanması yaklaşık 30-40 dakika sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada büyük bir çalışma grubu yer aldığı ve veriler normal dağılım gösterdiği ($N>30$) için verilerin analizinde parametrik istatistiksel yöntemlerin kullanılması uygun görülmüştür (Büyüköztürk, 2012, s.7). Ancak bazı analizlerde değişkenlerin alt gruplarındaki örneklem sayısı ($N<30$) olduğundan bu değişkenlerin analizinde

parametrik olmayan analiz yöntemlerine başvurulmuştur. Bir ya da daha fazla değişkene ait değerlerin/puanların dağılıma ait özelliklerini betimlemek amacıyla frekans ve yüzde dağılımı; ilişkisiz üç ya da daha fazla örneklem ortalaması arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA); iki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek amacıyla bağımsız gruplar t testi; iki değişken arasındaki ilişkinin miktarını bulup yorumlamak amacıyla Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu; $N < 30$ olan ilişkisiz üç ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. ANOVA'da fark çıkan durumlarda hangi ikili gruplar arasında fark olduğunu anlamak amacıyla tamamlayıcı POST-HOC testlerden Scheffe testine, Kruskal Wallis analizinde anlamlı farklılık çıkan durumlarda farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla Mann Whitney U testine başvurulmuştur. (Büyüköztürk, 2012). Araştırma kapsamında tüm veriler için anlamlılık düzeyi en az .05 olarak kabul edilmiştir. Elde edilen tüm verilerin analizinde SPSS 15.0 paket programından yararlanılmıştır.

Araştırmanın amacına uygun olarak aşağıdaki istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir:

1. Araştırma kapsamında kişisel bilgi formundan toplanan verilere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, ekonomik durum, herhangi bir işte çalışıp çalışmama, evlilik süresi, çocuk sayısı, ailede kaçınıcı çocuğu bulunduğu ve evlenme biçimi) ilişkin frekans ve yüzde dağılımları bulunmuştur.
2. Veri analizinde dağılım normal olduğunda değişkenlerin iki kategoriye ayrıldığı durumlarda (cinsiyet ve herhangi bir işte çalışma durumu değişkenleri) Bağımsız Grup T Testi, ikiden fazla kategoriye ayrıldığı durumlarda (yaş, eğitim durumu, evlilik süresi ve ailede kaçınıcı çocuk bulunduğu değişkenleri) tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

3. ANOVA'da fark çıkan durumlarda (yaş, eğitim durumu, evlilik süresi) hangi ikili gruplar arasında fark olduğunu anlamak amacıyla tamamlayıcı POST-HOC testlerden Scheffe testi kullanılmıştır.
4. Araştırmanın sürekli değişkenleri (evlilik uyumu, kişilik özellikleri, sosyal ilgileri) arasındaki ilişkiler Pearson Çarpım Momentler korelasyon katsayısı kullanılarak bulunmuştur.
5. Araştırmadaki bazı değişkenlerin (algılanan ekonomik durum, çocuk sayısı ve evlenme biçimi) alt gruplarındaki örneklem sayısı $N < 30$ olduğundan bu gruplar arasındaki anlamlı farklılığı test etmek amacıyla parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Kruskal Wallis kullanılmıştır.
6. Kruskal Wallis analizinde anlamlı farklılık çıkan durumlarda (algılanan ekonomik durum, çocuk sayısı, evlenme biçimi) farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi kullanılmıştır.
7. Evlilikte uyum ölçeğinin 43.5 olan kesme noktası dikkate alınarak uyumlu ve uyumsuz olarak nitelenen evlilikler ile Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgililik Ölçeği ve SDKT alt boyutları (duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk) arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla yapılan Bağımsız Grup T Testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda uygulanan istatistiksel analizlere ve analiz sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle çalışma grubunun sosyodemografik özelliklerini gösteren frekans ve yüzde hesaplamalarına ait tablo ve yorumlar sunulmuştur. Sonrasında ise elde edilen bulgular araştırma soruları ile aynı sırayı takip ederek açıklanmıştır.

4.1. Sosyodemografik Değişkenlerin Frekans ve Yüzde Hesaplamaları

Aşağıda kişisel bilgi formunda yer alan demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, algılanan ekonomik durum, herhangi bir işte çalışıp çalışmama, evlilik süresi, çocuk sayısı, ailede kaçınıcı çocuk olduğu ve evlenme biçimi) ait frekans ve yüzde değerlerini gösteren tablo ve tablo yorumları bulunmaktadır.

Tablo 4.1.1.

Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Kadın	100	50,0	50,0	50,0
Erkek	100	50,0	50,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Tablo 4.1.1.'de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin %50'si (n=100) kadın, %50'si (n=100) erkektir.

Tablo 4.1.2.**Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri**

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
20-30	34	17,0	17,0	17,0
31-40	96	48,0	48,0	65,0
41 ve üstü	70	35,0	35,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Tablo 4.1.2.'de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin %17'si (n=34) 20-30 yaş, %48'i (n=96) 31-40 yaş, %35'i (n=70) 41 ve üstü yaş aralığında yer almaktadır.

Tablo 4.1.3.**Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri**

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
İlkokul	47	23,5	23,5	23,5
Ortaokul-lise	62	31,0	31,0	54,5
Üniversite	91	45,5	45,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Tablo 4.1.3.'te görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin %23,5'i (n=47) ilkokul, %31'i (n=62) ortaokul-lise, %45,5'i (n=91) üniversite mezunudur.

Tablo 4.1.4.**Algılanan Ekonomik Durum Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri**

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çok iyi	2	1,0	1,0	1,0
İyi	98	49,0	49,0	50,0
Orta	98	49,0	49,0	99,0
Kötü	2	1,0	1,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Tablo 4.1.4.'te görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin %1'i (n=2) ekonomik durumlarını çok iyi, %49'u (n=98) ekonomik durumlarını iyi, %49'u (n=98) ekonomik durumlarını orta, %1'i (n=2) ekonomik durumlarını kötü olarak algılamaktadır.

Tablo 4.1.5.

Herhangi Bir İşte Çalışma Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Evet	135	67,5	67,5	67,5
Hayır	65	32,5	32,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Tablo 4.1.5.'te görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin %67,5'i (n=135) herhangi bir işte çalıştığını ifade ederken %32,5'i (n=65) herhangi bir işte çalışmadığını ifade etmektedir.

Tablo 4.1.6.

Evlilik Süresi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
0-5 yıl	50	25,0	25,0	25,0
6-15 yıl	74	37,0	37,0	62,0
16-25 yıl	44	22,0	22,0	84,0
26 ve üstü yıl	32	16,0	16,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Tablo 4.1.6.'da görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin %25'i (n=50) 0-5 yıl arasında, %37'si (n=74) 6-15 yıl arasında, %22'si (n=44) 16-25 yıl arasında, %16'sı (n=32) 26 ve üstü yıl evli olduklarını ifade etmektedir.

Tablo 4.1.7.**Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri**

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Yok	24	12,0	12,0	12,0
1	44	22,0	22,0	34,0
2	90	45,0	45,0	79,0
3 ve üstü	42	21,0	21,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Tablo 4.1.7.'de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin %12'si (n=24) çocuklarının olmadığını, %22'si (n=44) 1 çocuklarının olduğunu, %45'i (n=90) 2 çocuklarının olduğunu, %21'i (n=42) 3 ve üzeri çocuklarının olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 4.1.8.**Ailede Kaçınıcı Çocuk Olunduğu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri**

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
1	54	27,0	27,0	27,0
2	53	26,5	26,5	53,5
3	38	19,0	19,0	72,5
4 ve üstü	55	27,5	27,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Tablo 4.1.8.'de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin %27'si (n=54) ailesinin ilk çocuğu, %26,5'i (n=53) ailesinin ikinci çocuğu, %19'u (n=38) ailesinin üçüncü çocuğu, %27,5'i (n=55) ailesinin dördüncü veya daha üstü çocuğu olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 4.1.9.**Evlenme Biçimi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri**

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Anlaşarak evlendik, ailemizin iznini aldık	116	58,0	58,0	58,0
Anlaşarak evlendik, ailemizin iznini almadık	4	2,0	2,0	60,0
Ailemiz tanıştırdı, bizim onayımızı aldı	76	38,0	38,0	98,0
Ailemiz tanıştırdı, bizim onayımızı almadı	2	1,0	1,0	99,0
Kaçarak evlendik	2	1,0	1,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Tablo 4.1.9.'da görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin %58'i (n=116) anlaşarak evlenip ailelerinin iznini almış olduklarını, %2'si (n=4) anlaşarak evlenip ailelerinin iznini almamış olduklarını, %38'i (n=76) ailelerinin tanıştırdığını ve onaylarını aldıklarını, %1'i (n=2) ailelerinin tanıştırdığını ve onaylarını almadıklarını, %1'i (n=2) ise kaçarak evlendiklerini ifade etmektedir.

4.2. Araştırma Sorularının Test Edilmesine İlişkin Bulgular

4.2.1. Evli Çiftlerin Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Cinsiyet, Yaş, Eğitim Durumu, Algılanan Ekonomik Durum, Herhangi Bir İşte Çalışma, Evlilik Süresi, Çocuk Sayısı, Ailede Kaçınıcı Çocuk Olunduğu ve Evlenme Biçimi Değişkenleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın birinci sorusu olan evlilik uyumunun demografik değişkenlere göre farklılaşma durumunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Cinsiyet ve herhangi bir işte çalışma değişkenleri için Bağımsız Grup T testi; yaş, eğitim durumu, evlilik süresi ve ailede kaçınıcı çocuk olduğu değişkenleri için tek yönlü varyans analizi (ANOVA); ANOVA'da fark çıkan

durumlarda hangi iki grup arasında fark olduğunu ortaya koymak için Scheffe testi; algılanan ekonomik durum, çocuk sayısı ve evlenme biçimi değişkenleri için Kruskal Wallis testi; Kruskal Wallis'te fark çıkan durumlarda hangi iki grup arasında fark olduğunu ortaya koymak için Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İlgili tablolar ve tablo yorumları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.2.1.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Evlilikte Uyum	Kadın	100	43,58	8,06	,81	-,52	198	,601
	Erkek	100	44,17	7,86	,79			

Tablo 4.2.1.'de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamsız bulunmuştur ($t=-,52$; $p>,05$). Bu durumda kadınların ve erkeklerin evlilikte uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 4.2.2.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Herhangi Bir İşte Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Evlilikte Uyum	Evet	135	44,51	7,89	,68	1,64	198	,103
	Hayır	65	42,55	7,97	,99			

Tablo 4.2.2.'de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların herhangi bir işte çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamsız bulunmuştur ($t=1,64$; $p>,05$). Bu durumda herhangi bir işte çalışanlar ile herhangi bir işte çalışmayanların evlilikte uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 4.2.3.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
	20-30	34	46,71	8,37	G.Arası	614,61	2	307,31		
Evlilikte	31-40	96	44,42	7,47	G.İçi	11959,26	197	60,71	5,06	,007
Uyum	41 ve üstü	70	41,76	7,94	Toplam	12573,87	199			
	Total	200	43,88	7,95						

Tablo 4.2.3.'te görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalaması arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=5,06$; $p<,05$).

Tablo 4.2.4.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
20-30	31-40	2,29	1,55	,340
	41 ve üstü	4,95	1,63	,011
31-40	20-30	-2,29	1,55	,340
	41 ve üstü	2,66	1,22	,097
41 ve üstü	20-30	-4,95	1,63	,011
	31-40	-2,66	1,22	,097

Tablo 4.2.4'te görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeği puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonucunda söz konusu farklılığın 20-30 yaş grubu ile 41 ve üstü yaş grubu arasında 41 ve üstü yaş grubu lehine $p<,05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamsız bulunmuştur ($p>,05$).

Tablo 4.2.5.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Evlilikte Uyum	İlkokul	47	42,68	9,19	G.Arası	649,88	2	324,94	5,37	,005
	Ortaokul-Lise	62	41,92	7,13	G.İçi	11923,996	197	60,53		
	Üniversite	91	45,82	7,41	Toplam	12573,87	199			
	Total	200	43,88	7,95						

Tablo 4.2.5.'te görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeği puanlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalaması arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=5,37$; $p<,05$).

Tablo 4.2.6.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
İlkokul	Ortaokul-Lise	,76	1,50	,880
	Üniversite	-3,14	1,40	,082
Ortaokul-Lise	İlkokul	-,76	1,50	,880
	Üniversite	-3,90	1,28	,011
Üniversite	İlkokul	3,14	1,40	,082
	Ortaokul-Lise	3,90	1,28	,011

Tablo 4.2.6.'da görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeği puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonucunda söz konusu farklılığın ortaokul-lise grubu ile üniversite grubu arasında üniversite grubu lehine $p<,05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamsız bulunmuştur ($p>,05$).

Tablo 4.2.7.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Evlilikte Uyum	0-5	50	48,90	6,50	G.Arası	1966,16	3	655,39		
	6-15	74	41,88	7,12	G.İçi	10607,71	196	54,12		
	16-25	44	44,11	8,53	Toplam	12573,87	199		12,11	,000
	26ve üstü	32	40,31	7,42						
	Total	200	43,88	7,95						

Tablo 4.2.7.'de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeği puanlarının evlilik süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalaması arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=12,11; p<,05$).

Tablo 4.2.8.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
0-5	6-15	7,02	1,35	,000
	16-25	4,79	1,52	,021
	26 ve üstü	8,59	1,66	,000
6-15	0-5	-7,02	1,35	,000
	16-25	-2,23	1,40	,469
	26 ve üstü	1,57	1,56	,798
16-25	0-5	-4,79	1,52	,021
	6-15	2,23	1,40	,469
	26 ve üstü	3,80	1,71	,179
26 ve üstü	0-5	-8,59	1,66	,000
	6-15	-1,57	1,56	,798
	16-25	-3,80	1,71	,179

Tablo 4.2.8.'de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeği puanlarının hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan

Scheffe testi sonucunda söz konusu farklılığın 0-5 yıl grubu ile diğer tüm gruplar arasında 0-5 yıl grubu lehine, $p < ,05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Diğer tüm grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamsız bulunmuştur ($p > ,05$).

Tablo 4.2.9.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Ailede Kaçınıcı Çocuk Olunduğu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Evlilikte Uyum	1	54	43,37	7,49	G.Arası	225,57	3	75,19		
	2	53	45,62	8,52	G.İçi	12348,31	196	63,00		
	3	38	43,42	7,78	Toplam	12573,87	199		1,19	,313
	4 ve üstü	55	43,00	7,89						
	Total	200	43,88	7,95						

Tablo 4.2.9.'da görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeği puanlarının ailede kaçınıcı çocuk olduğu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grupların aritmetik ortalaması arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($F=1,19$; $p > ,05$).

Tablo 4.2.10.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Algılanan Ekonomik Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Puan	Ekonomik Durum	<i>N</i>	Ort. Sıra	χ^2	<i>p</i>
Evlilikte Uyum	Çok iyi	2	14,25		
	İyi	98	117,69		
	Orta	98	85,98	20,50	,000
	Kötü	2	55,50		
	Total	200			

Tablo 4.2.10.'da görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların algılanan ekonomik durum değişkenine göre

anamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=20,50$; $p<,05$).

Tablo 4.2.11.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Algılanan Ekonomik Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}_{sira}	\sum_{sira}	U	z	p
	Çok İyi	2	6,75	13,50	10,50	-2,157	,031
	İyi	98	51,39	5036,50			
	Total	100					
Evlilikte Uyum	Çok İyi	2	9,00	18,00	15,00	-2,046	,041
	Orta	98	51,35	5032,00			
	Total	100					
	İyi	98	114,12	11183,50	3271,50	-3,858	,000
	Orta	98	82,88	8122,50			
	Total	196					

Tablo 4.2.11.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların algılanan ekonomik durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda ekonomik durumlarını çok iyi algılayan evli çiftler ile ekonomik durumunu iyi algılayan evli çiftlerin sıralamalar ortalaması arasındaki farklılık ekonomik durumunu iyi algılayan çiftler lehine anlamlı ($z=-2,157$; $p<,05$); ekonomik durumlarını çok iyi algılayan evli çiftler ile ekonomik durumunu orta algılayan evli çiftlerin sıralamalar ortalaması arasındaki farklılık ekonomik durumunu orta algılayan çiftler lehine anlamlı ($z=-2,046$; $p<,05$); ekonomik durumlarını iyi algılayan evli çiftler ile ekonomik durumunu orta algılayan evli çiftlerin sıralamalar ortalaması arasındaki farklılık ekonomik durumunu iyi algılayan çiftler lehine anlamlı ($z=-3,858$; $p<,05$) bulunmuştur. Diğer gruplar arasında anlamlı farklılık çıkmadığı için ($p>,05$) bu gruplara tabloda yer verilmemiştir.

Tablo 4.2.12.**Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları**

Puan	Çocuk Sayısı	N	Ort. Sıra	χ^2	p
Evlilikte Uyum	Yok	24	137,54	13,26	,004
	1	44	105,86		
	2	90	93,38		
	3 ve üstü	42	88,98		
	Total	200			

Tablo 4.2.12.'de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=13,26$; $p<,05$).

Tablo 4.2.13.**Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları**

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z.	P
Evlilikte Uyum	Yok	24	77,63	1863,00	597,00	-3,361	,001
	2	90	52,13	4692,00			
	Total	114					
Evlilikte Uyum	Yok	24	44,46	1067,00	241,00	-3,512	,000
	3 ve üstü	42	27,24	1144,00			
	Total	66					

Tablo 4.2.13.'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda çocuğu olmayan evli çiftler ile iki çocuğu olan evli çiftlerin sıralamalar ortalaması arasındaki farklılık çocuğu olmayan çiftler lehine anlamlı ($z=-3,361$; $p<,05$); çocuğu olmayan evli çiftler ile üç ve üstü çocuğu olan evli çiftlerin sıralamalar ortalaması arasındaki farklılık çocuğu olmayan çiftler lehine anlamlı ($z=-3,512$; $p<,05$) bulunmuştur. Diğer gruplar arasında anlamlı farklılık çıkmadığı için ($p>,05$) bu gruplara tabloda yer verilmemiştir.

Tablo 4.2.14.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Puan	Evlenme Biçimi	<i>N</i>	<i>Ort. Sıra</i>	χ^2	<i>p</i>
Evlilikte Uyum	Anlaşarak evlendik, ailemizin iznini aldık	116	109,01	15,38	,004
	Anlaşarak evlendik, ailemizin iznini almadık	4	123,63		
	Ailemiz tanıştırdı, bizim onayımızı aldı	76	86,62		
	Ailemiz tanıştırdı, bizim onayımızı almadı	2	13,50		
	Kaçarak evlendik	2	175,00		
	Total	200			

Tablo 4.2.14.'te görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların evlenme biçimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($\chi^2=15,38$; $p<,05$).

Tablo 4.2.15.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarının Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	<i>U</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
Evlilikte Uyum	Anlaşarak evlendik, ailemizin iznini aldık	116	105,13	12195,50			
	Ailemiz tanıştırdı, bizim onayımızı aldı	76	83,32	6332,50	3406,50	-2,662	,008
	Total	192					
	Anlaşarak evlendik, ailemizin iznini aldık	116	60,41	7007,50			
	Ailemiz tanıştırdı, bizim onayımızı almadı	2	6,75	13,50	10,50	-2,202	,028
	Total	118					
	Ailemiz tanıştırdı, bizim onayımızı aldı	76	40,32	3064,50			
	Ailemiz tanıştırdı, bizim onayımızı almadı	2	8,25	16,50	13,50	-1,978	,048
	Total	78					

Tablo 4.2.15.'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanların evlenme biçimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda anlaşarak evlendik ailemizin iznini aldık diyen evli çiftler ile ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı aldı diyen evli çiftlerin sıralamalar ortalaması arasındaki farklılık anlaşarak evlendik ailemizin iznini aldık diyen çiftler lehine anlamlı ($z=-2,662$;

$p < ,05$); anlaşarak evlendik ailemizin iznini aldık diyen evli çiftler ile ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı almadı diyen evli çiftlerin sıralamalar ortalaması arasındaki farklılık anlaşarak evlendik ailemizin iznini aldık diyen çiftler lehine anlamlı ($z = -2,202$; $p < ,05$); ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı aldı diyen evli çiftler ile ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı almadı diyen evli çiftlerin sıralamalar ortalaması arasındaki farklılık ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı aldı diyen çiftler lehine anlamlı ($z = -1,978$; $p < ,05$) bulunmuştur. Diğer gruplar arasında anlamlı farklılık çıkmadığı için ($p > ,05$) bu gruplara tabloda yer verilmemiştir.

4.2.2. Evli Çiftlerin Evlilikte Uyum Puanları ile SDKT Alt Boyutları Puanları ve Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Bu bölümde, evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeği puanları ile SDKT alt boyutları (dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk, duygusal dengesizlik, deneyime açıklık) ve Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgi Ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu analiz sonuçları yer almaktadır. Bu kapsamda araştırma sorularının sırası takip edilecek şekilde tablolar ve yorumları aşağıdadır.

Araştırmanın üçüncü sorusu, evli çiftlerin evlilik uyumunun dışadönüklük kişilik özelliğine göre farklılaşma durumunu belirlemeye yöneliktir.

Tablo 4.2.16.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Dışadönüklük Kişilik Özelliği Puanları Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	N	r	p
Evlilikte Uyum			
Dışadönüklük	200	,25	,000

Tablo 4.2.16.'da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlarla dışadönüklük kişilik özelliğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=,25$; $p<,001$).

Araştırmanın dördüncü sorusu, evli çiftlerin evlilik uyumunun yumuşak başlılık kişilik özelliğine göre farklılaşma durumunu belirlemeye yöneliktir.

Tablo 4.2.17.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Yumuşak Başlılık Kişilik Özelliği Puanları Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	N	r	p
Evlilikte Uyum	200	,24	,001
Yumuşak Başlılık			

Tablo 4.2.17.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlarla yumuşak başlılık kişilik özelliğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=,24$; $p<,01$).

Araştırmanın beşinci sorusu, evli çiftlerin evlilik uyumunun sorumluluk kişilik özelliğine göre farklılaşma durumunu belirlemeye yöneliktir.

Tablo 4.2.18.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Sorumluluk Kişilik Özelliği Puanları Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	N	r	p
Evlilikte Uyum	200	,22	,002
Sorumluluk			

Tablo 4.2.18.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlarla sorumluluk kişilik özelliğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=,22$; $p<,01$).

Araştırmanın altıncı sorusu, evli çiftlerin evlilik uyumunun duygusal dengesizlik kişilik özelliğine göre farklılaşma durumunu belirlemeye yöneliktir.

Tablo 4.2.19.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Duygusal Dengesizlik Kişilik Özelliği Puanları Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	N	r	p
Evlilikte Uyum	200	-,33	,000
Duygusal Dengesizlik			

Tablo 4.2.19.'da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlarla duygusal dengesizlik kişilik özelliğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki negatif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=-,33$; $p<,001$).

Araştırmanın yedinci sorusu, evli çiftlerin evlilik uyumunun deneyime açıklık kişilik özelliğine göre farklılaşma durumunu belirlemeye yöneliktir.

Tablo 4.2.20.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Deneyime Açıklık Kişilik Özelliği Puanları Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	N	r	p
Evlilikte Uyum	200	,23	,001
Deneyime Açıklık			

Tablo 4.2.20.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlarla deneyime açıklık kişilik özelliğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=,23$; $p<,01$).

Araştırmanın sekizinci sorusu, evli çiftlerin evlilik uyumu ile romantik ilişkilerindeki sosyal ilgileri arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemeye yöneliktir.

Tablo 4.2.21.

Evlilikte Uyum Ölçeği Puanları ile Romantik İlişkilerde Adlerian Sosyal İlgi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	N	r	p
Evlilikte Uyum Romantik İlişkilerde Adlerian Sosyal İlgi	200	,61	,000

Tablo 4.2.21.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlarla romantik ilişkilerde Adlerian Sosyal İlgi Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur ($r=,61$; $p<,001$).

Araştırmanın dokuzuncu sorusu; evlilikte uyum ölçeğinin 43.5 olan kesme noktası dikkate alınarak uyumlu ve uyumsuz olarak nitelenen evlilikler ile romantik ilişkilerdeki sosyal ilgi ve duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özellikleri arasında farklılaşma olup olmadığını belirlemeye yöneliktir.

Tablo 4.2.22.

Uyumlu ve Uyumsuz Olarak Değerlendirilen Evliliklerin Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgî Ölçeği ve SDKT Ölçeği Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	SS	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgî	uyumlu evlilik	110	99,20	10,49	1,00	7,16	198	,000
	uyumsuz evlilik	90	88,70	10,10	1,06			
Duygusal Dengesizlik (nevrotizm)	uyumlu evlilik	110	22,23	7,14	,68	-3,19	198	,002
	uyumsuz evlilik	90	25,44	7,02	,74			
Dışadönüklük	uyumlu evlilik	110	47,75	9,06	,86	3,79	198	,000
	uyumsuz evlilik	90	42,97	8,65	,91			
Deneyime Açıklık	uyumlu evlilik	110	40,90	7,17	,68	3,17	198	,002
	uyumsuz evlilik	90	37,58	7,61	,80			
Yumuşak Başlılık	uyumlu evlilik	110	51,81	8,97	,85	3,05	198	,003
	uyumsuz evlilik	90	47,96	8,79	,93			
Sorumluluk	uyumlu evlilik	110	39,81	6,47	,62	3,03	198	,003
	uyumsuz evlilik	90	36,82	7,44	,78			

Tablo 4.2.22.'de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan evli çiftlerin evlilikte uyum ölçeğinden aldıkları puanlara bakılarak ölçeğin kesme puanının 43.5 olarak kabul edilmesi sonucu ortaya çıkan uyumlu ve uyumsuz evlilik kategorilerinin sosyal ilgi, duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur (*sosyal ilgi: t=7,16; p<,05; duygusal dengesizlik: t=-3,19; p<05; dışadönüklük: t=3,79; p<05; deneyime açıklık: t=3,17; p<05; yumuşak başlılık: t=3,05; p<05; sorumluluk: t=3,03; p<05*). Bu durumda uyumlu evliliğe sahip olanlar

ile uyumsuz evliliğe sahip olanların sosyal ilgi, duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

BÖLÜM V: SONUÇ

5.1. Yargı

Araştırma sonucunda ulaşılan yargılar aşağıda yer verildiği gibidir:

1. Evli çiftlerin evlilik uyumları cinsiyete bağlı olarak farklılık göstermemektedir.
2. Evli çiftlerin evlilik uyumları yaşa bağlı olarak farklılık göstermektedir. Küçük yaş grubundaki evli çiftlerin evlilik uyumu büyük yaş grubundakilere göre daha fazladır.
3. Evli çiftlerin evlilik uyumları eğitim durumuna bağlı olarak farklılık göstermektedir. Evli çiftlerin eğitim düzeyi arttıkça evlilik uyumu artmaktadır.
4. Evli çiftlerin evlilik uyumları algıladıkları ekonomik duruma bağlı olarak farklılık göstermektedir. Algılanan ekonomik durum iyileştikçe evli çiftlerin evlilik uyumları artmaktadır.
5. Evli çiftlerin evlilik uyumları eşlerin herhangi bir işte çalışıp çalışmamasına bağlı olarak farklılık göstermemektedir.
6. Evli çiftlerin evlilik uyumları evlilik süresine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Evli çiftlerin evlilik süresi arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır.
7. Evli çiftlerin evlilik uyumları çocuk sayısına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Evli çiftlerin çocuk sayısı arttıkça evlilik uyumları azalmaktadır.
8. Evli çiftlerin evlilik uyumları ailede kaçınıcı çocuk olduklarına bağlı olarak farklılık göstermemektedir.
9. Evli çiftlerin evlilik uyumları evlenme biçimine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Anlaşarak evlenen evli çiftlerin evlilik uyumu ailesi tarafından evlendirilen evli çiftlere göre daha fazladır.
10. Evli çiftlerin evlilik uyumları ile dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık kişilik alt boyutları arasında pozitif yönlü; duygusal dengesizlik kişilik alt boyutu ile negatif yönlü bir ilişki vardır. Dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık alt boyutlarının varlığı evli

çiftlerin evlilik uyumunu artırmakta, duygusal dengesizlik alt boyutun varlığı evli çiftlerin evlilik uyumunu azaltmaktadır.

11. Evli çiftlerin evlilik uyumları ile romantik ilişkilerindeki sosyal ilgileri arasında pozitif yönlü kuvvetli bir ilişki vardır. Evli çiftlerin romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin varlığı evlilik uyumlarını artırmaktadır.
12. Evliliklerini uyumlu olarak algılayan eşlerin sosyal ilgi, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puanları ile pozitif yönlü; duygusal dengesizlik puanı ile negatif yönlü bir ilişki vardır.

5.2. Tartışma

Evlilik, insan hayatını değiştiren, bireylere yeni alışkanlıklar kazandıran ve farklı bakış açılarıyla düşünmelerine zemin hazırlayan bir düzenlemedir. Tepeden tırnağa neredeyse yaşamın her alanında insana yeni bir soluk kazandırdığı için evlilik yaşamı, tarih boyunca belki de en çok ele alınan konulardan biri haline gelmiştir. Evlilik hayatını ilgilendiren alanlar çok çeşitli olduğundan, araştırmacıların bugüne kadar yaptıkları araştırma yelpazesi de oldukça geniştir. Bu alanlardan biri bu çalışmanın da konusu olduğu gibi evlilik uyumudur.

Evlilikte uyum, kadın ve erkeğin anlaşılabilir derecesi olarak ifade edilebilir. Evlilikle birlikte değişen roller, toplumsal hayat içinde farklılaşan statü ve tekilikten çoğulluğa adım atma kişiyi hem duygusal, hem düşünsel hem de davranışsal olarak etkilemektedir. Bu etkinin olumlu ya da olumsuz oluşu kişiden kişiye değişmektedir. Bazıları evlilikle birlikte hayatına giren yeni standartları kabullenmekte ve uyum sağlamakta zorlanırken bazıları da hayatlarını evlilikten önce ve evlilikten sonra olarak kıyasladıklarında, evliliği, mutluluğun ve tüm güzelliklerin kaynağı olarak görebilmektedir.

Aynı evin içerisinde yaşamaya başlayan ve öncesinde birbirinden bağımsız hayatlara sahip olan bireylerin “eş” sıfatıyla ortak bir düzen kurmaları oldukça çetrefilli bir süreç haline dönüşebilir. Ancak eşlerin sahip oldukları kişisel özellikler ve alışkanlıklar bu

sürecin kolaylıkla atlatılmasında ve sürece adaptasyon konusunda çiftlere yardımcı olmaktadır.

Evli çiftlerin birbiriyle uyumlu ya da farklı olan kişilik özellikleri birlikteliklerinin kalitesini belirlemektedir. Eşlerin mutlu bir evliliğe sahip olabilmeleri için olumlu ya da olumsuz kişilik özelliklerinin neler olduğunu bilmesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında evlilik uyumu, farklı kişiliğe sahip eşlerin, mutluluğa ve ortak amaçlara erişmek için birbirini tamamlamaları olarak ifade edilebilir.

Bugüne kadar evlilik uyumuna etki eden faktörlerle ilgili fazla sayıda araştırma yapılmıştır. Mükemmeliyetçilik (Tuncay, 2006), bağlanma biçimi, yüklemeler ve benlik saygısı (Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006), aldatma ve çatışma eğilimi (Polat, 2006), arkadaşlık ilişkileri (Şener ve Terzioğlu, 2008), mizah tarzları (Güngör ve İlhan, 2008), nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ile yalnızlık (Işınso Halat, 2009), inanç gelişimi (Almas, 2010), bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri (Erişti, 2010), duygu dışavurumu, empati ve depresyon (Tutarel Kışlak ve Göztepe, 2012), öfke ifade tarzları (Tüfekçi Hoşgör, 2013) gibi pek çok farklı konuda evlilik uyumu araştırılmıştır.

Bu araştırmanın amacı da, evlilik uyumunu etkileyebilen kişilik özellikleri ve sosyal ilgi kavramlarını incelemek ve ilişki varlığını ortaya koymaktır. Bu bölümde araştırma sorularına cevap olarak elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Araştırma sorularından ilki bazı sosyodemografik değişkenler (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, algılanan ekonomik durum, herhangi bir işte çalışma, evlilik süresi, çocuk sayısı, ailesinin kaçınıcı çocuğu olduğu ve evlenme biçimi) ile evlilik uyumunun farklılaşıp farklılaşmadığı şeklindedir.

Elde edilen bulgulara göre evli çiftlerin evlilik uyumu *cinsiyete* bağlı olarak değişmemektedir. Kadınların ve erkeklerin evlilik uyumu puanları ortalaması birbirine

çok yakındır (Tablo 4.2.1.). Tutarel Kışlak ve Çabukça (2002)'nin empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında da benzer sonuç elde edilmiş ve kadın ile erkeklerin evlilik uyumlarında bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Ayrıca Düzgün (2009)'ün evli kişilerde depresyon, ilişkiye ilişkin inanç ve kendini ayarlama düzeyinin evlilik uyumuyla ilişkisine baktığı çalışmasında da araştırmamıza paralel sonuçlar bulunmuş ve kadın erkek arasında evlilik uyumunun farklılaşmadığı görülmüştür. Güçlü Ergin (2008), Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu (2006) ve Polat (2006)'nin elde ettiği bulgular da bu sonucu desteklemektedir. Bu bulguların aksine Uşaklı (2010)'nin evlilik uyumunda karşılaşılan sorunları ve eğitim ihtiyaçlarını ele aldığı çalışmasında kadınların erkeklere göre daha düşük evlilik uyumuna sahip olduğu sonucu elde edilmiştir.

Bir başka araştırma bulgusu, evlilik uyumunun *herhangi bir işte çalışma durumu* değişkenine göre farklılık göstermediğidir (Tablo 4.2.2.). Herhangi bir işte çalışan evli çiftler ile herhangi bir işte çalışmayan evli çiftler arasında evlilik uyumunun derecesi değişmemektedir. Bu bulguların aksine Tüfekçi Hoşgör (2013)'ün çalışmasında, herhangi bir işte çalışan ile çalışmayan evli bireylerin evlilik uyumları arasında farklılık tespit edilmiş ve çalışan evli bireylerin çalışmayan evli bireylere göre daha uyumlu evliliklere sahip olduğu bulunmuştur. Evlilik uyumunda, eşlerin birbirlerini anlayıp destek olmaları ve birbirleri için hayatı kolaylaştırmaları çalışıp çalışmamalarından daha önemlidir. Dolayısıyla bu bulgunun elde edilmesi şaşırtıcı bir sonuç değildir.

Evlilik uyumunun yaş değişkeni ile ilişkisine bakıldığında, evlilik uyumunun *yaşa* bağlı olarak değiştiğini söylemek mümkündür (Tablo 4.2.3.). Yapılan analizler neticesinde 20-30 yaş arasındaki evli çiftlerin evliliklerini 41 ve üzeri yaşta olan evli çiftlere göre daha uyumlu algıladıkları görülmektedir (Tablo 4.2.4.). Demiray (2006)'ın yaptığı araştırmada da benzer bir şekilde 20-30 yaş arasındaki evli bireylerin evlilik uyumunun diğer yaş grubundaki evli bireylerin evlilik uyumundan yüksek olduğu bulunmuştur. Buna ek olarak Uşaklı (2010) da araştırmasında yaş ilerledikçe evlilik uyumunun azaldığını tespit etmiştir. Bu sonuçların aksine Düzgün (2009) ve Tutarel Kışlak-Göztepe (2012) araştırmalarında yaş değişkeninin evlilik uyumunu yordamadığını

belirtmektedir. Yaş ilerledikçe evlilik uyumunun azalmasının nedeni olarak sorumlulukların artmasıyla birlikte kişilerin tahammül seviyelerinin düşmesi gösterilebilir. Ayrıca bu sonuç, araştırmanın bir diğer sonucu ile de uyumludur. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre evli çiftlerin evlilik uyumları evlilik süresine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Evli çiftlerin evlilik süresi arttıkça, dolayısıyla yaşları ilerledikçe evlilik uyumu azalmaktadır.

Evlilik uyumu ile ilişkisine bakılan diğer değişken de *eğitim durumu* değişkenidir. Elde edilen bulgulara göre evlilik uyumu ile eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur (Tablo, 4.2.5.). Üniversite mezunu olan evli çiftlerin, ortaokul ve lise mezunu olan evli çiftlere göre daha uyumlu bir evliliğe sahip oldukları ifade edilebilir (Tablo 4.2.6.). Benzer bir biçimde Şener ve Terzioğlu (2002) ve Tüfekçi Hoşgör (2013)'ün yaptığı araştırmalarda da üniversite mezunu olan evli bireylerin evlilik uyumunun ilköğretim mezunu evli bireylerin evlilik uyumundan fazla olduğu görülmektedir. Uşaklı (2010) ise araştırmasında eğitim durumu değişkeni ile evlilik uyumu arasında anlamlı farklılık olmadığını belirtmektedir. Eğitim durumu arttıkça evlilik uyumunun artmasının, kişilerin aldıkları eğitim sayesinde kendilerini geliştirip konuyla alakalı daha bilinçli davranmalarından ve problem çözme becerileri kazanmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Geleneksel aile kalıplarından kurtulup modern dünyaya daha fazla ayak uyduran evli çiftler eğitim düzeyleri arttıkça, eşin ihtiyaçlarını ve beklentilerini daha fazla önemsemeleri evlilik uyumlarını yükseltmektedir.

Bu çalışmada elde edilen diğer bulgu ise, evlilik uyumunun *evlilik süresine* göre değişkenlik göstermesidir (Tablo 4.2.7.). 0-5 yıl arasında evli olan çiftlerin evlilik uyumları diğer gruplardaki çiftlere oranla daha fazladır (Tablo 4.2.8.). Uşaklı (2010)'nın çalışması da araştırma sonuçlarını destekler nitelikte olup, evlilik süresi arttıkça eşler arasındaki evlilik uyumunun azaldığını söylemektedir. Araştırma bulgusunun aksine evlilik süresinin evlilik uyumunu yordamadığını ifade eden çalışmalar da mevcuttur (Düzgün, 2009; Tutarel Kışlak ve Göztepe, 2012). Evliliğin ilk zamanlarında eşlerin birbirlerine daha fazla ilgi göstermeleri, fiziksel sağlık koşullarının genel olarak birbirine zaman ayırmalarına fırsat vermesi ve bu dönemde yaşam

içerisindeki genel psikolojik yorgunlukları daha az hissetmeleri evlilik uyumunun fazla olmasını sağlamış olabilir.

Evlilik uyumu ile ilişkisine bakılan bir başka değişken *ailede kaçınıcı çocuk olunduğudur*. Elde edilen analiz sonuçlarına göre, eşlerin kendi ailelerinde kaçınıcı çocuk olduklarının evlilik uyumlarıyla bir ilişkisi bulunmamaktadır (Tablo 4.2.9.). Adler kuramında, kardeş sırası olarak tabir edilen bu kavramın bireyin kişiliğini ve doğal olarak toplumsal hayattaki davranış biçimini, alışkanlıklarını ve bakış açısını etkilediğini savunmaktadır (Corey, 2008). İnsan ilişkilerinde, özellikle eş ilişkisindeki uyum da bu faktörlerin varlığına göre değişkenlik gösterdiği için ailede kaçınıcı çocuk olduğunun evlilik uyumunu farklılaştıracağı düşünülmüştür. Ancak analiz sonuçları bunun aksini göstermektedir.

Araştırma neticesinde ortaya çıkan bir diğer bulgu da, evlilik uyumu ile *algılanan ekonomik durum* değişkeninin farklılaştığı yönündedir (Tablo 4.2.10.). Elde edilen analiz sonuçlarına göre, evlilik uyumundaki artışın ekonomik durumunu iyi algılayan evli çiftler, ekonomik durumunu orta algılayan evli çiftler ve ekonomik durumunu çok iyi algılayan evli çiftler sırasına paralel bir seyir izlediği görülmektedir (Tablo 4.2.11.). Tüfekçi Hoşgör (2013)'ün çalışmasında da benzer şekilde, ekonomik durumunu ortanın üstü (iyi) olarak algılayan evli bireylerin evlilik uyumu orta algılayan evli bireylere göre daha fazladır. Algılanan ekonomik durumun eşlerin evlilik uyumunu etkilemediğini gösteren çalışmalar da vardır (Tutarel Kışlak ve Göztepe, 2012). Maddi olanakların yeterli olması ihtiyaçların karşılanmasıyla doğru orantılı olduğu için, eşler arasında ve aile içerisinde maddi sıkıntıların yaşanmaması doğal olarak evlilik uyumunu artırmaktadır. Ekonomik olarak daha bağımsız olan evli çiftler geçim derdinin yanı sıra özel istek ve zevklerini yaşamaya fırsat bulabildiklerinden kendilerini nispeten özgür hissetmektedir. Bireyselliğini yaşayabilen eşler arasında da evlilik uyumu yükselmektedir.

Evlilik uyumu ile ilişkisi araştırılan diğer değişken *çocuk sayısıdır*. Yapılan analizlere göre evlilik uyumu ile çocuk sayısı anlamlı bir ilişki göstermektedir (Tablo 4.2.12.).

Çocuğu olmayan evli çiftlerin iki ve üç çocuğu olan evli çiftlere göre daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır (Tablo 4.2.13.). Benzer sonuçlar Tüfekçi ve Hoşgör (2013)'ün araştırmasında da elde edilmiştir. Söz konusu çalışmada çocuğu olmayan evli bireylerin tek, iki veya 3 çocuğu olan evli bireylerden daha yüksek evlilik uyumuna sahip oldukları bulunmuştur. Yaşar (2009) da çocuk sayısı arttıkça evlilik uyumunun azaldığı sonucunu elde etmiştir. Uşaklı (2010) ve Tutarel Kışlak-Göztepe (2012) ise bu bulguların aksine, çocuk sahibi olup olmamanın ve çocuk sayısının evlilik uyumunu belirlemediğini ifade etmektedir. Çocuğu olmayan evli çiftler birbirlerine daha çok zaman ayırdıkları ve birbirlerinin duygusal ihtiyaçlarını daha fazla karşılayabildikleri için evlilik uyumlarının diğer gruplara nazaran yüksek olduğu düşünülmektedir. Ayrıca eşlerin çocukla alakalı konularda yaşayacakları fikir ayrılıkları da uyumsuzluğa neden olabileceğinden çocuk sahibi olmak eşlerin evlilik uyumunu düşürebilmektedir. Bunun yanı sıra evde bir çocuğun varlığı ekonomik masrafların artması anlamına geldiği için, çocuğun olmaması hayat standartlarının yüksek olmasını beraberinde getirir. Bu durumun evlilik uyumunu artırıcı bir faktör olduğu söylenebilir.

Araştırma neticesinde ortaya çıkan bir diğer bulgu ise evlilik uyumu ile *evlenme biçimi* değişkeninin farklılaştığı yönündedir (Tablo 4.2.14.). Anlaşarak evlenip ailelerin iznini alan evli çiftlerin evlilik uyumu, ailesi tarafından tanıştırılıp onayı alınan evli çiftlere göre daha fazladır. Bunun yanı sıra anlaşarak evlenip ailelerin iznini alan evli çiftlerin evlilik uyumu, ailesi tarafından tanıştırılıp onayı alınmayan evli çiftlere göre daha fazladır. Son olarak ailesi tarafından tanıştırılıp onayı alınan evli çiftlerin evlilik uyumu, ailesi tarafından tanıştırılıp onayı alınmayan evli çiftlere göre daha fazladır (Tablo 4.2.15.). Hortaçsu (2007), araştırma sonuçlarına benzer şekilde ailelerinin kararı doğrultusunda evlenmiş eşlerin, kendi kararları ile evlenmiş eşlere oranla daha fazla uyumsuzluk yaşadıklarını bulmuştur. Çelik (2009) da anlaşarak evlenen evli bireylerin görücü usulü evlenenlere göre evlilik uyum puanlarının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu durumun aksine evlenme biçiminin evlilik uyumunu farklılaştırmadığını gösteren bulgular da mevcuttur (Uşaklı, 2010; Tüfekçi Hoşgör, 2013). Anlaşarak evlenen çiftlerin birbirini tanımak ve anlamak için daha fazla fırsatlarının olması evlilik hayatında da uyumu beraberinde getirmektedir. Birbirinin isteklerini ve önceliklerini bilen eşlerin anlaşması kolay olmaktadır. Ayrıca, özellikle Türk toplumunda evlenen

kişilerin aileleri de evlilik hayatına kolaylıkla müdahil olabildikleri için ailelerin iznini ve onayını almak doğal olarak evlilik uyumunu artırmaktadır. Bunun yanı sıra ailesi tanıştırsa bile onayı alınan çiftlerin evlilik uyumunun onayı alınmayan çiftlerin evlilik uyumlarına göre fazla olması da beklenen bir sonuçtur. Gönül rızası olmadan yapılacak herhangi bir işin kişinin tatmin duygusunu geliştirmeyeceği düşünülürse, evlilikle birlikte yeni biriyle hayat kuran kişinin de memnuniyet duygusunun az olması son derece normaldir. Dolayısıyla evlilik uyumu da azalmaktadır.

Yukarıda açıklandığı gibi evlilik uyumu bazı değişkenlere göre farklılık göstermekte, bazı değişkenlere göre de hiçbir farklılık göstermemektedir. Kimi araştırma sonuçları bu sonuçları destekler niteliktedir. Ancak bazı araştırmalarda da bu sonuçların zıddı olabilecek neticeler elde edilmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasının sebebi olarak çalışma gruplarının ayrı olması gösterilebilir. Ancak bu araştırmada tesadüfen seçilmiş evli bireyler değil birbiriyle evli çiftler yer almaktadır. Ülkemizde yapılan benzer araştırmaların çok büyük kısmında katılımcılar araştırmaya eşiyile birlikte katılmamıştır. Örneklem grubundaki katılımcıların eşleriyle birlikte araştırmada yer almış olmaları, dolayısıyla uyumlarını etkileyen diğer eşin de soruları cevaplamış olmasının araştırmanın güvenilirliğini artırdığı düşünülebilir.

Bu çalışmada evli çiftlerin evlilik uyumuyla sosyodemografik özelliklerinin ilişkisinin araştırılmasının yanında, araştırmanın sürekli değişkenleri olan kişilik özellikleri ve sosyal ilgileri de ele alınmıştır. Aşağıda, kişilik özelliklerinin alt boyutlarının ve romantik ilişkilerdeki sosyal ilgi kavramının evlilik uyumuyla arasındaki ilişki tartışılmıştır.

Evli çiftlerin evlilik uyumu ile *dışadönüklük* kişilik alt boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır (Tablo 4.2.16.). Eşlerin dışadönüklük özelliklerinin kuvvetli olması evlilik uyumlarını da artırmaktadır. Dışadönüklüğün temel özellikleri sıcaklık, girişkenlik, atılganlık, heyecan arama ve olumlu duygular yaşama eğilimidir. (Çivitci ve Arıcıoğlu, 2012). Evlilik hayatında eşlerin birbirlerine karşı sıcak olmaları, olumlu duyguları söyleme konusunda cesaret göstermeleri ve heyecanlı yapılarıyla yenilik aramaları

eşlerin bağına sağlamlaştıran etmenlerdir. Dolayısıyla bu çiftlerin evlilik uyumları da artmaktadır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu evlilik uyumu ile *yumuşak başlılık* kişilik alt boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğudur (Tablo 4.2.17.). Yumuşak başlılık kişilik alt boyutuna sahip evli çiftlerin evlilik uyumlarının fazla olduğunu söylemek mümkündür. Yumuşak başlılık eğilimi yüksek olan bireyler, sakin, uysal/itaatkar, cömert, işbirlikçi, başkalarını seven, verici olan, sosyal ve alçakgönüllü; yumuşak başlılık eğilimi düşük olan bireyler ise sinirli, acımasız, katı ve kuşkuculardır (Burger, 2006). Evlilikte eşler yeni roller yüklendikleri için eşe ve evlilik hayatına alışmaları zor olabilir. Dolayısıyla eş diğer eşten, işini kolaylaştırmasını, yardımsever olmasını ve kendi beklentilerine karşı sakin ve uysal davranmasını arzu edebilir. Yumuşak başlılık özelliğine sahip eşlerin yaşanan çatışmaları alttan almaları ve çözüm yolu bulmaya çalışmaları beklenen bir durumdur. Aralarında bu dengeyi kuran evli çiftlerin uyumları da doğal olarak daha kolay sağlanacaktır. Yumuşak başlılık kişilik alt boyutu ne kadar etkin olursa eşler arasındaki uyum da o kadar fazla olacaktır denebilir.

Elde edilen başka bir sonuç da evlilik uyumu ile *sorumluluk* kişilik alt boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişkinin varlığıdır (Tablo 4.2.18.). Sorumluluk kişilik alt boyutunun derece olarak fazla olması eşlerin evlilik uyumunun fazla olması anlamına gelmektedir. Sorumluluğu temsil eden temel özellikler sabır, dakiklik, güvenilirlik ve dürüstlüktür (Ekşi, 2004). Evli çiftlerde eşler için diğer eşin güvenirliliği ve dürüstlüğü son derece önemlidir. Güven kaybı yaşayan eşlerin iletişimlerinde de sıkıntılar yaşanmaktadır. Ayrıca farklı geçmiş yaşantılara ve birikime sahip eşlerin bir araya geldiklerinde bu farklılıkları görmezden gelebilmeleri için sabretme yönlerinin de kuvvetli olması gerekmektedir. Dolayısıyla sorumluluk kişilik alt boyutundan fazla puan almış sahip evli çiftlerin evlilikte uyumu yakalamaları tesadüfi bir durum değildir.

Bu çalışmada ulaşılan diğer sonuç, evlilik uyumu ile *duygusal dengesizlik* kişilik alt boyutu arasında negatif yönlü bir ilişki olmasıdır (Tablo 4.2.19.). Yani duygusal dengesizlik özellikleri gösteren eşlerin evlilikte uyumları az olacaktır. Çünkü duygusal

dengelesizlik kaygı, depresyon ve öfke gibi olumsuz duyguları yaşama eğilimidir (Çivitci ve Arıcıoğlu, 2012). Bu özelliklere sahip eşler günlük olaylar karşısında daha sık stres yaşayacağından, eşin bu stresi diğer eşe yansıtması olasıdır. Stresin ve olumsuz duyguların sürekli ifadesi kişiler arası ilişkide çatışmaya neden olmaktadır. Buna bağlı kalınarak bu boyuttan yüksek puan alan evli çiftlerin evlilik uyumlarının düşük olacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Araştırmanın önemli sonuçlarından biri olan evli çiftlerin evlilik uyumu ile *deneyime açıklık* kişilik alt boyutu arasında da pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur (Tablo 4.2.20.). Deneyime açıklık kişilik alt boyutuna sahip evli çiftlerin evlilik uyumlarının fazla olduğu söylenebilir. Deneyime açıklık; entelektüel ilgi, estetik duyarlık, hayal gücü, esneklik ve geleneksel olmayan tutumlarla ilişkilidir (Çivitci ve Arıcıoğlu, 2012). Evlilik hayatının monotonluğu, genel olarak eşleri sıkı ve mutsuzluğa sürükleyen bir etmendir. Sıkıcı geçen bu ilişki bir süre sonra eşlerin birbirini yıpratmasına ortam hazırlayabilir. Bu da doğal olarak yoktan yere çatışma yaşanması demektir. Bu yüzden yeniliği seven ve deneyen eşlerin hayatlarına renk geldiği için, aralarındaki ilişki yapıcı hale gelerek uyumları da artıyor denebilir.

Evlilik uyumu ve kişilik özellikleri ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalar bu çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Özden (2013) yaptığı çalışmada; dışadönük, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özellikleri ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü sonuçlar bulmuştur. Araştırmaya göre eşlerin bu özelliklere sahipliğinin artması evlilik uyumlarının da artması anlamına gelmektedir. Zoby (2005) de araştırmasında benzer bir şekilde, yumuşak başlılık ve deneyime açıklık kişilik özellikleri ile evlilik uyumu arasında pozitif; duygusal dengelesizlik kişilik özelliği ile evlilik uyumu arasında negatif ve anlamlı bir ilişki elde etmiştir. Bouchard, Lussier ve Sabourin (1999), yaptıkları çalışmada duygusal dengelesizlik ve yumuşak başlılığın, hem kadınlar hem de erkekler için evlilik uyumunun önemli bir yordayıcısı olduğu sonucunu elde etmiştir. Deneyime açıklık, sorumluluk ve dışadönüklük kişilik özelliklerinin evlilik uyumunu etkileyen etmenler olduğu ifade edilmiştir.

Evlilik uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla yapılan analizler neticesinde duygusal dengesizlik kişilik alt boyutu dışında diğer bütün kişilik alt boyutlarının evlilik uyumu ile pozitif yönlü; duygusal dengesizlik kişilik alt boyutuyla negatif yönlü bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Ancak bu ilişkinin kuvvet derecesi fazla değildir. Yani eşlerin sahip oldukları bu kişilik özellikleri evlilik uyumlarını derinden etkileyen etmenler değildir. Eşler arasında uyumun sağlanması tek bir faktöre bağlı kabul edilmemektedir. Evlilik uyumuna etki eden iletişim biçimi, geçmiş yaşantılar, alışkanlıklar, hayata bakış açısı ve kişilik özellikleri gibi pek çok farklı değişkenin olduğu söylenebilir. Bir yapbozun parçaları misali kişilik özellikleri de, evlilik uyumunu etkileyen temel faktörlerden sadece bir tanesidir.

Bazı insanlar evlenecekleri kişilerde kendilerinde bulunmayan özellikleri istemektedir. Çünkü kişisel özelliklerdeki farklılıkların ve yaşama bakış açısındaki çeşitliliklerin evliliği zenginleştireceğini düşünmektedir. Farklı özelliklerin meydana getireceği evlilikler alelade evlilik ihtimalini ortadan kaldıracığı için evlilik uyumu artabilir. Ancak burada önemli olan nokta, farklı özelliklere karşı kabulün ve tahammülün içten gelmesi durumudur. Aksi halde o evlilikte çatışmalar sıklıkla yaşanacaktır.

Araştırma sorularından biri de evlilik uyumu ile romantik ilişkilerdeki sosyal ilginin farklılaşıp farklılaşmadığıdır. Elde edilen bulgulara göre, evlilik uyumu ile romantik ilişkilerdeki sosyal ilgi arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır (Tablo 4.2.21.). Romantik ilişkilerinde sosyal ilgi gösteren evli çiftlerin evlilik uyumlarının da fazla olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal ilgi; arkadaşlık, empati, sempati, işbirliği, dayanışma, tolerans, yapıcı bağımsızlık, yakınlık ve ait olmayı içeren bir kavramdır (Markowski ve Greenwood, 1984). Adler'e göre insan doğasındaki temel potansiyellerden biri ilişki kurmaktır. Sosyal ilgi de bu amaca hizmet eden bir kavramdır. Evlilik yaşantısı kişilerin yakın ve özel ilişki kurdukları bir düzen olduğu için, evlilikle birlikte bireylerin sosyal ilgi ihtiyaçlarının karşılandığı söylenebilir. Eşler ortak yaşam döngüsünde yakın olma, birbirleriyle arkadaşlık kurma, destek olma/dayanışma ve alttan alma gibi özelliklere ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaçlar karşılandığında da kendilerini mutlu hissedeceklerinden, aralarındaki uyum da istenen düzeyde olacaktır. Ayrıca ülkemizde yakın ilişki ve akraba

desteğinin güçlü oluşu da bu faktörü destekleyen bir unsur olabilir. Geleneksel olarak aileye komşu, arkadaş, akraba vb. vasıtasıyla sağlanan sosyal destek, bireylerin evlilik sorunlarını paylaşımları, tavsiye ve destek almaları gibi yönlerden uyumu artırıyor olabilir.

Psikoloji alanında sağlıklı ailelerin fonksiyonları şu şekilde sıralanmaktadır: duyguları anlama, duyguları paylaşma, bireysel farklılıkları kabullenme, ilgi ve sevgi duygularının gelişim göstermesi, işbirliği, mizah duygusu, fiziksel ve duygusal ihtiyaçların karşılanması, problem çözme becerisinin gelişmiş olması, takdir duygularının ifade edilmesi, işlevsel iletişim kalıpları oluşturma, birlikte zaman geçirme ve sorunlarla başa çıkma becerileri (Nazlı, 2011). Sosyal ilgi kavramı içerisinde de arkadaşlık, empati, işbirliği, tolerans, duygusal destek ve yapıcı bağımsızlık gibi faktörler yer aldığından meydana gelen kavram örtüşmesine bakılarak sosyal ilgi ile evlilik uyumunun paralel şekilde artış göstermesinin beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Bu araştırmadan elde edilen son bulgu ise uyumlu ve uyumsuz olarak değerlendirilen evliliklerin sosyal ilgi düzeyi ve duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik alt boyutlarıyla farklılaşma gösterdiği (4.2.22.). Evliliklerini uyumlu olarak algılayan evli bireylerin dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik alt boyutları ile sosyal ilgileri arasında pozitif yönlü, duygusal dengesizlik kişilik alt boyutuyla negatif yönlü bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür.

5.3. Öneriler

Bu araştırmanın sonuçlarına göre uygulayıcılara sunulabilecek öneriler şunlardır:

1. Adler yaklaşımında temel olan amaç, bireylerin sosyal ilişkilerinde verimli, iletişim yönü kuvvetli ve kendini olduğu gibi kabul eden ve ettiren bireyler ortaya çıkarmaktır. Bu amaçlar insan yaşamını en çok etkileyen ikili ilişkiler

içindeki evlilik ilişkisinde de önemli bir yer tutmaktadır. Bundan dolayı Adler'in görüşleri evlilik danışmanlığı alanında kullanıldığında eşlerin sahip oldukları duygu, düşünce, davranış ve inançların özgürce ortaya konmasının, evlilik uyumunu artırıcı etkileri daha fazla görülecektir. Ayrıca eşler arasındaki işbirliğini güçlendirecek ve doğru iletişim tekniklerini öğretecek uygulamaların sayısının artması da eşler arasındaki uyum düzeyinin yükselmesine fırsat sağlayabilir.

2. Araştırmanın sonuçları dikkate alındığında, eğitim programlarında ve terapi ortamlarında çiftler romantik açıdan desteklenmeli, çiftlere duygusal kontrol açısından gerekli eğitim programları ve destekler sağlanmalıdır.
3. Üniversitelerin PDR bölümlerinin lisans ve yüksek lisans kısımlarında okutulan Evlilik ve Aile Danışmanlığı ders ve uygulamalarında sosyal ilgi kavramının yeri ve önemi artırılmalıdır. Böylelikle alandaki uygulayıcıların evlilik uyumu ile sosyal ilgi arasındaki ilişkiye yönelik farkındalık düzeyleri artmış olacaktır.
4. Evlilik arefesinde olan bireyler için hazırlanan evliliğe hazırlık eğitimlerinde kişilik özelliklerinin farklılığından kaynaklı doğabilecek çatışmalar hakkında bilgilendirme yapılmalı ve çiftlerin kişisel özellikleriyle alakalı bilinçlenmesini sağlayacak etkinlikler üretilmelidir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre araştırmacılara sunulabilecek öneriler şunlardır:

1. Bu araştırma İstanbul ili sınırları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Kültürel açıdan kozmopolit özellik taşıyan İstanbul dışında yöre kültürünün daha fazla hakim olduğu bölgelerde benzer bir araştırma yapılabilir.
2. Bu çalışmada en az 1 yıllık evli çiftler yer almaktadır. Ancak evlilik düzeninin oturması şartı arandığı takdirde en az 5 yıllık evli çiftlerle de bu araştırma gerçekleştirilebilir.
3. Yapılan bu çalışma ilişkisel tarama modelinde nicel bir araştırmadır. Evli çiftlerin evlilik uyumları ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgileri, öntest-sontest

kullanılabilecek bir eğitim programıyla geliştirilerek deneysel bir çalışma ortaya konabilir.

4. Ülkemizde evlilik uyumu ve sosyal ilginin ilişkisini ele alan çalışma sayısı yok denecek kadar azdır. Bundan dolayı bu alanda daha geniş kapsamlı ve farklı örneklem grubunun yer aldığı başka araştırmalar da yapılmalıdır.
5. Bu araştırmada evlilik uyumu, kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerdeki sosyal ilginin ilişkisine bakılmıştır. Fakat bundan sonra yapılacak araştırmalarda evlilik uyumu ve sosyal ilginin yanında empati, iyi oluş, iletişim becerileri vb. gibi psikolojinin diğer kavramları da yer alabilir.

KAYNAKLAR

- Açık, Ö. (2008). *Evlilik Uyumu ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik (Uygulamalı) Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.
- Akın, A. (2012). *Psikoloji ve Eğitimde Kullanılan Güncel Ölçme Araçları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Almas, G. (2010). *Evlilikte Uyum ve İnanç Gelişimi Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı. Sivas.
- Ansbacher, H. (1991). The Concept Of Social Interest. *J Indiv Psychol*, 47(1), 28-46.
- Atak, H. ve Taştan, N. (2012). Romantik İlişkiler ve Aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 520-546.
- Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.
- Barrick, M.R. ve Mount, M.K. (1991). The Big Five Personality Dimensions and Job Performance: A Meta-Analysis. *Personnel Psychology*, 44(1), 1-26.
- Bener, M. (2011). *Dindarlık-Eş Seçimi İlişkisi (SDÜ ÖRNEĞİ)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Isparta.
- Bouchard, G., Lussier, Y. ve Sabourin, S. (1999). Personality and Marital Adjustment: Utility of the Five-Factor Model of Personality. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 651-660.
- Bowlby, J. (1999). *Attachment And Loss*. New York: Basic Books.
- Bradbury, N.B. Finchman, F.D. ve Beach, S.R. (2000). Research On The Nature and Determinants Of Marital Satisfaction: Adecade in Review. *Journal Of Marriage And The Family* 62, 964-980.
- Brislin, R.W. ve Kevin, D.L. (2006). Culture, Personality And People's Uses Of Time: Key İnterrelationships. In M. Hersen, J. C. Thomas, and D. L. Segal (Eds.). *Comprehensive Handbook Of Personality And Psychopatology*, John Wiley and Sons, New Jersey.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı, İstanbul.
- Canel, A.N. (2011). *Evlilikte İletişim ve Yaşam Becerileri*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Cloninger C.R. (2000). A Practical Way To Diagnosis Personality Disorder: A Proposal. *Journal of Personality Disorders*, 14(2), 99-108.
- Cooper, H. (1998). The Happy Personality: A Meta-Analysis Of. 137 Personality Traits And Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 124, 197-229.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları*. (T. Ergene, Çeviren). Ankara: Mentis Yayıncılık. (Orjinal Eser 2005 Yılında Basılmıştır)
- Cüceloğlu, D. (2007), *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik Doyumu Ölçeği Geliştirme Çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Çivitci, N. ve Arıcıoğlu, A. (2012). Beş Faktör Kuramına Dayalı Kişilik Özellikleri. *Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 78-96.
- Dal, V. (2009). *Farklı Kişilik Özelliklerine Sahip Bireylerin Risk Algılarının Tüketici Davranışı Açısından İncelenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Isparta.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Diyarbakır.
- Deniz, A. ve Erciş, A. (2008). Kişilik Özellikleri İle Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2), 301-330.
- Deniz, M.E. (2011). Karar Verme Stilleri ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(1), 97-113.

- Duman, M. (2012). *Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Evlilik Uyumu ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Mersin.
- Düzgün, G. (2009). *Evli Kişilerde Depresyon, İlişkiye İlişkin İnanç, Kendini Ayarlama Düzeyinin Evlilik Uyumu İle İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Bilim Dalı, Ankara.
- Ekşi, H. ve Otrar, M. (2001). Lise Türleri İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 1, 109-129.
- Ekşi, H. (2004). Kişilik ve Başaçıkma: Başaçıkma Tarzlarının Durumsal ve Eğilimsel Boyutları Üzerine Çok Yönlü Bir Araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4(1), 81-98.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. ve Alpkan L.R. (2005). Evlilik Uyumu. *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47.
- Erdoğan, S. (2007). *Evlilik Uyumu ile Psikiyatrik Rahatsızlıklar, Bağlanma Stilleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Erişti, A. (2010). *Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2010). Beliren Yetişkinlikte Romantik Yakınlığı Başlatma ve Başa Çıkma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 381-397.
- Fitzpatrick, N. Y. (2001). *Marital And Personality*. Unpublished Doctoral Dissertation, School Of Psychology.
- Gaunt, R. (2006). Couple Similarity And Marital Satisfaction Are Similar Spouses Happier? *Journal Of Personality*, 74(5).
- Goldberg, L.R. (1990). An Alternative Description Of Personality, The Big Five Factor Structure. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 59(6), 1216-1229.
- Gökmen, A. (2001). *Evli Eşlerin Birbirine Yönelik Kontrolçülük ve Bağımlılık Algılarının Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı. Ankara.
- Güçlü Ergin, N. (2008). *Evli ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, Ankara.

- Gülsün, M., Ak, M., ve Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik Açıdan Evlilik ve Cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 1, 68-79.
- Güngör, H.C. (2007). *Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Ankara.
- Güngör, H. C. ve İlhan, T. (2008). Evlilik Uyumu ve Mizah Tarzları Arasındaki İlişkiler. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(13).
- Güven, N. (2005). *İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu İle İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Hortaçsu, N. (2007). Family- versus couple-initiated marriages in Turkey: Similarities and differences over the family life cycle. *Asian Journal of Social Psychology*, 10, 103-116.
- Işımsu Halat, M. (2009). *Yatırım Kuramı Bağlamında Evli Çiftlerde Uyum, Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü, Psikoloji Anabilim Dalı Sosyal Psikoloji Bilim Dalı, Ankara.
- Johnson, M.D., Benjamin, R.K., Rogge, R. ve Bradbury, T.N. (2004). Evlilikteki Davranışların Yüklemeler ve Evliliğin Niteliği Arasındaki Boylamsal İlişkideki Rolü (Çev. S.Üretmen). *Türk Psikoloji Bülteni*, 32, 137-141.
- Kail, RV. ve Cavanaugh, J.C. (2008). *Human Development: A Life-Span View*. (5th edition). Belmont, CA: Wadsworth/ Cengage Learning.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik İlişkisini Geliştirme Programının Evlilerin Evlilik Uyum Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Samsun.
- Kalkan, M. (2009). Adlerian Social Interest Scale-Romantic Relationship Form (ASIS-RR): Scale Development And Psychometric Properties. *Individual Differences Research*, 7(1), 40-48.
- Kalkan, M. (2010). Ergen Romantik İlişkilerinde Duygusal İstismar, Fiziksel İstismar ve Soruna Yönelmeye Adlerian Bir Bakış: Sosyal İlgi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 11, 242-247.

- Kansız, M. ve Arkar, H. (2011). Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi. *Anatolian Journal Of Psychiatry*, 12.
- Kantarıcı, D. (2009). *Evli Bireylerin Bağlanma Stillerine Göre Adatma Eğilimleri ve Çatışma Yönetim Biçimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karremans, J.C., Lange, P., Ouwerkerk, J.W. ve Kluwer, E.S. (2003). When Forgiving Enhances Psychological Well-Being: The Role Of Interpersonal Commitment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(5), 1011-1026.
- Koydemir, S., Selişik, E. Ve Tezer, E. (2005). Evlilik Uyumu ve Mükemmeliyetçilik Boyutları Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23).
- Leak, G. K. ve Williams, D. E. (1989). Relationship Between Social Interest, Alienation and Psychological Hardiness. *Individual Psychology*, 45(3), 369-375.
- Leak, G. K. ve Gardner, L. E. (1990). Sexual Attitudes, Love Attitudes and Social Interest. *Individual Psychology: Journal Of Adlerian Theory*, 46(1), 55-60.
- Leak, G. K. ve Williams, D. (1991). Relationship Between Social Interest and Perceived Family Environment. *Individual Psychology*, 47(1), 159-165.
- Leak, G. K. (1991). Two Social Interest Measures and Social Desirability Response Sets. *Individual Psychology*, 47(1), 136-140.
- Leak, G. K. ve Leak, K. C. (2006). Adlerian Social Interest and Positive Psychology. *The Journal Of Individual Psychology*, 62(3), 207-223.
- Lee, Ja. (1988). *Love Styles*. In *Psychology Of Love* (Eds Rj Sternberg, Ml Barnes). New Haven: Yale University Press.
- Leggett, D. G., Roberts-Pittman, B., Byczek, S., ve Morse, D. T. (2012). Cooperation, Conflict And Marital Satisfaction: Bridging Theory, Research, And Practice. *The Journal Of Individual Psychology*, 68(2), 182-199.
- Leung, S.M. ve Bozionelos, N. (2004). Five Factor Model Traits And The Prototypical Image Of The Effective Leader İn The Confucian Culture. *Employee Relations*, 26, 62-71.
- Markowski, M. ve Greenwood, P. (1984). Marital Adjustment As A Correlate Of Social Interest. *Individual Psychology: Journal Of Adlerian Theory*, 300-308.

- McCrae, R.R., Costa, P.T. Jr., Ostendorf, F., Angleitner, A., Hrebickova, M. ve diğ erleri (2000). Nature Over Nurture: Temperament, Personality and Lifespan Development. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(1), 173-186.
- McCrae, R.R. ve Costa, P.T.(2006). *Personality In Adulthood, A Five-Factor Theory Perspective*. Second Edition, New York: Guilford Press.
- Nazlı, S. (2011). *Aile Danış manlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Nemecek, S. ve Olson, K. R. (1999). Five Factor Personality Similarity And Marital Adjustment. *Social Behavior And Personality*, 27(3), 309-318.
- Nichols, W. (2005). The First Years of Marital Commitment. M.Harway, (Ed.), *Handbook of Couples Therapy* (pp.35-36). USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Ondaş, B. (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Eş Seçimiyle İlgili Görüşlerinin İncelenmesi*. Yayı nlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Okutan, E. (2010). *Kişilik Özelliklerinin Tükenmişliğ e Etkisi: Bir Örnek Olay İncelemesi*. Yayı nlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Sakarya.
- Özdemir, O., Güzel Özdemir, P., Kadak, M.T. ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik Gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 4(4), 566-589.
- Özden, M.S. (2013). *Önceden Edinilmiş Ve Sonradan Kazanılmış Gelişim Özelliklerinin Evlilikte Çift Uyumu İle İlişkisi*. Yayı nlanmamış Doktora Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Doktora Programı, İstanbul.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Öztan, B. (2000). *Aile Hukuku*. Ankara: Turan Kitabevi.
- Özyeş il, Z. (2012). Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının Yordayıcısı Olarak Beş Faktör Kişilik Özelliği. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 322-332.
- Perry, S.R. (2003). Big Five Personality Traits and Work Drive as Predictors of Adolescent Academic Performance. Doctor of Philosophy Degree. The University of Tennessee, Knoxville.
- Polat, D. (2006). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatış ma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değiş kenler Açısından İncelenmesi*.

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, Ankara.

- Rareshide, M. ve Kern, R. (1991). Social Interest: The Haves and The Have Nots. *Individual Psychology*, 47(4).
- Rotenberg, KJ., Shewchuk, Va ve Kimberley, T. (2001). Loneliness Sex Romantic Jealousy and Powerlessness. *J Soc Pers Relat*, 18, 7-19.
- Sardoğan, M.E. ve Karahan, F.T. (2005). Evli Bireylere Yönelik Bir İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programının Evli Bireylerin Evlilik Uyum Düzeylerine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2), 89-102.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sevi Tok, E. S. ve Arkar, H. (2012). Psikobiyolojik Kişilik Modeli ile Beş Faktör Kişilik Kuramının Türk Örneğinde Karşılaştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13, 262-269.
- Shaver, P., Hazan, C. ve Bradshaw, D. (1988). *Love As Attachment: The Integration Of Three Behavioral Systems*. In *Psychology Of Love* (Eds Rj Sternberg, MI Barnes). New Haven: Yale University Press.
- Somer, O. (1998). Beş Faktör Kişilik Modeli. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1(2), 35-62.
- Somer, O., Korkmaz, M. ve Tatar, A. (2002). Beş Faktör Kişilik Envanterinin Geliştirilmesi-I: Ölçek Ve Alt Ölçeklerin Oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 21-33.
- Somer, O., Korkmaz, M. ve Tatar, A. (2004). *Kuramdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE)*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Soyer, M. (2004). Toplumsal İlgililiğin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(21), 29-34.
- Sternberg, Rj. (1988). *A Triangular Theory Of Love*. In *Psychology Of Love* (Eds Rj Sternberg, MI Barnes). New Haven: Yale University Press.
- Sternberg, Rj. (1999). *Cupid's Arrow: The Course Of Love Through Time*. Cambridge: University Press.
- Şahin, B. (2011). *Alkol Bağımlıları ve Eşlerinde Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimi ve Mizaç Karakter Özellikleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.

- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2002). *Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008). Arkadaşlık İlişkilerinin Evlilik Uyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-Dergisi*, 1-15.
- Şentürk, S. (2013). *Evlü Bireylerde Evlilik Uyumu İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Anabilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Tarhan, N. (2012). *Evlilik Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taşbaş, M.B. (2010). *Evlenmenin Şartları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Konya.
- Taymur, İ. ve Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154-177.
- Taysi, E. (2007). *İkili İlişkilerde Bağışlama: İlişki Kalitesi ve Yüklemelerin Rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Triandis, H.C. ve Suh, E.M. (2002). Cultural Influences on Personality. *Annual Reviews Psychology*, 53, 133-160.
- Tuncay, E. (2006). *Mükemmeliyetçiliğin Evlilik Uyumu Üzerindeki Yordayıcı Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü, Ankara.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *3P Psikoloji, Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 7(1), 50-57.
- Tutarel Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2(5), 35-42.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 61-68.
- Tutarel- Kışlak, Ş. ve Göztepe, I. (2012). Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 27-46.
- Tüfekçi Hoşgör, E. (2013). *Evlü Çiftlerin Öfke İfade Tarzları İle Evlilik Uyumunun İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi Ve Danışmanlığı Anabilim Dalı, İzmir.

- Uşaklı, N. (2010). *Evli Bireylerin Evliliğe Uyumda Karşılaştığı Sorunlar ve Eğitim İhtiyaçları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Yaşar, F. (2009). *İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Anne-Çocuk İlişisini Kabul ve Reddedici Algılama Düzeyinin Annenin Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Düzeyiyle İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Yelboğa, A. (2006). Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. “İş, Güç” *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8(2), 196-211.
- Yıldırım, İ. (1993). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Evli Bireylerin Uyum Düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(4), 23-28.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4, 49-58.
- Yılmazçoban, A.M. (2011). Evlilikte Çiftleri Etkileyen Unsurlar ve Arkadaşlık İlişkileri. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 178-195.
- Zoby, M. M. (2005). *The Association Between Personality And Marital And Relationship Outcome*. Unpublished Doctoral Dissertation. Regent University.
- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>.
- www.tbmm.gov.tr (24 Mart 2014 tarihinde ulaşılmıştır.)
- Aile Terapileri, (2008). <http://www.genbilim.com/sosyal-bilimler/psikoloji/aile-terapileri/> (24 Mart 2014 tarihinde ulaşılmıştır.)

EKLER

EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Katılımcı,

Elinizdeki form, evlilik uyumu konusunda gerçekleştirilmekte olan bir araştırma için kişisel bilgilerinizi elde etmek amacıyla hazırlanmıştır. Formu doldururken isim yazmanız gerekmemektedir. Araştırmanın gerçekçi sonuçlar verebilmesi için aşağıdaki sorulara dürüst ve içten cevaplar vermeniz beklenmektedir. Katılımınız için teşekkür ederim.

1. Cinsiyet: K () E ()
2. Yaşınız: 21-30 () 31-40 () 41 ve üstü ()
3. Eğitim Durumunuz: İlkokul () Ortaokul-Lise () Üniversite ()
4. Ekonomik Durumunuz: Çok iyi () İyi () Orta () Kötü () Çok kötü ()
5. Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?: Evet () Hayır ()
6. Kaç yıllık evlisiniz?: 0-5 () 6-15 () 16-25 () 26 ve üstü ()
7. Kaç çocuğunuz var?: Yok () 1 () 2 () 3 ve üstü ()
8. Ailenizin kaçınıcı çocuğusunuz?: 1 () 2 () 3 () 4 ve üstü ()
9. Eşinizle nasıl evlendiniz?
Anlaşarak evlendik ailemizin iznini aldık ()
Anlaşarak evlendik ailemizin iznini almadık ()
Ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı aldı ()
Ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı almadı ()
Kaçarak evlendik ()

EK 2: EVLİLİKTE UYUM ÖLÇEĞİ

Aşağıda Evlilikte Uyum Ölçeği'nde yer alan örnek maddeler bulunmaktadır.

1. Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığımız noktayı daire içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

0	1	2	3	4	5	6
Çok mutsuz			Mutlu			Çok mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki **anlaşma ya da anlaşmazlık** derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
----------------------------	---------------------------	-------------------------------	----------------------	-----------------------------	------------------------------

2.Aile

bütçesini idare etme	()	()	()	()	()	()
----------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

3.Boş zaman

etkinlikleri	()	()	()	()	()	()
--------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığımız bir cevabın altını çiziniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

erkeğin susması ile
kadının susması ile
karşılıklı anlaşmaya varılarak
sonuçlanır

11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

hepsini
bazılarını
çok azını
hiçbirini

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

hemen hemen hiçbir zaman
nadiren
çoğu konularda
her konuda

EK 4: ROMANTİK İLİŞKİLERDE ADLERYAN SOSYAL İLĞİ ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA

Bu ölçekte romantik ilişkilerle ilgili bazı durumlar verilmiştir. Sizden istenen bu ifadeleri okuyup, size ne kadar uygun olduğunu derecelemenizdir.

Eğer bir ifadeye;

Kesinlikle katılmıyorsanız 1'i

Katılmıyorsanız 2'yi

Kararsızsınız 3'ü

Katılıyorsanız 4'ü

Tamamen katılıyorsanız 5'i işaretleyiniz.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1.Partnerim ve ben eşit hak ve sorumluluklara sahibiz.	()	()	()	()	()
4.Ortak çıkar ve amaçlarımıza ulaşmak için partnerimle çalışmak veya birlikte hareket etmekten hoşlanırım.	()	()	()	()	()
7.Partnerime destek olmak için bilgi, yetenek ve yeterliklerimi kullanmak isterim.	()	()	()	()	()
10.Kendimi partnerimle birlikte ortak bir grubun üyesi olarak hissediyorum.	()	()	()	()	()
14.Partnerime sevgimi sözel olarak gösteririm.	()	()	()	()	()
15.Romantik ilişkide partnerlerden biri baskın olmalıdır.	()	()	()	()	()
18.Partnerim bana itaat etmelidir.	()	()	()	()	()
19.Erkekler / Kadınlar güvenilemez varlıklardır.	()	()	()	()	()
21.Partnerimin küçük hataları benim için önemli değildir.	()	()	()	()	()
24.İlişkilerimde geleceği düşünmeden, şimdiki zamandan zevk almayı tercih ederim.	()	()	()	()	()